ANUL XX
49
(814)
Sîmbătă
3 decembrie
1977
10 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

ÎN ÎNTÎMPINAREA CONFERINȚEI NAȚIONALE A PARTIDULUI

Adeziunea convingerilor, devotamentul faptelor

Consultarea largă, participarea comuniștilor, a întregului popor la elaborarea celor mai importante decizii care privesc viața economică, socială și politică a țării a devenit un element fundamental în practica conducerii societății românești de astăzi. Trăim un moment istoric ce se caracterizează prin dezvoltare economică fără precedent. Hotărîrea noastră de a ridica nivelul economic al țării în rînd cu cel atins de statele dezvoltate ale lumii implică un proces de adaptare a instituțiilor, o mobilizare a tuturor energiilor naționale și planificare riguroasă a tuturor resurselor. În acest efort național de adîncă semnificație istorică poate fi contemplată voința României socialiste de a-și preciza identitatea și de a realiza marile idealuri comuniste care i-au luminat destinul în ultimul pătrar de veac. Este opera Partidului Comunist Român, continuator al tradițiilor de luptă și izbînzi ale neamului, întruchipînd năzuința cea mai înaltă a întregii noastre istorii milenare.

Congresele partidului, conferințele naționale, toate întrunirile în for ale comuniștilor români au fost prilejuri de temeinică analiză a posibilităților noastre și trepte ale înălțării spre culmile civilizației materiale și spirituale. În perspectiva deschisă de Congresul al XI-lea, va avea loc Conferința Națională a partidului, menită să dea un nou și puternic impuls activității oamenilor muncii, de la orașe și sate, apropierii tot mai dinamice de idealurile cărora poporul își dăruiește întreaga putere de muncă și capacitate de creație. În cuvîntarea la Conferința organizației de partid a Capitalei, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** arăta că actuala Conferință Națională a partidului **„va reprezenta un nou moment important în viața partidului, a patriei noastre. Ea va stabili măsurile pentru înfăptuirea neabătută a Programului de dezvoltare economico-socială mai rapidă a patriei, de apropiere și egalizare, într-un timp mai scurt, a nivelului de dezvoltare al României față de țările avansate din punct de vedere economic. Pe această bază se vor crea condițiile pentru ridicarea gradului general de civilizație al patriei, pentru creșterea bunăstării materiale și spirituale a națiunii noastre socialiste.“**

Democratismul înseamnă participarea tuturor la treburile cetății. Dezbaterea largă a sarcinilor noastre actuale va însemna, desigur, o mobilizare amplă la îndeplinirea obiectivelor trasate de Congresul al XI-lea. Secretarul general al partidului a subliniat, în nenumărate prilejuri, faptul că participarea fiecărui comunist, a tuturor organizațiilor partidului este singură în măsură să asigure succesul programului nostru istoric, îndeplinirea visurilor de progres și bunăstare. În acest sens, se poate spune că poporul este făuritorul propriului său destin, că el își asumă, cu deplină responsabilitate, misiunea de a duce România pe calea istorică a propășirii. Legitimitatea națională nu este un dat istoric, ea se cîștigă prin curajul de a face față momentelor hotărîtoare, prin perseverența de a continua mesajul înaintașilor și prin capacitatea de a elabora soluții noi și viabile în marea mișcătoare a vremilor. Va rămîne astfel înscrisă în cartea de aur a poporului român voința nestrămutată de a crea o economie puternică, un cadru social dinamic, o politică demnă, corespunzătoare intereselor adînci ale poporului nostru. Sfîrșitul celui de-al doilea mileniu a ridicat în fața popoarelor lumii probleme dificile, care le-au dus uneori la o analiză radicală a concepției lor privitoare la rolul pe care îl pot juca în viața lumii și a resurselor pe care le au în ceea ce privește creativitatea istorică. În acest context glasul României s-a auzit mai limpede decît oricînd, glasul unui popor liber și hotărît să contribuie cu și mai multă energie la desăvîrșirea procesului istoric mondial. Programele noastre economice au fost articulate cu și mai multă rigoare iar politica noastră de cooperare și pace a fost confirmată de toate evenimentele recente de pe scena lumii.

Hotărîrile apropiatei Conferințe Naționale a partidului vor avea la bază mobilizarea întregului nostru popor pentru a realiza Programul partidului, unanimitatea pe care a dovedit-o întotdeauna poporul nostru atunci cînd a fost vorba de deciziile ce se refereau la soarta țării și la viitorul său. Privind cu încredere în viitor, poporul român este hotărît să nu precupețească nici un efort pentru realizarea programelor economice și a marilor opțiuni politice ale partidului, pentru binele țării și pentru prestigiul său. Trăim o epocă care-și cere cărțile, operele semnificative, animate de pulsația adîncă și de măreția faptei creatoare. Imaginea acestei epoci trebuie să fie pe măsura ei. Scriitorii de astăzi, umăr la umăr cu întregul popor din România, în marea armată a clasei muncitoare, participă la acest moment istoric cu toată convingerea profundei lor angajări în destinul național.

Luceafărul

...unirea românimei... E visul meu de fier...
Mihai Eminescu

1 DECEMBRIE 1918

Românii toți se-adună

Sub acest titlu a apărut de curînd, sub îngrijirea istoricului literar Gheorghe Bulgăr, o culegere de texte mai puțin cunoscute legate de evenimentul istoric național al Unirii Transilvaniei cu Patria mamă, consfințit la Alba Iulia acum cincizeci și nouă de ani.

De la Iorga și Goga pînă la Agârbiceanu și Pârvan, de la ziarele parisiene pînă la cea mai umilă foaie din provincie, evenimentul este salutat în fraze înmiice care și-au păstrat căldura și prospețimea peste decenii ; văd în ele începutul epopeii poporului român ce se va desfășura pe multiple planuri aici în jurul Carpaților. Par scrise de un singur condei pentru că provin dintr-o singură inimă ce după veacuri de suferințe și umilințî era martora unui ceas de bucurie nepieritoare.

Iar așa cum Sofocle se trage din victoria poporului său de la Salamina noi toți scriitori români ne tragem de la Mărășești și Alba Iulia în acest secol. Piatra de temelie a lucrării noastre în istoria poporului român modern a fost pusă în acea Duminică dimineața, la întîi Decembrie 1918, de către cei peste o sută de mii de țărani români veniți în numele secolelor de răbdare și luptă pentru păstrarea ființei și credinței romanității noastre, din satele-mătci așezate în codri, pe cursul apelor din Maramureș pînă în creierul Apusenilor, de la Porțile Pustei la drumul Oltului.

Anul nou, de cincizeci și nouă de ierni pentru noi începe la întîi decembrie, mii de ani de acum înainte, iar acești ani trebuie să însemne lucrare și priveghere, trudă ceas de ceas, știință și cultură, istoria dreaptă și cinstită pînă la jertfa de sine pentru propășirea Patriei și, în acest fel, a omenirii.

Ioan Alexandru

Sub steagul roșu

Pe tot întinsul țării cît cuprinzi
Din marea cu mobilele-i oglinzi
Și pînă-n creasta falnicilor munți
Cu dalbe plete de zăpezi pe frunți
E soare vestitor de biruință
Ca steagul filfiind înalt pe zid
Națională noastră conferință
Triumfător ținută de Partid,
Al zilelor de-acum și mine faur
În românescul viitor de aur,
Înconjurat de raze ca un astru
Sub steagul roșu, galben și albastru.

Mihai Beniuc

Deținător al dreptelor balanțe

Cel pentru care vrerea poporului e lege,
De-al țării mers înscrisă-n calendare,
Geometrul acțiunii necesare, —
Cel care omenește înțelege

Prefacerea fluidelor inele
Care ne leagă, în vreme, pe vecie, —
Înaltul crin cu flacăra lui vie
În zile bune sau în zile rele, —

Deținător al dreptelor balanțe
Cu talgere de foc și de omăt, —
Cel care nu cunoaște cuvîntul îndărăt,
Ci doar urcușul marilor speranțe.

Virgil Teodorescu

„Cîntarea României“

Unui „zburător“ al zilelor noastre înălțat deasupra reliefului țării într-un punct mai aproape de stele decît de pămînt, într-o detașare de lumea imediată și de cotidian, avînd acea uriașă distanță pe care omul este dator să o pună între sine și faptele sale pentru a le putea gîndi obiectiv, unui astfel de miraculos zburător i-ar fi dat fără-nici-o-îndoială să vadă între hașururile de brume și de zăpezi trecătoare ale lunii noiembrie o hartă a muncii care numai din acel punct înalt nu mit Sirius se poate vedea. Astfel : un uriaș efort de zidire a unei lumi văzut în întreg și de-odată ca o hartă geografică desemnînd nu cîmpia, apele curgătoare și munții ci un relief omenesc : dimensiunile muncii, ale hărniciei, devotamentului și priceperii. Și tot în acel relief omenesc, unde lîngă munca orașului se vede munca din șesuri și lîngă munca din șesuri munca așezărilor înalte din munți acel zburător al zilelor noastre înzestrat cu o largă cuprindere a vederii s-ar bucura de-o potrivă zărind alături de frumoasa lucrare a omului țării serbările lui Izvodite din muncă și înfrățite cu dînsa serbările satului, ale orașului și ale așezării din munte, urcînd spre lumina zilei de astăzi dintr-o adîncă fîntînă a tradiției populare și culte, așezînd dimensiunea fundamentală a spiritului ca o culoare strălucitoare pe acea hartă imaginară zărită de sus.

Putem dobîndi prin imaginație perspectiva de care este nevoie ca să putem contempla această coexistență preafericită a creației muncii cu creația spirituală în peisajul deja fixat în memorie al ultimilor ani. Lucrări și serbări în fluxul existenței noastre cotidiene, lunea și duminica omului, efortul și visul, două dimensiuni omenești atît de puternic reliefate cu prilejul primului Festival național al frumoasei noastre „Cîntări Românești“. Folclorul vechi și folclorul de astăzi, creația profesioniștilor și creațiile de amatori, poezia și dansul, muzica și balada găzduite într-o serbare care a adunat milioane de interpreți și zeci de milioane de spectatori, produsul imaginației și al talentului poporului nostru scris și desenat pe hîrtie, reprezentat pe ecran și pe scenă într-o întrecere cu legi desprinse din însești legile artei, o întrecere continuă, aflată acum în plină desfășurare a unei noi ediții, iată o imagine tulburătoare pe care acel „zburător“ delegat de sufletul minții noastre în armonia universală pentru a putea contempla cu suficientă cuprindere ceea ce am realizat, zărind-o, ar exclama cu poetul : „clipă, oprește-te“.

Nicolae Velea

La Plevna, despre eroism

Noiembrie își consuma ultimele ploi, primele zăpezi. Continentele urmăreau cu respirația tăiată evenimentele de pe pămîntul bulgar. Se juca în acel noiembrie ciinos soarta a două imperii și a numeroase state care și-au înfipt speranțele de neatîrnare acolo, în preajma Plevnei, focarul numărul unu al dezastrelor și bucuriilor, al izbînzilor și capitulării. Zvonuri contradictorii alimentau gerul și ploile din sufletele celor care, cu respirația tăiată, răzbăteau cu gîndul la frații și fiii lor, la soții și iubiții lor, combatanți încleștați în bătălia secolului : în bătălia unui veac deloc lipsit de bătălii. Martori oculari, corespondenți de presă, pictori și poeți, strategi și istorici, înveliți într-o emoție cu maximum de carate, anunțau — pe game și tonuri diferite — amurgul otomanilor. Dar statisticile privind numărul morților și răniților nu mai impresionau. Știrile despre dezertările turcilor zdruncinați de mizeria completă a celor prinși în cleștele oștilor aliate nu mai impresionau. Atacurile de jaf, fulgerătoare, nocturne nu mai impresionau. Imperiul Semilunei încercase să arunce în viitoarea beligeranței ultimele resurse : „În Asia Mică înrolarea voluntarilor urmează cu succes. Guvernul otoman convoacă, în numele Profetului, pe toți oamenii în stare de a purta armele“ (OSTAȘUL ROMÂN) — era de așteptat. La fel, nu mai uimea pe nimeni că venise momentul să se plătească polițe pentru neangajare directă, pentru tergiversare, pentru orice viclenie diplomatică, căci istoria sta atunci, în acel noiembrie crud, acum 100 de ani, istoria sta limpede ca o apă neîncepută : cine nu este cu noi este împotriva noastră ! Deci pe cine să mai mire că „guvernul englez a primit niște depeșe care anunță oprirea exportațiunii grînelor provenind din Arabia turcă. Tot după aceleași depeșe, exportațiunea pieilor din Sandjacul Varnei este asemenea interzisă.“ (OSTAȘUL ROMÂN)... În aceeași gazetă, altminteri în toate gazetele române unde se pregătise un altfel de plumb, decît cel al luptătorilor, pentru anunțul final, pentru știrea **victoriei**, se publicau discursuri, statui de vorbe calde, chemate să impresioneze pe aceia care dispuneau de grija răz-

Mircea Constantinescu

Continuare în pag. a 9-a

Literatură și angajare

● În frontul comun al construcției socialismului din România contribuția literaturii vizează în mod direct ceea ce, printr-o expresie deja consacrată, înseamnă „crearea omului de tip nou, comunist“, adică, zămislirea acelei conștiințe caracteristice exclusiv locului geografic în care trăim, societății pe care o construim, spiritualității la care cu toții aspirăm. Înțelegem prin literatură angajată tocmai transpunerea în formele artei a acestui deziderat ; o literatură inspirată organic din programul politic al partidului nostru, o literatură specifică tocmai în sensul acesta, al conținutului ei revoluționar. Înaripată de asemenea nobile aspirații, creația literară trebuie, totodată, să fie o bătălie hotărîtoare pentru calitate și inovație, o perfecționare continuă a profesiunii de scriitor. Iată gîndurile cu care redacția revistei Luceafărul a inițiat, ancheta, „Literatură și angajare“, însumînd opiniile unor poeți, prozatori și critici literari.

● În pagina a treia semnează „Confesiuni de creator“ ● Daniela Crăsnaru ● Dan Cristea ● Arnold Hauser ● Balogh József ● Dan Rotaru ● Nicolae Țic ● Mihai Ursachi.

Literatura ca viață, viața în literatură

Măsura în care literatura se apropie de viață nu ține atît de voința unui scriitor sau a altuia, cît de nevoia de adevăr a unei epoci. Și poate că niciodată ca în epoca noastră, cititorul nu a avut mai multă nevoie să fie informat, să fie la curent cu evenimentul social și politic.

Cititorul de astăzi nu mai este cititorul de ieri ; contemporanul nostru nu se mai lasă folosit de istorie, ci încearcă să înțeleagă lumea în care trăiește ; cititorul literaturii pe care o scriem noi nu este așadar clasica domnișoară de pension cu cartea în mînă și cu ochii în tavan, ci un cetățean — un om care vrea să știe totul despre lume. Ultimele decenii au făcut să apară și o literatură care răspunde acestei necesități de informare — o literatură preocupată mai ales de document, de faptul divers, de cotidian.

Faptul că reportajul și literatura document s-au constituit ca genuri de sine stătătoare și s-au definit mai bine abia în secolul nostru,

Nicolae Mateescu

Continuare în pag. a 3-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Omenește

Cînd eram cu mult mai tînăr mi-a fost dat să lucrez cîteva luni ca sondor la o altitudine de peste 1 400 m, unde temperatura n-a scăzut niciodată, în perioada aceea, sub zero grade. Pe directorul întreprinderii de foraj, pe inginerul șef sau chiar pe vreunul dintre contabili nu i-am văzut nici o clipă cum arătau la față. Terenul de lucru pe care ei trebuiau să-l controleze se întindea pe kilometri pătrați de munți.

Împreună cu mai mulți colegi, scriitori, compozitori, plasticieni, și cineaști am vizitat zilele acestea **I.M.A. Semănătoarea** din Capitală, ale cărei secții sînt organizate pe o suprafață de peste douăzeci și șase de hectare. După ce ni s-au comunicat, în fața machetei, date, cifre, planuri actuale și de perspectivă am colindat uzina începînd cu zona de materii prime, materiale laminate etc., trecînd de la o secție la alta, pînă la hala de montaj a combinelor autopropulsate. Din semănătorile ce se fabricau aici în urmă cu cîțiva ani a mai rămas doar numele întreprinderii SEMĂNĂTOAREA. Cifrele au uscăciunile lor, dar cînd ele reprezintă sudoare și visuri, citarea lor are o rațiune. Întrebările mele s-au referit la numărul muncitorilor : mii, la numărul navetiștilor, aproximativ 800, la numărul elevilor școlii profesionale și liceului uzinei : peste 1 000, la numărul combinelor fabricate într-un an : cîteva mii. Ca și în fața machetei din sala de ședințe a conducerii, directorul general **Virgil Actarian** mi s-a părut, cu orice întrebare ce i s-a pus, la el acasă, adică stăpîn absolut al tuturor momentelor procesului de producție și organizării acesteia. Directorul general este un om de statură mijlocie, slab la înfățișare dar calm, cu un nas vulturesc și ochi intenși, surizînd îngăduitor dar abia perceptibil la întrebările cu

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 9-a

INSTANTANEE

Duiliu Zamfirescu intim

Despre Duiliu Zamfirescu am păstrat amintirea președintelui Camerei Deputaților, cu prilejul dezbaterii furtunoase, de patru zile, la alegerea lui Constantin Stere, în februarie-martie 1921. **Arbiter elegantiarum**, ca Petroniu, strălucea prin eleganța vestimentară și prin demnitatea ținutei, care-l ajuta să domine posiunile politice, uneori exacerbate pînă la violență. În ultima zi, cînd au avut loc trei ședințe — de dimineață, de după-amiază și de noapte — a apărut de fiecare dată în alt costum, dar cu același calm și aceeași stăpînire de sine. Omul își exa-

Șerban Cioculescu

Continuare în pag. a 6-a

● IN ACEST NUMĂR : ● Colocviile «Luceafărului» : **Romanul actualității — roman al complexității umane și al conștiinței politice** ● Participă: ● Nicolae Ciobanu ● Ov. S. Crohmălniceanu ● Valentin F. Mihăescu ● Eugen Simion ● M. Ungheanu ● **„Romantica“** — proză de Constantin Chiriță ● **Literatura tinerilor** — articole de ● Mircea Iorgulescu ● Doina Uricariu ● Artur Silvestri ● **Profil:** George Albolu ● **Atelier literar** de Geo Dumitrescu ● Sport de Tudor George

DIN „CARTEA CU PRIETENI“

Laurențiu Fulga

Cînd eram mic credeam că generalii stau pe un deal, într-un scaun sculptat, înconjurați de aghiotanți frumoși, și comandă războaiele. Pînă la prînz, obosiți de atîta zarvă, ei trebuiau să invieze toți soldații căzuți în luptă și să ordone să fie serviți cu porții duble de ciarbă. Mai tîrziu, spre desnădejdea copilului care fusesem, am văzut că nimeni din neamul nostru n-a înviat din morți și n-a urcat mai sus de gradul de sergent. Bunicul meu, Dumitru Neagu, mort pe front în primul război mondial, a fost soldat. Fratele tatălui meu, Sandu Neagu, mort pe front în al doilea război mondial, a fost soldat. Tatăl meu, după cinci ani de front, s-a întors acasă pustiit și doar cu galonul de sergent. Eu

Fănuș Neagu

Continuare în pag. a 8-a

cronica literară

Z. ORNEA: Curentul cultural de la Contemporanul

Între încercările de revizuire a vechilor dosare de istorie literară trebuie să așezăm și lucrarea lui Z. Ornea intitulată **Curentul cultural de la Contemporanul**. Intenția de a trece din nou în revistă materia și de a impune cîteva concluzii noi este declarată în **Preliminariile** lucrării unde autorul respinge o parte din vechile caracterizări ale mișcării create de revista **Contemporanul** militînd pentru o nouă perspectivă și definire a ei. Din chiar titlul cărții, care preia modificat un titlu străin mai vechi privind revista socialistă, poziția autorului este evidentă: **Curentul cultural de la Contemporanul** este altceva decît **Curentul literar de la Contemporanul**. Z. Ornea privește influența revistei **Contemporanul** ca pe o influență de idei și nu ca pe o influență literară.

Z. Ornea este dintre acei autori care nu concep literatura în afara istoriei. Lucrarea lui are un pronunțat și binevenit caracter istorist. Faptele sînt așezate de obicei, în contextele lor, explicația lor este căutată în factori mai puțin superficiali, cauzele sînt urmărite cu atenție, lucru firesc de altfel la un istoric literar preocupat de contribuția culturală a lui Gherea, părinte în critica românească literară a punctului de vedere determinist. Reconstituirea lui Z. Ornea are în vedere revistele care au promovat idei asemănătoare celor de la **Contemporanul** într-o curgere istorică care este expunerea de fundal a cărții. Pentru că ideile **Contemporanului** sînt în bună măsură și ideile socialismului român al vremii, iar Gherea, figura de prim plan a **Contemporanului**, o personalitate de seamă a mișcării socialiste se impune studiată și relația dintre militantismul socialist și spiritul public, relație definitorie și pentru curentul cultural al **Contemporanului**. Pe o întinsă porțiune a ei lucrarea **Curentul cultural de la Contemporanul** și o istorie a mișcării socialiste făcută din unghiul cristalizării și circulației ideilor promovate de **Contemporanul** și de Gherea. Concluzia pe care vrea s-o impună Z. Ornea este că „semnificația acestor publicații socialiste (între care precizăm noi și **Contemporanul**) nu trebuie căutată în literatura găzduită ci în polemicile pe teme de estetică și ideologie literară". Literatura **Contemporanului** și a revistelor socialiste li se acordă un foarte modest loc în economia cercetării lui Z. Ornea ceea ce contrastează, bineînțeles polemic, cu importanța ce se acorda altădată acestei literaturi. Ar fi însă inexact să credem că autorul întreprinde o polemică nimicitoare a acestei literaturi. Atenția lui e absorbită de viața ideilor **Contemporanului** și a socialiștilor români față de care literatura socialistă reprezintă o cantitate minoră. Istoria pe care o face Z. Ornea socialismului român din veacul trecut nu este lipsită de coordonate speciale. El urmărește mai ales aspectele care au dus la configurarea mai tîrziu în literatura a unor poziții diferențiate. Dacă nu putem vorbi de o literatură de marcă a **Contemporanului** și a revistelor socialiste se poate însă vorbi de importanța ideilor de aici pentru literatura română și de rolul lor în posteritate. Grupul poporanist este o ramură a mișcări socialiste și [illegible] perii ei de vechiul [illegible] cuvin să fie avute în vedere de istoricul literar. Z. Ornea se oprește de astea asupra tuturor momentelor importante ale mișcării socialiste, a obstacolelor pe care le-a avut de rezolvat, a controverselor locale, a disensiunilor și tensiunilor din cadrul mișcării, a confuziilor și soluțiilor exprimate pe care le-a cunoscut mișcarea socialistă și care s-au repercutat din plin și în planul cultural și de aici în cel literar al mișcării. Două sînt obstacolele care au galvanizat după cum reiese, din neștiința lui Z. Ornea, mișcarea și care i-au conturat profilul și destinul: unul e chestiunea țărănească, altul cea națională. Prima devine chestiunea crucială a socialismului român determinîndu-l pe Gherea la elaborarea teoretică a problemei și el o ridică chiar în cîmpul congresului de la Zürich (1893): „E treaba noastră [illegible] mișcării socialiste, cu o individualitate a sa ingrată și o întreagă tactică impresionantă". Și, de acord, Gherea are perfectă dreptate cînd spune în acest raport la Congresul de la Zürich: **„Lupătorii români s-au găsit în această privință abandonați propriilor lor forțe și obligați a descoperi o cale nouă socialismului"** (s.n.). Nu e în această tiră o autoproiectare mică a exagerare. Gherea a fost un om modest și sinceritatea nu și-a ales singur eforul creator. Pur și simplu, în mentalitatea de mai sus trebuie să vedem (nu credem că a vărui și raportorul) o jubilație de prospectare (de existență) care nu întotdeauna dă o valorizare. Intr-adevăr prin programul lor agrar, mai insuficient cum este, socialiștii români, ca mijloc adevărați pionieri, tăiau „o cale nouă socialismului" și se constituiau, astfel, într-o „avangardă a socialismului în orientul Europei la frontierele Rusiei". Este și meritul lui Z. Ornea de a ne atrage atenția asupra acestui pionierat teoretic care [illegible] drumul unor alte viitoare soluții pe care socialismul român le va propune din perspectiva propriei lumi socialismului. Cît privește chestiunea națională, autorul **Curentului cultural de la Contemporanul** este preocupat să descrie vinovăția rasică, pe drept merit, mișcarea socialistă de acuzația lipsei de patriotism. Lucrările de atitudine citate în problema Transilvaniei asupritе sînt elocvente: Lipsește însă din cartea lui Z. Ornea studiul conflictului dintre Vlahuță și revistele socialiste pe latura lui națională, cea ce ar fi completat și mai alea nuanțat înțelegerea problemei.

Vorbind despre metodica care se produce în mediul unei generații, prima generație socialistă cu convingeri bune, intrăm cu adevărat în materia pe care ne-o promite titlul. Pentru că a analiza curentul de idei de la **Contemporanul** înseamnă a vorbi despre efectele lui, despre materia pe care el a produs în conștiința cititorilor, mai ales tineri. **Contemporanul** are o orientare precumpănitor socialistă și, chestiunea nu este mai modernă numărul mic al ființe europene în noi, impune cititorilor prin cumpănirea de mare amploare și de profunzimi, chiar dacă ignorînd sau exagerînd dogmatic, pătrunde. Atenția se îndreaptă imperios asupra unor probleme fie ale societății, fie superioare. Ele au însă un aspect mai bolnav, imperios plăpînd, a lucrurilor. Mai mult decît în alte părți, aici, la **Contemporanul** se află pe punctele esențiale, prin critica formelor fără un fond adecvat. Aici începe și își face conștiința ființă proprie, originală, românească. Acestei etape de lung mers pentru înțelegerea dreptului ei, dar mai moderne etapă îi dăruiește reprezentanții de vîrf care sînt Ion Nădejde, I. Scarlat și o altă care este mai puțin cunoscută de Constantin Dobrogeanu-Gherea în care schematismul rezultat se precizează, capătă glasuri schimbare mărturii care va deveni preocupărilor și va marca destinul revistei și al mișcării noastre socialiste. Mișcării produsă este efectul acestor dezbateri contingente.

Ideologia literară mai mult din capitolele substanțiale ale cărții. Mișcarea pentru literatură precumpănă din care Z. Ornea ar fi mai ales de ordin ideologic. El atrage, pentru prima dată apăsat, atenția asupra zestrei de idei pe care semănătorismul și poporanismul le primesc din sînul mișcării socialiste, subliniind un raport de continuitate asupra căruia doar G. Călinescu s-a oprit fugitiv în istoria lui literară.

Intenția lui Z. Ornea de a realiza o revizuire asupra dosarului problemei **Contemporanul** este în cea mai mare parte realizată. Multe aspecte sînt abia acum pentru prima dată relevate, multe disocieri sînt mai clare, mai bine nuanțate, ceea ce desigur că va asigura cărții un loc special în bibliografia problemei.

Curentul cultural de la Contemporanul nu s-a scuturat însă în întregime de toate ticurile vechilor cercetări. Deși Z. Ornea este adeptul cercetării contextelor care generează faptele, el nu procedează totdeauna astfel. Dacă situarea în epocă ar fi fost studiată dincolo de aluniamentele socialismului păscînd, concluziile, ar fi fost credem mai fecunde. Direcția de la **Contemporanul** exista, minus directiva de critică literară, și inventată lui Gherea. Epoca cunoaște un proces spontan și general de sincronizare cu Europa apuseană, de emancipare treptată, literar vorbind, de sub auspiciile **Convorbirilor literare**. Aderarea la sincronism este atestată la Gherea și nu este doar apanajul **Contemporanului**. Nu dacă este să vorbim de un curent literar înnoitor care cuprinde toate cîndrele moderne ale vremii acelui e **naturalismul**. Gherea are [illegible] precursori, numiți de Ion Vitner, recunoscuți și de Z. Ornea, care configurează o mișcare mai amplă a epocii. Z. Ornea [illegible] mai lacunare din acest punct de vedere studiat. Lucrarea lui nu ne restituie întreaga înfățișare culturală a epocii în care apare **Contemporanul** ci numai un fascicul al ei, unul din cele mai importante, dar nu singurul. Nouă ca inventii, ca spirit, de multe ori în conținut, **Curentul cultural de la Contemporanul** datorează însă prin suprapunerea, chiar atunci cînd nu este numit a figurii lui Gherea, peste întreaga mișcare culturală a vremii. Pentru a prinde obiectivitatea cît Gherea o-a mai fost la îndemîna și în cursul altor scrieri sau cum a fost în cazul lui George Ibrăileanu autorul scrie: „Desigur, ar fi exagerat să afirmăm că admirația, dacă acest Widalul [illegible] disparut intr-o cruzie în presă. Dar nu a avut prilejul [illegible] să fiască pentru biografia sa [illegible] spuse nu a fost [illegible] în timpul [illegible] 1885—1887, cînd s-a manifestat activitatea sa critică. (Ca exemplu să ne [illegible] articolul lui Gherea, pentru lui Slavici, față de [illegible] romanul lui. Mai e o mustră a lui Gherea [illegible] pe care autorul ar fi trebuit să-l menționeze amănunțit. O [illegible] specială [illegible] apoi [illegible] pagini. Preocuparea lui Gherea [illegible] „sămănător" [illegible] „militantă", care [illegible] pentru [illegible] Lamura [illegible] [illegible] [illegible]

Literatură și angajare

DAN CRISTEA:

Profesia adevărului

Mi-l imaginez pe scriitor sub multe chipuri și dacă esențial îl văd la masa sa de scris, singur, în fața torturantei foi albe, în lupta cu sine și cu inerția din sine, în luptă cu indoielile, cu falsele certitudini, cu negurile și cu himerele, imaginea aceasta, așa-zicînd „clasică", nu poate înlătura o sumedenie de alte ipostaze. Pentru că, deopotrivă, mi-l imaginez avid de tot și de toate, începîndu-și ziua de lucru cu ascultarea buletinului de știri ori cu lectura fierbinte a ziarului, interesat de ceea ce se întîmplă în cutare sau cutare loc din lume și explicîndu-se, odată cu Călinescu, că-l pasionează Hecuba dar și... Cuba. Mi-l imaginez sau mi-l pot imagina, de asemeni, muncind prometeic la universul său, ca un Balzac, dar și renunțînd, din prea mult respect, din prea multă conștiință și din prea multă dragoste pentru arta sa, ca un Rimbaud sau ca un Ion Barbu. Îl văd luptîndu-se nu numai cu opoziția cuvintelor, ci luptîndu-se pentru patria sa și pentru drepturile ei, pe baricade sau pe front, ca pe Nicolae Bălcescu ori Saint-Exupery. Mi-l închipui închinător fervent la spiritul tradiției și la statuia cuvîntului străbun, ca Eminescu, dar și revoluționar față de tradiție, ca același Eminescu. Mi-l imaginez gîndind odată cu Sartre sau înaintea lui Sartre sau indiferent de Sartre că orice act de a scrie constituie o angajare profundă. Mi-l închipui rostind, împreună cu Camus, că „arta nu e o desfătare solitară, ci este mijlocul de a emționa un număr cît mai mare de oameni, oferindu-le imaginea privilegiată a suferințelor și-a bucuriilor comune". Îl văd în ipostaza de critic, benedictin în slujba frumosului și adevărului, stăvilind falsul și impostura și spunînd odată cu Lovinescu, cu umilință dar și cu nedisimulată mîndrie : „Nu car nici pietre, nici nisip, nici var, nici apă — operații de altfel foarte utile. Sînt critic și nimic mai mult, dar nici mai puțin decît atît".

Mi-l imaginez, așadar, în aceste feluri și în alte multe posibile, semne ale tăcerii solitare în care-și făurește operele și totodată semne vii ale comuniunii și fraternității cu semenii săi. Nu sînt toate acestea, în același timp, tot atîtea forme ale angajării scriitorului ? Căci, cum se poate vorbi altfel despre această profesiune și despre această menire decît ca despre o perpetuă angajare ? Literatura însăși este o exigență și o obligativitate și a găsi puterea de a scrie înseamnă a avea senzația, clipă de clipă, că te afli de partea adevărului, a libertății, a valorilor ce caracterizează omul. Sigur, orice act de a scrie reprezintă o angajare, dar sensul acestei angajări nu ne poate fi deloc indiferent. Nu ne poate fi indiferent dacă din pagina scrisă răzbate imaginea adevărului sau chipul minciunii. Or, această descoperire a adevărului, a adevărului oamenilor și al vieții deopotrivă, justifică și legitimează meseria de scriitor. Scriitorul realmente angajat este acela care se pune în slujba unei autentice existențe umane. Noblețea profesiunii de scriitor, care e totuna cu angajarea, constă tocmai în fidelitatea față de sine și față de ceilalți.

NICOLAE ȚIC:

Un bun slujitor al prezentului și al viitorului comunist

Cred că a fi scriitor angajat înseamnă (nu știu dacă în primul rînd, și, de altfel, nu încerc ierarhizări pe importanță) înseamnă a fi un scriitor care scrie. Ar trebui să-mi cer scuze pentru pleonasm — scriitor care scrie ! — totuși, există și o categorie care tot anunță că „lucrează masiv", curînd o să ne facă o surpriză — anii trec, și abia dacă apucăm să le citim numele sub note și notițe — pentru ca, în final, să invoce numeroase dificultăți, de netrecut. Nu știu dacă s-o fi pomenit scriitor care să nu întîmpine dificultăți — și-mi vine să cred că cele mai mari, și de tot felul, au fost rezervate marilor scriitori. Cum să te realizezi, altfel, dacă nu învingînd ? Din păcate, sau — din fericire — pagina de titlu a unei cărți nu suportă explicațiile autorului, privind numeroasele greutăți depășite, sau nu. Și-n orice caz, acestea nu pot să țină locul unor cărți nescrise. Pentru cine răsfoiește o istorie literară, sau pagini de memorii, este lesne de observat că activitatea multor scriitori, și nu lipsiți de har (mai ales în perioada dintre cele două războaie), a fost destul de scurtă, chiar cînd anii de viață au fost mulți și tihniți. Scrisul printre picături — sau, cînd vine, nu inspirația, ci „cheful", s-au dovedit spre paguba scriitorilor în cauză, și a literaturii. Strălucite exemple de longevitate scriitorească au dat marii noștri scriitori, ei asumîndu-și pînă la capăt, înalte responsabilități față de o nobilă profesie, ce s-a confundat, de fapt, cu însăși viața lor. Dacă profesionalizarea timpurie, înainte de a ști și a cunoaște, înainte de a-ți fi încercat puterile, este neindicată, adesea hazardată — neglijarea de mai tîrziu a profesiei, cînd dovezile au fost făcute, ca în orice meserie și în orice loc de muncă, este cel puțin întristătoare. Un scriitor poate să elaboreze o carte pe parcursul a mai multor ani — și pînă la apariție să „tacă", avem asemenea cazuri, fericite, de minuțioase elaborări, salutate cu regret de critică și cititori ; totul este să nu îmbrățișăm formula îndelungatelor gestații doar pentru a ne amăgi... Scrisul, pentru scriitorul angajat de azi, nu este divertisment, nici o soluție (în lipsă de alta) de a-și asigura existența, ci o meserie, cu cel puțin opt ore de muncă pe zi, cu răspunderi, cu succese răsunătoare uneori, cu insuccese dureroase, de multe ori. Avem, și nu puține exemple de scriitori care — nu numai că au scris mult, dar s-au și străduit, pînă la capăt, fără să fi ajuns unde-ar fi dorit : la o deplină realizare. Meritul de a fi luptat să cucerească înălțimi nu ridică valoarea operei lor — însă datoria și-au făcut-o. Pentru că meseria de scriitor, ca oricare alta, îți cere să lupți pînă la ultimul moment. Aș vrea să spun ceva despre ceea ce aș numi — marele regret. Regret, regrete — încă folosesc destul de rar acest cuvînt. Dar am auzit de la alții și o simt, că la sfîrșitul unei cariere, la sfîrșitul unei vieți, fiecare repetă ceva, trecerea dincolo începe cu un mare regret și o lacrimă. Viața de scriitor încetează odată cu viața însăși — iar eu m-am întrebat ce mare regret încearcă pe un scriitor adevărat în ultimele clipe ? Mulți scriitori au căzut pe pagina scrisă în miez de noapte sub care se-ascundea teancul de pagini albe, pe care el, și numai el putea să le înnobileze — și mi-am zis : ultimul și marele regret al unui scriitor nu poate fi decît acela care n-a apucat, din multe pricini și-ntîi de toate fiind o viață de om prea scurtă — să spună tot ce a văzut și a gîndit important, esențial, despre oameni, despre lumea de azi și de mîine. Ar fi vrut să trăiască mai mult, pentru a munci mai mult... Discutăm, adesea, despre necesitatea unei temeinice instruiri, a unei temeinice cunoașteri a realității — dar acestea sînt, sau ar trebui să fie, subînțelese, cînd ne referim la un scriitor. Turnurile de fildeș nu mai sînt la modă, și nici rentabile în vreun fel, am coborît toți pe pămînt, printre semenii noștri, zăbovim, sau alergăm, folosind mijloace moderne de locomoție, observăm ceea ce ni se pare important, definitoriu, sau — numai ni se pare că am observat... Aici, pe pămînt, hățișurile sînt multe, pentru un scriitor — și consecințele se pot vedea în paginile nescrise, sau, la fel de limpede, în cele scrise ca de pe altă lume, cu ifosele de rigoare, adesea de împrumut. Scriitor angajat — față de cine ? ! Nu există nici o instituție care să ne propună angajare prin contract, o termen, pentru abordarea unor teme, comandă specială etc. Scriitor angajat față de talentul său, față de realitatea pe care se străduiește să o cunoască, față de adevărul unei epoci, astfel încît să fie pe înțelesul nu numai al prezentului, ci și al viitorului. Purtăm cu noi operele unor înaintași de seamă, și am vrea ca operele noastre să fie ținute la loc de cinste de către cei ce vin. Prezent — viitor, aceasta-mi pare a fi emoția dificilă pe care încearcă să o rezolve scriitorul angajat. Dar mă duce gîndul la cuvintele lui Titulescu, rostite în 1921 : „Socotelile noastre cu viitorul sunt simple ! Luj îi putem spune : așa te-am întrezărit, așa am înțeles să te servim : așteptăm să te realizezi ca să vedem dacă ți-am fost slujitori buni sau răi. Socotelile noastre cu prezentul sînt însă ceva mai complicate. Fiecare din sentimentele care ne agită trebuie ferit de a se transforma în stavilă, care ne poate opri să ne atingem scopul. Astfel, rîvna de bine trebuie ferită de exagerare... interesul personal trebuie înfrînat". Cred că marea ambiție a scriitorului angajat de azi este aceea de a fi, prin scrisul său, un bun slujitor al prezentului și al viitorului comunist.

MIHAI URSACHI:

Instituția literaturii

Curentele mai noi din critica literară insistă în a substitui termenului de „operă literară" pe acela de „text literar" și mai degrabă pur și simplu „text". Critica literară însăși tinde parcă să renunțe la propriul ei titlu, pentru a se recomanda ca simplă „analiză de text".

În acest fine de secol, de mileniu și poate de eră, cînd umanitatea e mai copleșită — și mai copleșitoare — decît oricînd în istoria ei cunoscută, cînd infinității de probleme se propun infinități de soluții care nasc infinități de dileme, în sfîrșit cînd explozia demografică face dublu cu explozia informațională și cînd Planeta e minată de exploziile nucleare, este posibil ca persoanele care se ocupă cu literatura să resimtă un complex de neimportanță, de ineficiență a îndeletnicirii lor, alimentat și de o anume îndepărtare a interesului public de la chestiunile literaturii.

Acest eventual complex de inferioritate poate fi motivul sau unul din motivele abdicării de la esențiala condiție pe care literatura și-a asumat-o din totdeauna, a renunțării la operă pentru text, la critică pentru analiză. Orice text e susceptibil de orice analiză, fie că e vorba de un pasaj din Codul penal sau Buletinul oficial, unul din Biblie, din Eminescu sau din Mercurialul halelor. *In extremus* nici chiar distincția dintre literatură ca *Dichtung*, adică poezie în sensul de creație literară și literatură în sensul general de lucru scris, pare a nu mai fi operantă. De vreme ce se poate postula ca poezie un text produs prin mijloacele hazardului — mecanic, individual uman, electronic — de ce orice text, dar oricare, nu ar putea fi numit poezie, și invers ? Tocmai pentru a ne excepta confuziunii vom folosi pentru tot ceea ce intră în zona de interes a acestui articol, adică literatura frumoasă, termenul de Poezie (*Dichtung*) ; în sfera acestui termen credem a se cuprinde și critica literară, în măsura în care aceasta este opera frumoasa de discernare și celebrare a frumosului poetic. Așa încît acest articol ar trebui de fapt să se intituleze „Instituția Poeziei".

Există o asemenea instituție ? Dacă da, care ar fi natura și finalitatea ei ?

Dintre toate instituțiile umane, Statul este cea mai impunătoare ; existența însăși, în toate aspectele ei, abia dacă poate fi concepută în afara sa. Statul este prototipul și incunabularea, ca idee perfectă, pentru oricare instituție. Sînt bine că el are caracter istoric, a apărut pe o treaptă a istoriei umane și va dispare cîndva, cînd funcțiile sale nu vor mai fi necesare vieții sociale ; acesta e unul din idealurile socialismului.

Întocmai ca instituția statală, poezia a însoțit întotdeauna și peste tot civilizația : dar, dacă organizarea statului este precis condiționată material și politic, poezia e condiționată doar de existența limbajului. Cu o tenacitate proprie numai vieții, depășind hotarele dintre civilizații, imperii, epoci, poezia însoțește mereu ființa umană, în grote, pe bordul transatlanticelor în transee, pe Lună. Ierarhiile ei sînt ciudate și se constituie prin milenii sau secole ; ea e o instituție planetară și eternă, atît cît este Viața, caci și atunci cînd statul va înceta să existe, oamenii vor continua Marea Operă poetică. În poezie ființa umană își regăsește chipul întreg, ca într-o oglindă magică : durerea, mizeria și moartea, atît de ades invocate de marii poeți, devin, din spaime, prilej de înălțare și purificare. Religiile, cu vastele lor ierarhii celeste și terestre, s-au succedat și s-au stins ; poezia a supraviețuit tuturor zeilor, răpind parcă pentru sine fărîma lor de eternitate.

Iată pentru ce la acest sfîrșit de secol, de mileniu, la marginea eonului, poetul nu este un slujbaș ca oricare altul, țesător de texte, ci slujitor al instituției eterne : demnitatea lui e Opera, visată, invocată, adorată, niciodată atinsă, niciodată epuizată, ci începînd mereu, din nou, acum, aici.

Astfel stînd lucrurile, povara pe care singur — sau prin destin — el și-o asumă, este incomensurabilă ; el trebuie să-și învingă slăbiciunea, lașitatea, vanitatea, micimea ; el trebuie să se știe imperfect, vulnerabil și ridicul, pentru a putea fi perfect, invulnerabil și sublim.

Spuneam mai sus că singura condiție — necesară și suficientă — a instituției poetice e limbajul. Împrejurarea face ca noi, poeții români de azi, să dispunem de un instrument cu adevărat unic și incomparabil : limba română de după Eminescu. Această limbă pare a fi predestinată poeziei ; cîndva, cînd planeta va fi o Republică a Poeziei, în acest grai se vor cînta decretele, care vor fi poeme, și legile, care vor suna ca Oda în metru antic.

DANIELA CRĂSNARU:

Cuvîntul — acest material fragil și puternic

Trăi într-o țară în care cuvîntul **libertate** se umple pînă către marginile sale semantice de un sens tot mai adevărat, înseamnă pentru un scriitor a putea numi, fără teamă, realitatea și visul, ceea ce vede ochiul dar și ceea ce doar cu sufletul se poate cunoaște, lumina și umbra, cît și infinitele nuanțe care le separă și le apropie.

Timpul este pe măsura oamenilor, care îi dau prin truda brațelor și a minții un sens. Dacă mai sunt asperități, dacă realitatea nu a ajuns încă la netezimea și curățenia cristalului, înseamnă că noi, oamenii, mai avem de șlefuit, de luminat și de înțeles, pentru că ea, realitatea, este după chipul și asemănarea noastră.

Într-un secol ca acesta, în care puterea minții a destrămat (e drept, uneori a mai și construit) himere, trebuie să ne dăm seama că binele nu poate veni decît de la noi, din efortul nostru de a-l construi cu migală, cu pasiune, cu dreptate.

Care este deci lucrarea noastră, a scriitorilor, care este rodul muncii noastre într-o țară de oameni care muncesc fiecare cu uneltele specifice, într-o țară în care oamenii sunt proprietari, producători și beneficiari ai mijloacelor muncii lor ? Iată, nu cred că greșesc numindu-ne pe noi, cei care scriem **producători, proprietari și beneficiari ai mijloacelor de expresie**, cultivatori ai limbii unui popor, care și-a apărat, cît a putut mai bine, ființa și hotarul și verbul latin de toate nedreptele frămîntări ale istoriei, care a plătit pentru libertate în singura monedă de care nu a dus lipsă niciînd : sîngele. Așa cum noi sîntem părtași egali și ne bucurăm de toate roadele muncii de orice fel a celorlalți, firesc este ca beneficiarul muncii noastre să fie poporul român, păstrător al cuvîntului Țara și al cuvîntului Bucurie și al cuvîntului Dor.

Otelia Dumitrescu : „Rod"

În cele mai diverse domenii, oamenii nu se realizează doar cu repetarea unor performanțe anterioare, cu simpla continuare a lucrării în linie dreaptă, stabile. Ei caută necontenit să găsească noi ecuații ale muncii lor, să îmbunătățească metodele și mijloacele muncii, **să creeze** adică. Din timp în timp, rodul căutărilor, al pasiunii și al perseverenței se concretizează în ceea ce numim de regulă invenții sau inovații. Muncitorul care produce în serie piesele unui complicat angrenaj aspiră să reușească el însuși, mai curînd sau mai tîrziu, să combine **altfel** oțelul, betonul sau sticla, să creeze el însuși punctul de pornire al unei noi serii productive.

Scriitorul este un astfel de muncitor, care însă nu are răgazul lucrului în serie, pentru că el, prin rigorile profesiei sale are datoria de a fi **un inventator permanent**. Fiecare vers, fiecare pagină este gîndită de el și de nimeni altul, el trebuind să fie, cu fiecare rînd scris creatorul unei serii cu un singur element. Desigur, pentru că de milenii oamenii iubesc și urăsc, se bucură și speră, mor și se nasc, creația literară va repeta și ea, cu mijloacele ei specifice numirea acestui univers al mișcărilor nelimitate ale sufletului, acțiunii și simțirii umane. Și așa cum cioplitorul în lemn se va dărui cu totul materialului în care își încearcă forța minții și a brațului, așa cum fierarul se folosește de fier pentru a dura în el lucruri complicate și trainice, scriitorul se folosește de acest material fragil și puternic în același timp, la îndemîna tuturor și vechi de cînd lumea care este **cuvîntul**. Numai că el, scriitorul, are datoria să aleagă astfel cuvintele limbii, încît să numească la o altă temperatură, la temperatura **adevărului artistic** tot ceea ce face din om singura ființă cu gustul infinitului și al eternității.

A crea=a munci, a spera=a înfăptui, sunt verbe perechi, pe care noi slujitorii cuvîntului le avem în minte și în inimă ori de cîte ori încercăm să găsim „cuvîntul ce exprimă adevărul".

Chiar dacă schelăria lucrărilor noastre nu se poate vedea din afară, chiar dacă crisparea și truda noastră lasă doar dîra luminoasă și limpede a cuvîntului, putem nădăjdui, mai mult decît atît, putem fi siguri că oamenii pentru care scriem, ei înșiși cunoscînd ce e munca, vor înțelege rostul lucrării noastre și-i vor prețui efortul, pentru că poporul din care facem parte și căruia îi închinăm scrisul nostru a înțeles că omul are nevoie de frumos ca de aer și apă, ca de hrană și îmbrăcăminte, și, înțelegînd acest lucru, a prețuit dintotdeauna frumosul, fie el exprimat prin culoare, prin sunet ori prin cuvînt.

ARNOLD HAUSER:

Valoarea sincerității

În viața unui om care gîndește există momente cînd conștiința îi este impulsionată de anumite întîmplări nu întotdeauna perfect explicabile celui în cauză, dar care îl aduc în situația de a-și pune problema propriei sale existențe : pentru ce trăiește ? pentru ce creează ? de ce face un lucru și nu altul și multe altele. Răspunsurile sînt fără îndoială produsul întregului conținut spiritual al celui care se-ntreabă.

În fața problemei : Pentru ce scrie ? un creator, în cazul nostru un scriitor, nu poate să nu-și exprime apartenența deschis.

Despre angajarea scriitorului zilelor noastre s-a vorbit și se vorbește mult în revistele literare ca și în alte ocazii. Angajarea socială a artistului este, într-o societate cu o concepție de viață socialistă — ca a noastră —, o premiză fără de care rolul scriitorului ca modelator al conștiinței cititorului nici nu ar putea fi conceput. Dar aceasta nu este totul. Poeții, prozatorii, criticii literari, cei ce își iau ocupația în serios, se dedică unei misiuni care le cere mult mai mult. „Mult mai mult" înseamnă, în cazul nostru, neacceptarea abaterii de la umanism, înțelegerea semenului și, legat de aceasta, totala abnegație. Să poți așterne pe hîrtie eșecul unei experiențe îndelungate, de pildă, expunînd totul precis într-o formă anume, cu alte cuvinte să formulezi conținutul prin intermediul formei, cere din partea autorului o abnegație indispensabilă creației.

Consimțind la aceasta, s-ar putea crede că scriitorul ar fi gata să declare, împotriva convingerilor sale, tiposcriptul respectiv drept operă de artă, să-l susțină în fața redactorului de carte și eventual, după apariție, să țină piept criticii literare.

Nu, angajarea, angajarea artistică autentică presupune și o detașare față de sine, care atunci cînd autorul o are, se oglindește și în opera sa, ca detașare față de tema tratată făcîndu-se simțită artistic în paginile unor opere realizate. Aceasta nu înseamnă însă că o temă imediată — admițînd cazul în care autorul arde de nerăbdare să o așternă pe hîrtie spre a se elibera de tensiunea declanșată în el — că o asemenea temă nu ar putea avea șanse mai mari decît una construită cu acribie, care nu ar trezi în cititor decît regretul pentru timpul pierdut cu o lucrare atît de minuțios elaborată.

Dar obiectul atenției și considerației mele îl constituie unitatea perfectă dintre angajarea socială a celor mai buni scriitori din țara noastră — fie că scriu românește sau în limba naționalităților conlocuitoare — și angajarea lor artistică, fapt care a dus, mai ales în ultima vreme, la posibilitatea apariției unor cărți de valoare, sper, perenă.

BALOGH JÓZSEF:

Cititorul și viața cărții

Literatura trăiește prin cititori. Materia ei brută este interesul ce i se manifestă, iar mediul de realizare a acestui interes este plăcerea artistică născută din procesul lecturii.

E bevede, așadar, de cititori. De cît mai mulți cititori conștienți, pricepuți, în care să vibreze permanent realitățile sfere deopotrivă mintii și inimii, înveșmîntate în forme artistice moderne, contemporane.

Cine e cititorul de azi ? Un om ce activează pe frontul social-economic spiritual, angajat în construirea socialismului, profund interesat în înfăptuirile, în izbînzile acestuia. Individul care se plămădește dinamic, care a cunoscut transformări calitative, călit în colectivitate, cu un profil spiritual și preocupări decise de numeroase condiții favorabile, nu rareori de contradicții sau conflicte, deci cu un profil izvorît din modul său de viață. Un om receptiv la tot ce e nou, pentru care cititul, învățatul, acumularea cunoștințelor joacă pe zi ce trece un rol din ce în ce mai mare. Acest om citește, căci pentru el literatura bună înseamnă destindere, împrospătare, se apleacă însetat asupra cărților, căutînd în ele un răspuns la întrebările și îndoielile sale, o orientare, îndrumare, un îndemn pentru faptele sale. Sau citește — și trebuie să ținem seama și de această categorie — din credința că pentru ei lectura facilă, de divertisment, e o evadare din universul preocupărilor sale zilnice. Citește, căci vrea să-și satisfacă setea de cunoaștere, să-și lărgească orizontul. Merge la bibliotecă, își sporește biblioteca personală, împrumută cărți de la prieteni, lectura fiind pentru el o formă de existență angajată ce ajută și dă impuls aspirațiilor sale spirituale.

Apare limpede așadar de ce, în raportul dialectic, de interacțiune dintre individ și societate, literatura angajată are un rol atît de important pentru modelarea conștiinței. Torentul nestăvilit al literaturii angajate ia naștere din romanul, poezia, teatrul, eseul aflate într-un nou stadiu calitativ, create cu mijloace de expresie moderne, din marea bogăție de genuri, din creația autorilor novatori, cu stiluri proprii, cu o etică profesională exemplară.

Literatura angajată, cu misiune revoluționară, devine vie prin cititori. Scriitorii acceptă cu simț de răspundere comanda socială și creează operele așteptate de la ei. Dar scrierea, editarea, propagarea, răspîndirea în rîndurile cititorilor a acestor creații literare presupune ca toți factorii mijlocitori dintre scriitor și cititor să-și onoreze sarcinile la aceeași înălțime cu creatorul operelor. Numai astfel își va îndeplini eficace funcțiile această literatură. Sînt deci îndreptățite cerințele, față de aceste verigi intermediare, ca în activitatea lor să se adapteze armonios — prin conținutul angajării, forme și modalități — la noua literatură, s-o sprijine, să deschidă calea acesteia spre modelarea spiritului.

Rezerva editurilor față de operele ce aduc în prim-plan teme noi, față de căutările de formă mai îndrăznețe ; amestecul nu o dată de rutină al librarilor în stabilirea tirajelor, dezorientarea uneori uluitoare a difuzorilor de carte și librarilor în literatura contemporană ; nivelul inegal al predării cunoștințelor estetice și literare în școli ; ermetismul, respectiv caracterul consemnativ sau pasivitatea față de actualitate a criticii literare ; sporirea nesistematică a fondului bibliotecilor școlare și publice ; lipsa pregătirii profesionale moderne a bibliotecarilor, o insuficientă continuitate în preocuparile pentru impulsionarea mișcării de carte la sate ; necesitatea (pentru uzul unor cercuri largi) a unei bibliografii comerciale, care să informeze asupra celor mai noi apariții ; nesistematizarea intîlnirilor dintre scriitori și cititori și neglijarea unor regiuni aflate departe de centrele literare — iată tot atîția factori care influențează, în mai mică sau mai mare măsură, dezvoltarea unei vieți literare bogate, variate, răspîndirea creațiilor literare potrivit cerințelor noi, educarea maselor de cititori, sporirea capacității spirituale de a cunoaște și asimila cu folos.

Literatura se naște în atelierele literare, dar numai cititorii îi dau viabilitatea. O literatură modernă, la un nivel artistic superior față de cea de ieri, nu poate lăsa rădăcini și da floare decît dacă semințele ei cad într-un sol cu grijă pregătit, un sol receptiv, roditor.

Angajarea literaturii este, înainte de toate, o angajare colectivă. În vastul proces de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate avem datoria să acționăm pentru a fructifica multiplele posibilități existente în colaborarea armonioasă a tuturor factorilor culturali.

DAN ROTARU:

Timp și Prezent

Scriam cîndva că scriitorului îi este dat privilegiul rar de a-și implini destinul în oameni, în semenii săi. Mereu repet, ori de cîte ori mă așez la masa de scris, aceste cuvinte. Și de fiecare dată adevărul lor îmi apare în aceeași culoare, frumoasă, pe care numai marile adevăruri, cele fundamentale, o cer.

Scriem, oricît am părea că sîntem de singuri la masa de lucru, pentru oameni. Gîndul că un scriitor își creează opera doar pentru sine, pentru gustul și sufletul propriu sieși, este o absurditate. Într-un fel, scriitorul propune o trăire, o experiență, o viață, pe care el, cititorul, le acceptă, le retrăiește sau le refuză. Numai în măsura în care oamenii cu vocația înălțării de cetăți le regăsesc în litera tipografiacească, numai în măsura în care sufletul lor aderă la adevărul turnat în ea, numai astfel cartea tipărită se poate valida ca o cronică a acestui timp epopeic.

Cine parcurge, cu suflet curat și cu privirea clară, meleagurile izvoditoare de legende ale României, cine vrea să afle măsura dăinuirii și spiritul de sacrificiu al oamenilor acestei pămînturi de lume, poate să afle nepieritoare surse de inspirație în orice colț al acestei patrii clădită cu mintea și inima. Despre aceste realități, pentru a căror cunoaștere simțurile parcă nu ajung, trebuie scris cu litere de lumină.

Reporter sau poet, prozator sau dramaturg, oricare dintre noi poate și trebuie să-și gîndească opera ca pe o cărămidă dintr-o cetate de inimă.

Prin vocație, aparțin unei generații de scriitori pentru care a sluji Adevărul este o datorie sacră. Adevărul e că aici, și acum, în România anului 1977, tot ce se întreprinde, de la rotunjirea și turnarea luminii într-un cuvînt pînă la construcția de baraje, totul se face pentru oni, pentru bucuria și sănătatea sa, pentru libertatea cugetului și minții sale.

Universul unui tînăr scriitor nu poate fi altul decît acest timp al luminii, acest prezent mirific, visat odinioară de poeți, pe care cei peste douăzeci de milioane de oameni ai noștri îl slăvesc prin muncă și cîntec.

Festivalul național „Cîntarea României", puternică manifestare a spiritului revoluționar ce caracterizează prezentul nostru socialist, ne apare ca un prilej de a spune adevăruri frumoase despre trecutul, prezentul și viitorul acestei țări, ca un minunat prilej de a ne manifesta prin scris și dăinuire crezul nostru în viitorul prefigurat de mărețul Program al Partidului Comunist Român.

Măreția și dăinuirea peste veacuri a scrisului nostru sînt date numai de adevărul și sinceritatea cu care vorbim lumii despre acest **Timp** și despre acest **Prezent**. Timp al împlinirii plenare a energiilor creatoare, timp în care vocația de constructor proprie acestui neam se poate ghici în oricare loc, timp în care cu lumina începe totul ; Prezent în care, prin gînd și faptă, prin crez și visare se manifestă adeziunea fiecăruia dintre noi la tot ce se gîndește și se făurește pe pămîntul României. Purtător al mesajului acestui **Timp** și al acestui **Prezent** ce conferă scrisului său caratele dăinuirii, scriitorul tînăr e chemat să vorbească despre viață, despre spiritul popular și revoluționar din România Socialistă.

Fiecare cuvînt pus în pagină va trebui gîndit ca un gest cu adînci valențe educative, pentru că scriitorul comunist e chemat să facă operă de educație revoluționară celor ce-i parcurg cartea. De aceea, masa de lucru a scriitorului trebuie să fie o catedră de la care să se vorbească lumii despre oameni, despre sudoarea și despre rîsul lor sănătos, despre încrederea lor în puterea de înălțare pe care o poartă fiecare efort al lor, despre visurile cu care-și aureolează copiii, despre grija lor față de viitorul copiilor și Patriei lor. O imensă catedră de la care să se vorbească lumii despre trecutul curat ca lacrima al acestui popor nu o dată supus încercărilor aspre, dar și despre prezentul pe care, stăpîn pe destinele sale, poporul și-l făurește senin și liber. Masa de lucru a scriitorului tînăr trebuie să fie un cuib de lumină din care să zboare spre cele patru zări ale lumii, porumbei albi...

Literatura ca viață, viața în literatură

Urmare din pag. 1

poate să lase impresia că „viața" a năvălit pur și simplu în literatură făcînd să se sfîrșească odată pentru totdeauna cu ficțiunea, cu lumea de iluzii atîta vreme întreținută de artă... S-ar zice că aceeași literatură, care pînă mai ieri își propunea doar să-i facă pe oameni să viseze, vrea de la un timp încoace să-i trezească la realitate...

Totuși, literatură document se pot numi și **Iliada**, sau **Till Ulenspiegel**, romanele lui Walter Scott, ale lui Hugo, **Război și pace** al lui Tolstoi ca și multe din romanele lui Sadoveanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu sau Eugen Barbu ; atîta doar că pe lîngă scopul de a informa, de a reconstitui epoca istorică, marea literatură a încercat să impună și un alt mod de a gîndi ea fiind în primul rînd o descoperire în plan moral și abia după aceea cronică fidelă a faptelor și evenimentelor epocii.

În numele nevoii de adevăr, în numele trezirii conștiinței cetățenești, literatura document a devenit în scurtă vreme obiect de consum pe piața occidentului, moda dezvăluirilor senzaționale dînd cititorului impresia că, fiind la curent cu ceea ce se întîmplă în lume, și-a pus la punct și viața personală ; cînd genul acesta de literatură a devenit febră, atunci cînd istoria a devenit doar subiect de birfă și viața unor personalități a devenit subiect de scandal, s-a dovedit că invazia „faptului de viață" în literatură este la fel de păgubitoare ca și rătăcirea literaturii în sferele invenției formale.

Entuziasmul cu care a fost salutată literatura document, vine și de acolo că, pentru a scrie asemenea lucrări, nu este nevoie decît de cultură, de oarecare abilitate în comunicare și de un simț special al senzaționalului — calități care sînt mult mai ușor de găsit și de format decît cele cerute de marea literatură. Senzaționalul are însă o limită, dincolo de care începe exagerarea ; trebuie să simți cîtă nevoie este de adevăr, dar și cît doare el, pentru a înțelege că adevărul nu se poate transforma într-un scop în sine. Harul scriitoricesc, vocația, nu vor putea fi niciodată înlocuite de oarecari formule magice, de abilități intelectuale sau de știința senzaționalului.

A trezi publicul larg la conștiință, a-l ajuta să înțeleagă mersul istoriei este o necesitate și literatura document s-a dovedit utilă din acest punct de vedere ; ea a deschelerat mari teritorii străine pînă atunci artei, a adus un suflu de viață și de concret care cu greu ar putea fi realizat altfel. Rămîne însă constatarea că orice adevăr rostit fără a fi probat literar, este mai curînd o povară decît o bucurie.

Reconstituirea, viața și adevărurile ei, nu pot fi pentru literatură decît un decor, căci omul rămîne totuși „măsură a tuturor lucrurilor" ; a da chip dorințelor și idealurilor timpului tău, a pune carne și vestminte pe ele și abia pe urmă a le da drumul în lume pentru a le urmări bucuriile și suferințele — iată care mi se pare a fi temeiul de nezdruncinat al literaturii, al creației.

constantin chiriță

De fapt, totul a început de la Demetra. Dacă ar exista cea mai infimă părere preconcepută, sau cea mai vagă tentativă de acuzație în această premiză, aș șterge imediat propoziția. Demetra a fost, prin simplul joc al întîmplării, sursa involuntară și nevinovată a suitei de evenimente care au schimbat atît de radical cursul vieții mele.

Mă întorceam de la Petrila, din Valea Jiului. Îmi petrecusem toată după-amiaza, adică opt ore, în șut cu Lajos baci și cu ortacii lui. Am tras cu ochii și prin alte galerii, dar anume ca să-i privesc și să-i descifrez mai bine pe cei pe care îi însoțisem. Băieții experimentau o nouă metodă de extragere, bazată pe o organizare foarte exactă și rațională a muncii, care mai tîrziu a revoluționat toată Valea Jiului și apoi alte regiuni miniere din țară. Rezultatul a fost senzațional. Eram atît de bucuros încît mi-era teamă că nu voi fi în stare să scriu reportajul. Din fericire, prietenul meu din gara Simeria, Mihai, mi-a făcut rost de o cabină în vagonul de dormit. Parcă eram în transă: am scris toată noaptea, fără întrerupere. Nici nu mă uitam pe caietul cu însemnări; toate amănuntele îmi veneau în minte. Am ajuns la redacție cu reportajul gata. Îi găsisem și titlul: **Victoria de la Petrila**! Pentru că într-adevăr era o victorie: munca înceta să mai fie un obicei, devenea un proces, bazat pe o analiză rațională, și ca orice proces supus dialecticei, adică unei permanente îmbunătățiri și perfecționări. Victoria era de fapt victoria unei idei; ea putea fi generalizată, foarte lesne, ca un fel de ou al lui Columb, putea fi aplicată în multe, multe ramuri, cu consecințe fabuloase pentru întreaga economie.

Reportajul a fost acceptat fără modificări doar Rubicon a făcut cîteva observații, respinse de Ciofu, dar spre seară lăudate și aplicate de Motaș: înlocuirea citorva cuvinte pentru accentuarea unor idei, cum spunea Rubicon. Intervențiile erau atît de anodine („Ce-i asta? se enervase Ciofu. Să înlocuiești **sau** cu **ori** și **vorbă cu cuvînt!**") așa că nu le-am dat nici o importanță. Eram fericit că nu mi s-a scos nici o idee din reportaj, că nu mi s-a tăiat nici un paragraf (la acestea contribuise și Cărbunis, care nu-și mai găsea locul, repetind una și aceeași frază: „Asta e o adevărată revoluție, e un eveniment!") și că mi s-a acordat o pagină întreagă, pagina a treia. În plus, se stabilise ca reportajul să fie anunțat pe pagina întîia, cu litere de-o schioapă, pe patru coloane.

Tocmai terminasem de corectat șpaltul, cînd mă pomenesc cu Motaș în birou:

— Vidrule! Urgență maximă! Ai mîncat, n-ai mîncat, ai dormit, n-ai dormit, trebuie să pleci imediat. La mașina mea, ca să nu te încurci cu trenul. Nu pot să trimit pe altcineva. Sosește în țară primul lot cu prizonieri din Uniunea Sovietică. Îți dai singur seama de importanța deosebită a evenimentului. Calculează! La ce oră pleacă trenul din Iași și cam în ce gară l-ai putea întîmpina. Folosește telefonul special! Cred că mă înțelegi...

Cum să nu-l înțeleg? Într-o clipă mi-a trecut orice urmă de oboseală. Am înhățat o pîine și trei cîrnați de la bufet, am vorbit cu regionala de partid, apoi fuga pe scări, pentru că liftul era jos. Gociu mă aștepta cu mașina, gata de demaraj.

A fost o cursă cumplită, mai ales că pe la Ciolpani ne-am ciocnit de o cărută, fără feliar. Cu cîteva vorbe despre ordinea revoluției, am scăpat repede de miliție, dar nenorocirea era că ni se spărsese un far, ceea ce a îngreunat cursa noastră contra cronometru. Gociu a făcut însă minuni, așa că am ajuns la Focșani odată cu trenul special. Imediat ne-am dat seama că am gonit degeaba: trenul urma să rămînă în stație cîteva ore, poate cinci-șase ore, după cum ne informase șeful gării. Ce era de făcut? E drept că puteam să vorbesc pe îndelete cu prizonierii, cu foștii prizonieri, dar asta nu aranja. Substanța, miezul reportajului trebuia să fie întoarcerea acasă, reîntîlnirea cu familia, surpriza, plînsetele, bucuria.

Se făcuse de mult dimineață. Nu mai puteam să pierd timpul. I-am spus lui Gociu să mă aștepte și am urcat în tren.

— Oameni buni! am strigat. Cine vrea să ajungă mai repede acasă? Vă stau la dispoziție cu mașina!

Dar în loc să se ia la bătaie pentru un loc în mașină, s-a lăsat o tăcere de ghiață. Nu-mi venea să cred.

— Sînt ziarist, oameni buni, am încercat să le explic. Vreau să scriu despre voi, despre familiile voastre, despre întîlnirea cu ai voștri, cu frații, cu nevestele, cu părinții...

Aceeași tăcere, aceeași paralizie. Încercam să-i înțeleg și chiar îi înțelegeam. După atîția ani, după atîtea întrebări, disperări și speranțe, iată-i, în apropiere de casă, pornindu-se cu un tinerel, cu un necunoscut, care, cine știe ce capcană vrea să-i atragă? Aproape că plîngeam de ciudă. Atît de mult doream să-i scutesc cuiva drumul, să-l văd mai repede acasă, printre ai lui, să-l simt cum își simte și cum își trăiește clipa de libertate sigură, ireversibilă... dar puteam să nu le accept neîncrederea, teama, suspiciunea?

Am intrat în alt vagon, rostind aceleași cuvinte, dar cu mai puțină convingere în glas. Începeau să mă contamineze și să mă disting de partea lor. Sentimental, pentru că rațional mă împotriveam din răsputeri: reportajul trebuia să apară a doua zi; era o veste mare pentru toată țara, cu darul de a limpezi multe respirații bolnave, și de a redeștepta mii și mii de speranțe.

Și m-am trezit că le spun chiar ceea ce gîndeam. Și pentru prima dată am observat cum se mai desmorțește cîte unul: o grimasă, un ghiont către altul, o tuse prefăcută, o chiuitură mai interesată.

— Gîndiți-vă, oameni buni! Nu la voi, adică nu în primul rînd la voi, ci mai ales la cei care așteaptă alte loturi. Voi, slavă domnului, ați ajuns în țară. Dar vă dați voi seama ce înseamnă pentru cei care așteaptă să afle vestea cu o zi mai devreme? Vă dați seama?...

Abia atunci am auzit prima frază care mi-a oprit respirația și mi-a strîns ca într-o cingă pieptul:

— Dacă nici noi n-om mai ști prețul unei zile...

Și pînă la urmă s-a găsit unul, dintr-un sat de pe malul Dunării, un omuleț jigărit și speriat:

— La urma urmei sînt în țara mea, n-are ce să mi se întîmple... și chiar dacă mi s-o întîmpla ceva, e pe pămîntul țării mele...

Cînd a pornit mașina, n-a mai putut:

— Să nu-mi faceți nimic, rogu-vă. Am suferit destul. Nu de la Ruși. S-au purtat omenește cu noi. Am suferit de străinătate. Și suferință mai rea ca asta, nu se poate... Doamne...! De ce nu am rămas în tren?

Noroc că l-a luat Gociu la rost. A încercat cu cîteva sudalii și a continuat cu vorbe de toate zilele. Omul a prins să se mai liniștească. Apoi și-au căutat amîndoi contingentele și s-au descoperit același leat și aceeași armă. Ba au găsit și un comandant cunoscut, un inspector al artileriei, pentru că amîndoi fuseseră artileriști. Apoi întîmplări de cazarmă, peste tot aceleași, și încetul cu încetul i-a venit omului firea la loc.

Șoseaua era o durere. Numai gropi și hîrtoape. Gociu înjura fără încetare, dar [illegible], care începea să recunoască drumurile satelor și uneori casele, căzînd parcă în mintea conului. Numai cînd s-a apropiat de satul lui, pe la amiază, a ajuns iarăși în starea dinainte: paralizie și mutenie totală.

Și s-a întîmplat acel fenomen care niciodată nu poate fi explicat. Vestea a ajuns înaintea noastră la casa omului. Doar cu cîteva clipe înainte, dar a ajuns. Parcă tot satul se adunase acolo. Dar era o adunare mută, fără glasuri, o adunare pietrificată. Chiar în clipa cînd am coborît din mașină au început să bată clopotele. Parcă pentru a acoperi bocetele care se iscaseră și ele pe neașteptate. O singură ființă a părăsit grupul nemișcat. Nevasta celui întors. Dar nu s-a repezit la fața omului, cum ne-au obișnuit filmele. I s-a ghemuit la picioare: i le-a înlănțuit și a început să i le sărute. Apoi s-a cățărat pe trupul omului, cu spaimă și neîncredere. Apoi a prins și ea să bocească, iar omul n-a mai putut suporta: s-a lăsat încet în genunchi, apoi pe șezut, i-a cămit și capul, dar era un asemenea vacarm, încît i-am zbicit hohotele din cutremurările cumplite ale trunchiului chircit.

Am aflat seara la redacție și abia pe la zece am terminat reportajul. Motaș l-a citit fulger și fulger l-a trimis spre tipografie. I se rezervase spațiu pe pagina mîi.

Nici n-apucaserăm să răsuflăm și m-am trezit cu Demetra în birou. Era rea, furnosă:

— De ce-ai întîrziat? Trebuia să te prezinți fix la ora nouă! Pagubele au și început să curgă...

Am întins imediat: fusesem reținut de serviciu pe redacție: control politic.

— E aproape imposibil, a continuat Demetra foarte aspră. Cu toții colaboratorii am rămas la redacție. Nu trebuie să-ți explic mai mult, dar altă dată...

— Cînd ai întocmit lista redactorilor de serviciu? am întrebat-o.

— Mi se pare o întrebare inutilă, mi-a spus cu multă asprime. Dar dacă vrei neapărat să știi: întîi am întocmit [illegible]. Și listele sînt datorie [illegible]. Dacă vrei să mai știi ceva, [illegible]

— Dar e o crimă, nu înțelegi?

Mă obișnuiseră atît de mult cu altă Demetră, încît n-o puteam asocia în clipa în care era. Am apucat-o de umeri, am scuturat-o, ba chiar mi-am și apropiat-o de piept, într-un gest absolut paternal. S-a lipit de mine: o simțeam vie, o simțeam caldă și am început s-o mîngîi lin pe păr.

— Și acum, gata! Ai reușit să mă trezești. Îți promit solemn că nu va fi nici o greșală în ziarul de mîine.

Chiar cred că mă trezisem întrucitva, sau, cel puțin, așa credeam. Demetra s-a uitat lung la mine. Tinea pumnii strînși și parcă repeta niște negații cumplite. După cîteva secunde s-a hotărît:

— Doamne! Dar cine ești tu?

Întrebarea nu-mi era adresată, de aceea nu i-am răspuns. Dar nici nu mai puteam răspunde. Îmi fugiseră cuvintele, îmi fugeau din can, și tot mai acută senzația aceea de sleire, de dispariție, de înfricoșătoare confuzii. I-am auzit totuși respirația violentă, prelungită, ca și cum ar fi luat o hotărîre irevocabilă:

— Bine! Nu mai are nici un rost să-ți mulțumesc. Îmi pare rău că vei rămîne pentru acest an. S. [illegible] pare și mai rău că abia acum îmi pare rău.

[illegible] Cuvintele mi s-au întipărit precizie în memorie. Mi le-am amintit mai tîrziu, dar nu mi le-am găsit sensul. Poate că nici nu aveau vreun sens: cuvinte de circumstanță, revelații întîrziate, sau poate un invocativ lor de circumstanță.

Mi-am venit în simțiri în mașina care mă aștepta. Gociu mă privea cu ochi mari, ca și cînd aș fi ieșit din pămînt. Mi-am dat seama că eram în stare de orice, numai să nu mai trăiesc clipa aceea de neputință, de sfîrșeală, de neputință totală. O stare cumplită, de beznă, de abis, de gol, mai dihai ca în mine. Am pornit motorul, mașina, am descoperit și cîteva proști, am făcut manifestările necesare, am semnat și am dat bun de calcularea.

Apoi, am coborît în tinerețile pentru întoarcerea tîrzie. Era o bună scuză în redacție: controlul politic dăruia ideii de trezire întîrzie a tîrzietul. Am luat primul exemplar și am început să-l răsfoiesc. Era ceea ce știam. Pe pagina întîi n-am observat nimic. Un mustruluș mi-a adus un somn și mi-a făcut semn să mă așez. Și-a dat seama, probabil, că nu aștept la ușile mele. Niciodată nu coborîsem în sala mașinilor atît de tîrziu și de morților. Bîzîitul infernal părea să se îndepărteze... Și pagina a doua, și pagina a treia erau în regulă: nici o pată, nici o bîrfă, numai tunul mi se părea foarte slab. Începeau să se confunde cu albul hîrtiei. Am bătut ziarul, pentru a mă uita și pe ultima coloană, a patra, cînd am simțit o lovitură pe umăr. Era Șura:

— Ai noroc, frumosule. Azi terminăm mai repede.

Într-adevăr, pe banda de metal coborau ultimele exemplare. Era oct și jumătate.

M-am trezit pe la două, după un somn de piatră. Am stat multă vreme așa după ziua m-am deșteptat și au început să-mi revină amintirile.

Dumnezeule! Secunda aceea în care am luat ziarul și am simțit șfichiuitul lui Șuru dureaza aproape trei ore și jumătate! Împietrisem cu mașina a patra în fața ochilor închiși. Controlul tehnic, controlul de tiraj îl făcuseră mașiniștii în locul meu... Nu mi se mai întîmplase niciodată o asemenea cădere totală. Dacă Șuru nu mi-ar fi spus ora, aș fi fost în stare să jur că nu închisesem ochii decît o secundă.

Și toată povestea din cauza Demetrei, care, inexplicabil, uitase să mai verifice o dată lista redactorilor de serviciu!

O revedeam pe Demetra în fața mea, palidă, tremurînd, bîlbîindu-se, așa cum nu mi-aș fi închipuit-o niciodată. Îi auzeam și cuvintele, și mai ales fraza pe care a rostit-o înainte de a părăsi biroul, și, nu știu de ce, m-am ferit să-i scormonesc înțelesurile. Mă ocupa ceva, o jenă păcătoasă. Presimțeam o invitație, o destăinuire, o anticipare și toate acestea deveneau un fel de amenințare penibilă, caraghioasă. Mi-era rușine să mă duc la redacție, ca să nu dau cu ochii de ea. Era simbătă, aveam liber și mă gîndeam unde să-mi găsesc o ocupație ușoară și plăcută, dar mi-am amintit subit rugămintea lui Manole de a-i citi materialul. N-aveam ce face...

Manole mă aștepta înspăimîntat în fața redacției:

— E groasă, bădie. Reportajul trebuie să intre în numărul de azi pe mîine. Nu știu ce s-a întîmplat cu articolul Sandei. Așa că...

Mi-a întins o foaie de hîrtie cu tot felul de date. Încă înainte de a ajunge în birou, m-am dumirit despre ce e vorba. Manole asistase la un schimb de onoare, la Reșița, la furnale și la oțelărie. Îmi oferea rezultatele și numele echipelor fruntașe. I-am mai cerut cîteva detalii, apoi am început să-i dictez. Asistasem și eu la pronunțarea schimburi de onoare: la Reșița, la Hunedoara, la Oțelul Roșu, la Călan, la Vlahița. Mai ales în ramura siderurgiei se organizau asemenea acțiuni. Am imaginat un decor, apoi cîteva dialoguri în timpul topirii, apoi spectacolul unic al desărțării, trenul cu oale pline pornind spre hala laminoarelor, aplauzele topitorilor din schimbul care urma, cîteva fraze finale și gata!

— Exact așa a fost, bădie. E formidabil!

La cîteva minute după plecarea lui a apărut Sanda, o mignonă brunetă, cu priviri mioape, destul de frumușică și de obicei vioaie. De astă dată însă era bosumflată, cu ochii înroșiți de plîns și gata să plîngă din nou. Sanda era o fată desteaptă, inimoasă, cultă și foarte descurcăreață în problemele ideologice. Mai ales la sedințe. Avea însă un mare păcat: în loc să se aciuze în conducerea vreunei secții, ca adjunctă, sau chiar ca responsabilă, voia cu orice preț să scrie și să publice. Rar am întîlnit o asemenea ambiție fără substanță. Materialele ei erau impecabile, dar compuse numai din citate, unite inconștient, și mai ales erau seci și uriașe ca niște sahare. Parcă înghițeam nisip cînd le citeam.

M-a sărutat pe obraz, așa cum îi era obiceiul, apoi mi-a întins șpaltul. Am recunoscut imediat semnele de întrebare ale lui Rubicon, tăieturile crude ale lui Cărbunis, și **Nu**-ul categoric al lui Motaș. Sanda lucra la secția politică și se anunțase să scrie un articol pretențios despre structura aliaților proletariatului în anumite stadii ale revoluției. Îmi era imposibil să-i repar articolul pe loc. Probabil că oboseala încă lucra în mine: nu înțeleseam nimic din ceea ce citeam. (Dar abia cînd i-am refăcut materialul, acasă, mi-am dat seama că după intervențiile celorlalți nu mai era nimic de înțeles.)

M-a sărutat pe amîndoi obrajii, eu am strîns-o puternic de mijloc, ea s-a prefăcut indignată și a zbughit-o spre ușă, pentru a-mi interpreta de acolo promisiunea unui sărut greu și prelungit.

Era musai să trec pe la secretariat, ca să-mi anunț programul pentru săptămîna viitoare, dar n-aveam nici un chef s-o întîlnesc pe Demetra. Nu știam cum s-o evit, mai ales că mă aștepta, fără încetare, un gînd scîrbos, că va trebui să fac față unei primejdii fiecăreia. Oare de ce mă gîndeam la Demetra ca la o ființă? Dacă mă invita undeva, așa cum presimțeam, era limpede s-o refuz. Nu mă simțeam bine.

Pînă la urmă m-am luat la trîntă cu datul și m-am dus la secretariat. Spre norocul meu, nici secretarul adj. Rosca nu era în birou. Doar Demetra, singură. S. deodată m-am simțit ruginit și pedrept. De ce o judecam atît de urît? Nu eu fusesem acela care o lăudasem între proteteală, pentru neînsuflul ei bun simț, pentru finețea cu care ocolește amănuntele delicate, pentru capacitatea ei de înțelegere a celor mai complicate situații? Cum de mi-am putut închipui că va face gesturi stridente, că va ieși din firea ei, atît de rațională și de controlată?

Demetra era cea din totdeauna. Și-a notat prosternerile mele, a făcut cîteva remarci, exact cele necesare, adică exact cele așteptate de la o ființă ca ea: fine, pătrunzătoare, reale, nu inventate, pentru a se afla în vorbă. Nu s-a referit nici o clipă la întîmplarea din ajun, n-am simțit nici o stridență în vorbele, sau în comportarea ei. Nimică uimire trebuie să fi citit ea pe fața mea, pentru că mi s-a părut că scoate niște fraze păstrate pentru mai tîrziu:

— Am luat o hotărîre, aseară. N-am bliguit nici un cuvînt. De aceea, înainte de toate, aș vrea să știu dacă ești liber astă seară?

Era tonul unei întrebări de toate zilele. Parcă m-ar fi întrebat ce carte am citit în ultima vreme. Nici un gest, nici un tremur, nici o crimă nu i-au însoțit întrebarea. Îi admiram demnitatea, dar nu mă simțeam bine, primeidia aceea uricioasă se apropia. Nu puteam totuși s-o mint:

— Nici n-am avut timp să mă trezesc prea bine, așa că...

Am zărit un surîs fugar pe fața ei și asta m-a liniștit ca un farmec. Nu știu pentru cîtă vreme...

— Deci tu zici că nu te-ai trezit, a zimbit ea de-a binelea. Dar să știi că am citit reportajul lui Manole, și te rog să mă ierți că ți-am spus-o...

Prin urmare, Demetra ne descoperise. Am rîs și eu:

— Îl mai ajut din cînd în cînd. Nici măcar nu mi se pare că e o datorie colegială. Pur și simplu îmi face plăcere să văd cum i se umflă și i se înroșesc obrăjii de bucurie și, deși e ca un buboboc, să-l simt cum devine ușor ca un fulg, cînd începe să scrie. Și, pe cuvîntul meu, Demetra, dacă își închipuie măcar o clipă că nu-s ideile și cuvintele lui. Cum să nu te cucerească o asemenea candoare?

Încă înainte de a-și mișca buzele, am simțit că s-a întîmplat ceva cu Demetra. I se împurpurașeră obrajii.

— Anti... mi-a spus ea cu altă voce. Aș vrea să te rog ceva. În continuarea întrebării de mai înainte...

Din toată redacția numai Demetra mă numea Anti. De fapt, numele era invenția ei: o combinație între prenumele meu, zicea ea, și un anumit eveniment care se întîmplase în redacție și al cărui erou fusesem:

Cu cîteva luni în urmă, se discutase, într-o plenară, necesitatea de a se instaura condica de prezență, în redacție. Mie, toată povestea mi s-a părut o insultă. M-am opus din răsputeri, am aruncat tot felul de argumente, cred că am vorbit un ceas, deși urăsc din toată inima discursurile, și pînă la urmă am fost nevoit să mă refer la timpul meu, deși mi-e greață de autoevidențieri. Mi se părea, fie un nonsens, fie o batjocură, să semnez într-o condică, la ora 8, de sosire, și la ora 5, de plecare, cînd stăteam cîte 16 sau 18 ore în redacție. Ca să nu mai vorbesc de ceea ce putea să scrie cineva în numai două ore.

Plenara a aprobat totuși instaurarea condicii. M-am înverșunat și mai tare:

— Sînt și voi rămîne împotriva, împotriva, împotriva acestui sistem. Vă anunț că nu voi semna niciodată în condică!

Într-adevăr, n-am semnat niciodată, dar nici nu mi s-a cerut vreodată să semnez.

După ședință, m-a acostat Demetra, pentru a-mi spune că în viața ei n-a întîlnit o asemenea încăpățînare gratuită și fără sens, deoarece nu pentru mine se instituia condica, ci pentru alții, care... I-am răspuns că dacă nu sîntem în stare să influențăm niște constîntе, înseamnă că ori nu aveam de-a face cu constiințe, ori sîntem noi foarte slabi și alături de adevăr. N-a vrut să mă asculte, avea părerile ei foarte bine fondate. Mi-a mărturisit doar că înversunarea mea și acea repetiție din finalul ședinței i-a sugerat numele cu care mă va chema de-acum înainte, indiferent dacă sînt sau nu de acord: **Anti!** De la Anton și de la Anti — condică și Anti — altele.

Uitasem povestea, mai ales că Demetra folosise doar de două, trei ori chemarea, și aceasta mai mult în glumă. Așa crezusem tot timpul.

Auzind iarăși, și aproape șoptit, numele născocit de ea, mi s-a părut că se vrea un fel de cheie a unei intimități necesare... Oare de ce o căutam și o judecam atît de lucid? De ce o suspectam că vrea să impună o anumită intimitate în relațiile noastre? Pentru că nu mi-o puteam închipui femeie? Și de ce mă speria, oare, rugămintea care se apropia?

Purpura din obrajii Demetrei nu se stinsese. O priveam fix, nu știu de unde aveam asemenea curaj, și mi se părea frumoasă. Nu puteam să găsesc o cauză tulburării care mă cuprinde: era teamă? era chemarea unui necunoscut? era milă? era începutul unei suferințe?

Simțeam că se realizase totuși o intimitate, ceva numai al nostru, ceva care nu putea fi imediat și brutal abandonat. Oare de ce uitase să verifice lista redactorilor de serviciu? Cine era această fată, la urma urmei?

Și-a coborît privirea. Parcă voia să se ascundă. Vocea îi era însă foarte limpede:

— Te-aș ruga să vii astă seară la mine.

Atît! Fără nici o explicație, fără nici o completare, fără nici o nuanță care ar fi putut sugera cerul.

Am răspuns afirmativ. Fără cuvinte și fără să mă gîndesc. Pur și simplu am clătinat din cap. Nu știu de ce. Pentru că rugămintea ei nu era firească. Nu mi-a spus:

„Te-aș ruga să treci astă seară pe la mine",

ci:

„Te-aș ruga să vii astă seară la mine".

Demetra nu se juca niciodată cu cuvintele. Avea un simț deosebit al termenului și al destinației lui.

Și totuși am acceptat rugămintea. Nu știu dacă a văzut gestul meu, dar asta nu mai avea importanță. În sinea mea accentasem rugămintea, și cu asta se termina totul, sau mai bine zis începea totul. Vorbele Demetrei deschideau un necunoscut, porțile unui necunoscut. Cel puțin pentru mine. Nu mai puteam să refac firul care mă adusese în fața acestor porți, acum deschise. Era prea încîlcit și, la urma urmei, de ce să mă uit înapoi și să caut explicații, scuze sau îmbolduri?

Oare nu complicam, nefiresc, niște lucruri foarte simple? Nu! Pentru că era prea multă vîlvătaie în mine.

Mi-a deschis o fetișcană, îmbrăcată într-o rochie azurie de jersey, care-i mula un corp de vis. Fața ei exprima atîta candoare și puritate, trăsăturile îi erau atît de fine, iar ochii iradiau lucriri atît de blînde și de adînci, încît am rămas nemișcat în pragul ușii, uitîndu-mă fix la ea, ca la o arătare de pe altă lume. Niciodată nu mai văzusem atîta frumusețe spiritualizată. Mă privea și ea, puținel speriată și neîncrezătoare, și figura ei îmi amintea ceva, îmi amintea pe cineva, dar nu eram în stare să compun ima-

teatru t

Edificiul moral

Poate părea, la o primă impresie, un fapt destul de banal și destul de anost inscenarea unei ședințe. Chiar puțin neteatral, dat fiind staticul presupus de o asemenea situație. Numai că textul dramatic al sovieticului Al. Gnelman, „Da sau nu", (personal, cred mai exact titlul inițial, „Procesul verbal al unei ședințe") dovedește că nu există neteatral atunci cînd este asigurată substanța ideatică. Așa cum dovedește, de asemenea, că a te plasa în mijlocul unei realități nu înseamnă neapărat aducerea pe scenă a „cadrului natural", cu insemnele specifice respectivului loc de muncă, în cazul lucrării lui Ghelman, un mare șantier de construcții. Aici, în această ședință de partid se așează o sănătoasă și solidă piatră la fundația unui edificiu moral, aflat și el, ca și verticalele de beton, în plină construcție și afirmare. Rutina se confruntă cu probitatea profesională și etică, cu spiritul muncitoresc, revoluționar. O echipă de muncitori refuză prima, nemeritată în fapt, avînd în vedere micșorarea cifrelor de plan și deficiențele de organizare care se perpetuează pe șantier. Șeful de echipă, Potapov, demonstrează limpede și argumentat, nejustificata acordare a primelor. În fața acestui gest, organizația de partid este chemată să-și spună cuvîntul. Cei implicați trebuie să opteze: da — este real ceea ce semnalează echipa lui Potapov sau nu — starea de lucruri expusă nu se confirmă. Dezbaterea are o tensiune dramatică exemplară. „Da-ul" din final se constituie ca o victorie a principiilor etice franțate, cu adevărat comuniste. Chiar dacă „da-ul" acesta se cîștigă decernîndă doar cu majoritate de voturi, nu cu unanimitate.

Spectacolul teatrului dramatic din Brașov are principala calitate de a rămîne permanent fidel textului, care impune simplitate și firesc, o confruntare de atitudine susținută mereu cu intensitate. Este, desigur, meritul regizorului Eugen Mercus, bun coordonator al pieselor de actualitate și, îndeosebi, precis în distribuții. În rolul titular, cel al lui Potapov, Dan Dobre creează un personaj viguros, acționînd deschis, cu curaj și cinste, avînd o vădită audiență la public. Trebuie să reținem, apoi, pe George M. Gridănușu, întruchipîndu-l pe directorul Trustului de construcții, pentru care ședința de partid înseamnă un dramatic proces de conștiință, pe Costache Babii, secretarul de partid calm, dar hotărît, pe Ion Jugureanu, inginerul-șef, prea ambițios ca să-și recunoască greșelile. Cîteva portrete sugestive: Dan Săndulescu, Ștefan Alexandrescu, Paul Lavric, Nae Cristoloveanu. Și două prezențe feminine notabile: Maria Bucșandra Dobre (cu intervenții bine punctate în rolul Metroșilovei) și Dona Cotrubaș Breazu (emoționantă, în foarte episodicul rol al Mileninei).

Ermil Rădulescu

film f

Fair Play

În mai toate discuțiile despre filmul pentru copii și tineret, s-a spus că acesta este unul din cele mai dificile genuri cinematografice; s-au trecut apoi în revistă legile genului — de fapt o colecție atît de masivă de prejudecăți, încît nu e de mirare că filmele care se produc sînt așa cum sînt.

Realizat de A. Danciu-Satmari care semnează scenariul și regia, **Fair Play** are și el toate simptomele (dar absolut toate!) după care pot fi recunoscute prejudecățile de la care s-a pornit. Dintre ele, cea mai gravă mi se pare a fi aceea că filmul pentru copii trebuie să fie, **neapărat**, educativ — și cînd spunem **neapărat**, trebuie să înțelegem **cu orice preț** —, deși prețul care se plătește cel mai adesea pentru a rosti o banală frază morală, este filmul însuși: și a sacrifica filmul de dragul moralei, seamănă cu povestea celui care și-a tăiat creanga de sub picioare, ca să aibă lemne de foc. Dacă un regizor nu a învățat, sau nu simte pînă unde poate să meargă cu morala, orice discuție despre vocația lui sau despre calitățile filmului este inutilă, căci a pune cap la cap niște pseudoadevăruri și a le da drept lecții de morală, drept sumă de înțelepciuni utile, aduce în cel mai bun caz a naivitate.

A. Danciu-Satmari vrea să servească spectatorilor care n-au ajuns la vîrsta maturității o lecție despre sportivitate explicîndu-le ce înseamnă „a juca fair-play" — în fotbal și în viață; pentru ilustrare sînt folosite filme de arhivă în care evoluează fotbaliști celebri și în care, pe lîngă o serie de goluri, avem ocazia să vedem și o serie de faulturi grosolane. Și în viața celor doi copii, eroi ai filmului, și în viața clubului sportiv la care se antrenează, se petrec o seamă de „faulturi" — lovituri nepermise și desigur, condamnabile; condamnarea vine însă din afară — de la comentatorul care subliniază în repetate rînduri că mari fotbaliști au fost doar aceia pătrunși de spiritul sportivității; pe ecran continuăm să vedem însă faulturi — de unde putem să tragem concluzia că viața își vede de ale ei, în timp ce comentatorul își bate gura de pomană.

Să fie oare rostul moralei acela de a ne convinge că una spunem și alta facem? ne întrebăm. Să fie, oare, morala, doar un gest de intoleranță față de realitate? Înțeleasă astfel, ea nu este decît filistinism și dulcegărie sentimentală — un adevărat act de agresiune la adresa adevărului de toate zilele. Regizorul ar fi trebuit să ne lase să înțelegem că fair-play-ul este mai întîi o lege la care ne obligă viața, și abia pe urmă o propoziție morală.

Nu, genul nu este dificil, ci vocația este cea care decide.

Nicolae Mateescu

televiziune tv

Un serial românesc, eveniment t. v.

● Evenimentul săptămînii TV îl constituie, fără îndoială, primul episod **(Deșteptarea României)** din serialul **Războiul Independenței** realizat de Televiziune în studiourile Centrului de producție cinematografică București. Ciclu de filme — în număr de șase — care se arată, încă de la acest prim episod, o veritabilă epopee cinematografică, o creație ambițioasă, care își propune să reconstituie cu fidelitate și patos pagini semnificative din lupta pentru independența a poporului nostru. Remarcăm la primul episod, realizat de Gh. Vitanidis, scrupulozitatea cu care au fost reconstituite atmosfera și spiritul epocii, firescul cu care a fost redată tensiunea crescîndă a „scenelor din viața publică" în acele luni premergătoare proclamării independenței. Luăm acest prim episod — al unui serial ce se anunță ca o mare reușită și asupra căruia vom mai reveni —, ca o deplină garanție și așteptăm cu mult interes pe cele următoare.

● O nouă formulă de emisiune la **Ora tineretului:** tineri care realizează și își prezintă singuri emisiunea; e vorba de tineri din județul Suceava. Așa se face că stîngăciile inerente unei emisiuni realizate de neprofesioniști (a condus, din umbră, Anca Fusariu), în loc să scadă din farmecul emisiunii l-au sporit.

Una din cele mai frumoase emisiuni ale **Clubului T** a reunit, sîmbăta trecută, talentele artistice ale studenților de la Academia de studii economice din București, instituție de învățămînt superior în care activitatea culturală are numeroase tradiții. Prezentarea aproape monografică a activității culturale studențești nu ne împiedică însă să remarcăm brigada artistică, al cărei program a întrecut toate așteptările precum și soliștii de muzică ușoară (și folk) care pot oricînd sta alături de soliștii noștri consacrați.

● În cadrul **Atelierului de creație literar-artistică**, emoționat, patetic, prețios, Ioan Alexandru a reușit să ne captiveze prin aerul său sincer, sentențios și sacerdotal, prin dragostea sa de poezie și de oameni, prin înflăcărarea cu care lucrează la o nouă carte, „Imnele Moldovei".

● Un dramaturg interesant se arată a fi Cristian Munteanu, autorul piesei **Ucenicului de creație literar-artistică**, lui Nae Cosmescu și într-o distribuție din care fac parte Colea Răutu, Tatiana Iekel, Sorin Medeleni, Rozina Cambos și alții, piesă care place tocmai prin firescul cu care „teza" (puterea de influențare a colectivului) se topește în țesătura vie a vieții.

Mircea Florin Șandru

romantica

ginea plutitoare. s-o identific. O simteam aproape. cum simti cuvintul căutat pe buze... dar nu ! era cu neputintă...

— Intră, te rog...

Nici vocea nu era a ei. O singură dată o auzisem în aceste tonuri calde, învăluitoare, cu o seară înainte, cînd si-a întrebat, poate, destinul : si m-am pomenit că-i repet întrebarea :

— Doamne ! Dar cine esti tu ?

Trebuia să fac un singur gest : să fug, să plec oriunde, pentru a mă pedepsi. Nu aveam dreptul, după atîtea gînduri imbecile, după atîta autosugestie urită, să stau lîngă ea, s-o văd, să exist.

M-a luat de brat, abia mi l-a atins, si m-a condus spre o canapea, lîngă fereastră.

— Stai si încearcă să-ti revii, m-a rugat ea. Nu vreau scuze, nu vreau multumiri, nu vreau complimente, nimic. Si pentru mine, această schimbare la fată este un eveniment. M-am pocit constient, cu inversunare, iti voi spune cîndva pentru ce, dar au trecut atîtia ani de atunci, încît nu mai stiam dacă ascund ceva. Nici în oglindă nu m-am uitat.

Parcă eram într-o închisoare si toate oasele mi se transformaseră în zăbrele. Mă durea totul, era o revoltă rea în mine, si nici gîndurile nu aveau curajul să se încheie, isbucneau scurt si trăzneau si ele dureros.

Si deodată, mi-a venit în minte, nu stiu de ce, poate din necesitatea inconstientă a unei compensatii, poate pentru a scăpa de durerea care mă chinuia, poate pentru a mă desvălui în întregime : nebun si om, poate pentru a avea îndrăzneala să încerc un nou pas, la fel de cumplit, pe neasteptate mi-a venit în minte un act sinucigas, o secundă nebună, o secundă eternă, între viată si moarte, a cărei amintire mă cutremura încă noapte de noapte si mă trezea încă în gemete si sudori.

— Îti voi povesti ceva, Demetra, o întîmplare groaznică, pe care nu credeam că o voi spune cuiva. S-a petrecut acum o lună, la Hunedoara... Umblam după un maistru, un fel de stăpîn al laminoarelor, un demiurg aprig si neastîmpărat, un vulcan ale cărui isprăvi înfricosătoare ajunseseră legende. Cu vreo trei ani în urmă fusese nedreptătit într-un ziar si de atunci nu mai voia să audă de gazetari. Nu-i dădea afară. Îi lăsa să vină după el. Îi aproba de cuptoare, isi găsea ceva de lucru si-i tinea în preajma lui, prefăcîndu-se că-si adună gîndurile. Dar niciunul nu rezista mai mult de două, trei minute. Se îndepărta ca de iad de locul acela... Bineînteles, maistrul ridica din umeri, pasă-mi-te, a regret.

— Stiu despre cine-i vorba, m-a întrerupt Demetra. Ti-am citit reportajul : Maistrul Iorga de la laminoare...

— Da, maistrul Iorga... Într-o zi, mai multi ziaristi, vreo sase, sapte, s-au înteles să i-o tăcă. Au venit în cortegiu la el, bombardîndu-l cu întrebări, dar el, ca de obicei, s-a îndreptat spre inima cuptoarelor, acolo unde sînt pregătite, la 1800 de grade, taglele de otel, înainte de a porni spre laminoare. S-au dus băietii cu schimbul după el, unul cîte unul, dar tot nu l-au putut birui. Se topeau lîngă el, pînă începeau să tremure, de ciudă si neputintă. Cred că era un adevărat spectacol să-i vezi cum fug din hala aceea clocotitoare, tremurînd.

Demetra se asezase pe un scaun, în fata mea.

— Păcat că n-ai scris si povestea asta...

— Încă n-o aflasem. Abia după ce am publicat reportajul mi-a relatat-o unul dintre curiosi, care a si plecat imediat la Hunedoara... Cunosteam meteahna maistrului Iorga si am încercat si eu, în două rînduri, să-l lecuiesc. M-a purtat, ca si pe ceilalti, printre cuptoare, dar cu toată îndîrjirea mea n-am rezistat mai mult de cinci minute, de fiecare dată... Acum o lună si ceva m-am dus din nou la Hunedoara. Am trecut si pe la laminoare, anume ca să dau de maistrul Iorga. L-am zărit undeva, departe, printre cuptoare. M-am dus spre el, dar am fost nevoit să mă opresc. Eram chiar în mijlocul halei. Mă despărtea de maistrul Iorga un cuptor în clocot, care tăia hala în două, ca un canal de foc. Lătimea cuptorului era de peste doi metri. Eu stăteam pe o margine a cuptorului, maistrul pe cealaltă. I-am cocoat atitudinea, si astfel ne uitam unul al altul, cu mîinile în solduri. Dogoarea infernului care ne despărtea a început să-mi întepe ochii. Si deodată, m-a trăznit o idee dementă : să-l pedepsesc pe demiurgul din fata mea, pe Vulcanul acela neîndurlecat, să fac ceva ce el nu va fi niciodată în stare să facă. Marginea de beton pe care stăteam avea o lătime de jumătate de metru. Nu prea era loc pentru elan. Ei si !

„Bine, mestere, l-am provocat eu. O să te fac să vorbesti !"

N-a înteles. M-am uitat în jur. Eram numai noi doi, acolo, în mijlocul halei. Nici urmă de spectator. Mi-am dus piciorul drept înapoi, pînă în apropierea muchiei de beton, am apăsat, sărit si am făcut saltul : un fel de salt cu împingere. N-am văzut iadul de sub mine, dar i-am simtit puterea si vilvătaia, parcă treceam prin flăcări, prin flăcări groase. Mi se topise orice gînd încă înainte de a începe saltul. Totul a durat o fractiune de secundă. Am aterizat lîngă maistrul Iorga, ba am izbutit să mă si răsucesc pe marginea de beton, pentru a fi iarăsi fata în fată.

„Ei, mestere ! Acum putem sta de vorbă ?"

Si-a ridicat bratul, gros cît un burlan, si a spintecat cu atîta putere dusmănoasă aerul încît mi-a fost teamă că se va prăbusi în cuptorul peste care sărisem.

„Vorbim ! a strigat el. Dar nu aici. La crimă ! Fac eu cinste".

Asa m-am împrietenit eu maistrul Iorga... Senzatia mortii am început s-o trăiesc abia seara. N-am putut închide ochii toată noaptea. Mă vedeam mereu alunecînd, simteam că abia atîng marginea cealaltă si că mă prăbusesc printre buturi de foc, chircit, acoperindu-mi înutil fata cu mîinile. Simteam si izbitura si cea mai groaznică imagine era aceea a despărtirii trupului în două, prin topire, în locul unde monstrul de foc întîmpina cea mai slabă rezistentă. Huo !... Dar pasul cel mai greu din viata mea...

Demetra s-a apropiat de mine :

— Nu e un pas greu. Poate că l-am făcut eu pentru tine, sau poate că îl fac în clipa aceasta. Dar l-am gîndit de mult...

S-a asezat lîngă mine, pe canapea, s-a făcut mică pentru a mi se ghemui în brate si a-si rezema capul de umărul meu.

— Să nu mai faci niciodată asemenea nebunii, m-a rugat. De azi înainte nu esti numai al tău.

Am simtit cum mi se opreste inima. Încă nu eram atît de curat ca să continui gestul ei, miscarea ei, alunecarea ei. Oare cum puteam să mă purific ?

Trăiam o stare ciudată, necunoscută : pînă atunci mi se părea că nu făcusem nimic altceva decît să schimb daruri cu viata, cu lumea. Dăruiam si mi se dăruia. Nu stiu cine mai mult, dar stiu că niciodată nu m-am drămuit. Si iată, pe neasteptate, fără să fac vreun efort, fără să cer, fără să mi se ceară, oferindu-mi-se atîtea

Desene de
Aurel Ştefan Alexandrescu

frumuseti neînchipuite si presimtirea altora, cutremurătoare. Oare cu ce putea fi asemuit acest dar viu, si de ce îl primeam eu ?

Îi auzeam respiratia, îi simteam convulsiile. Am îndreptat-o cu fata spre mine si am înlăntuit-o si mai strîns.

— Eu te iubesc de mult, Anti, mi-a soptit. Cred că de pe vremea cînd eram scolăriță. Nu e o prostie ce-ti spun. S-a întîmplat, doar, să te întîlnesc mai tîrziu. Să stii că de aceea m-am pocit : ca să te pot astepta.

Mi-a cuprins gîtul cu mîinile :

— Am aproape nouăsprezece ani, si dacă tu vrei, vei fi primul bărbat care mă sărută.

— Dar cine esti, doamne !, cine esti ?

Ore întregi am rămas îmbrătisati, acolo, pe canapea. Fără vorbe, privindu-ne, privindu-ne, privindu-ne. Uneori mă trezeam, pentru cîteva clipe, si de fiecare dată mă tortura aceeasi întrebare : oare nu primeam prea mult, oare nu era nedrept să mă încarc cu atîtea frumuseti ?

— Te astept dincolo, mi-a spus Demetra într-un tîrziu.

Era o marmură caldă, cu sfîrcnete adînci, ca niste bulboane, cu tresăriri multe, pînă în vîrful degetelor, descoperindu-si, pentru prima dată, alte fiori. În gînd si-n soapte îmi eternizam fericirea. A adormit în bratele mele, dar eu eram acela care visa.

Mi-a rămas la fel de frumoasă toată viata si toată noaptea următoare. O rugam cu lacrimi să găsesc o răbdare si să mă pot stăpîni pînă la limitele imaginatiei si dincolo de ele starea aceea de nefiintă, care mă scotea din lume si timp.

— De-acum înainte, i-am spus într-o clipă febrilă, nu vom mai fi eu si tu. Vom fi noi. În toate : în vis, în durere, în viată, în eternitate, în moarte...

Am simtit cum se trezeste si mi-a fost teamă că o voi vedea pocită, ca în redactie. Dar o schimbare, aproape imperceptibilă, s-a produs pe fata ei : aburea sfîrsitului.

— Ah ! a oftat ea. Dacă dorintele ar fi sfinte cu adevărurile... Nu te speria. Sînt a ta, vreau si voi rămîne a ta. Nici nu te întreb dacă mă iubesti. Nici nu te-am întrebat dacă mă vrei. Dar am visat atîta, si mi-am păstrat atîta pentru un om care nu putea fi altul decît tu, încît totul trebuia să se întîmple așa cum s-a întîmplat.

Mă trezeam si eu. O stăpînă rea îmi amesteca durerea iubirii. Voiam să fug, să mă ascund, măcar pentru cîteva clipe.

— Stiai că sîntem citiva în redactie care te suspectăm de înuritire voită ? Eu, mai putin, dar Suru si Costache sînt aproape convinsi. Cum va produce metamorfoza ?

— În timp, pe observate, mi-a răspuns ea zîmbind. Voi începe cu părul sau cu ochelarii si voi continua încetul cu încetul pînă ce lumea se va obisnui. Dar asta numai dacă vom fi noi...

Iar mă împungea săgeata aceea dureroasă :

— De ce mereu această retragere, această rezervă ? Ba mi se pare că o împui ca o premiză. Nu înteleg...

Demetra mi-a căutat privirile si am citit în ochii ei sinceritatea celei mai adînci si mai definitive dăruiri.

— Te iubesc cum nu-ti poti închipui, m-a înfrînt ea. Pentru toate, pentru cel care esti, pentru că esti al meu, pentru că m-ai luat, pentru că mi-ai răzvrătit toti fiorii necunoscuti, pentru că mi-ai întruchipat visul si visele, dar si pentru altceva, pentru că stiu că niciodată nu vei fi capabil de un gest urît, pentru că stiu, stiu, stiu că esti singurul om de pe lume căruia dacă i-as spune, acum : du-te, trebuie să te duci, nu ne mai putem vedea, nu putem să fim noi, stiu că m-ai asculta... Oare mă întelegi, omule ? Mă întelegi ? Nu ti-am dat un trup, o respiratie, o dorintă, o boală ; ti-am dat toate amintirile, toate visele si credintele mele si îti jur că le meriti, si as vrea să fiu, nu stiu cum să-ti spun, as vrea să fiu cea mai înaltă aspiratie feminină ca să-ti spun că o meriti. Esti un prost superb, dragul meu, esti un **reine Thor**, de aceea esti al meu. Îti închipui, pe semne, că tu m-ai descoperit, dar în aceeasi măsură te-am descoperit si eu, poate chiar mai mult decît tu pe mine. Eu poate că as fi în stare să-ti spun : pleacă ! dar tu nu vei fi niciodată în stare s-o faci, nici măcar s-o gîndesti. Eu sînt cea care am mult, mai mult decît ai tu, si pentru că stiu asta, înseamnă că esti si rational al meu, si asta mă sperie...

Tot timpul cît mi-a vorbit si chiar si după aceea, m-am simtit, în imagini si senzatii deasupra cuptorului infernal. Ca o pendulă întoarsă. Nu stiam dacă mă voi prăvăli, sau dacă voi ajunge dincolo.

— Poate că era mai bine să fii mai putin din ceea ce esti, a continuat Demetra. Costache a avut dreptate cînd mi te-a asemănat cu o aspiratie dostoievskiană, dar să stii că pentru foarte multa lume identitatea unei asemenea aspiratii nu e totuna cu idealul ei. Dimpotrivă...

— Sînt asa cum sînt, Demetra.

— Mai ales : nu vei putea fi altfel. Pentru cine te simte si te întelege, poti să fii, în aceeasi măsură, o certitudine înaltă, sau, prin derivatie, o fantoșă idealâ. Totul depinde de calitatea descoperitorului.

— Spui lucruri prea grave. Mă interesează acel **noi**, Demetra. Eu l-am simtit si tu l-ai accentuat.

— L-am simtit si eu si m-am integrat adînc în el. De aceea am tremurat si încă tremur. Esti o pasăre prea călătoare si nu stii multe lucruri, bărbatul meu drag.

— Nici de-acum înainte nu vreau să stiu. Ca atît mai mult. Îmi ajunge să te stiu pe tine, adică să te stiu a mea.

Mi s-a ghemuit în brate si o asteptam. Am stiut că va spune ceva si am stiut că va fi ceva rău.

— Există un om.. sau mai bine zis există cineva, s-a corijat ea, care m-a cerut în căsătorie si care îmi asteaptă răspunsul.

Nu mi-ar fi făcut mărturisirea dacă nu l-as fi cunoscut pe acel cineva, dacă nu as fi fost legat de acel cineva. Mi-a fost rusine să întreb cine este : am aruncat o întrebare de convenție, o întrebare nevinovată, fără să mă gîndesc o clipă că va fi întrebarea cea mai gravă :

— Cînd s-a întîmplat asta ?

— Doar de cîteva luni, mi-a răspuns Demetra. Dar cred că s-a pregătit pentru ea de vreo doi ani.

Nu stiu de ce i-am prins capul în mîini, nu stiu de ce si l-a îndepărtat. Poate ca să ne privim.

— E o poveste cam stranie si nu ti-as fi spus-o, adică nu ti-as spune-o, dacă n-as fi cuprinsă în acel **noi**...

— Poate că nu trebuie să spui nimic, Demetra. Nici nu vreau. Lasă-mi-te fără povestea aceasta...

Iar s-a apropiat de mine si chiar aveam nevoie de căldura trupului ei.

— Trebuie să-ti spun. Fie doar pentru fantul că acea persoană a făcut ce-a făcut : m-a cerut în căsătorie, adică a intervenit în existenta mea. Dar are si el o existentă : poate că speră, poate că suferă, pentru că, de atîta vreme, n-a primit nici un răspuns...

Am strîns-o tare. Bratele mi s-au încordat fără voie. A gemut de durere.

— Da, trebuie să-ti spun, a continuat ea după cîteva clipe. M-a văzut prima dată la Arad, la o întrunire electorală, cu mai bine de doi ani în urmă. Îmi ascunseserăm vîrsta. Vorbeam în numele tineretului progresist, ca vitoare alegătoare. El reprezenta B.P.D.-ul. Îmi amintesc foarte vag de el. Nici n-a luat cuvîntul, acolo, în public, nici nu s-a remarcat prin altceva. Am văzut un străin în prezidiu si atît. El în schimb...

— Îmi închipui ce s-a întîmplat. L-ai...

— Te-ai oprit la timp. Eram deja pocită : timsă bătească, cu ochelari fumurii... În privinta asta, prietenii tăi n-au ghicit. De lentile fumurii aveam nevoie, dar nu si de rame groase si negre... Probabil că i-a ulăcrat discursul meu si faptul că am vorbit liber si pe urmă legenda care se crease în jurul meu... Toate acestea m-am aflat de la el, mult mai tîrziu, de cînd ne-am revăzut, pentru a-i o ratifica... El l-a trimis pe Ciobanu la Arad, cu sarcina de a mă **descoperi** si de a grăbi transferul meu la București.

N-am bănuit nimic, absolut nimic... Doamne ! ce toantă am fost !... N-am stiut nimic, pînă acum două luni, cînd si-a început justificările si... declaratiile, foarte decente, de altfel.

Dacă Demetra se gîndise să-mi facă o surpriză, atunci isi realizase scopul, cu virf si îndesat. Nu mi l-as fi putut închipui niciodată pe Motas, pentru că despre el era vorba, neîndoielnic, în postura în care mi-l zugrăvea Demetra... desi, dacă stau si mă gîndesc, de ce nu ? Cît timp trecuse de cînd Costache si Suru încercau să mă convingă că singurul partener posibil pentru Demetra, în redactie, era Motas ? Numai că fiinta pe care el o planificau pentru Motas, nu era Demetra. Era doar o mască, nu o fiintă adevărată, era un simplu rol, pe care, într-adevăr, îl interpreta cu genialitate.

— Totusi nu înteleg pentru ce ti-ai confectionat o mască, si încă ce mască ? Pentru ce te-ai pocit ?

— Dar ti-am spus, omul meu drag : pentru tine, în asteptarea ta. Ai crezut că fac o figură de stil ?... Nu mă puteam apăra altfel. Rămăsesem singură... Cu părintii nu m-am înteles niciodată. Nici nu cred că erau părintii mei adevărati. Chiar auzisem, de cîteva ori, vorbe în jurul meu, prin care mi se dădea a întelege că am fost înfiată. Nu stiu dacă erau simple răutăti, sau dacă era adevărat. Nepotrivirile dintre noi erau însă prea mari : numai conflicte. Mă judecau lenes si vulgar : puneau totul pe seama unei emancipări timpurii ; nu făceau nici un efort să mă înteleagă... Am fugit din închisoarea castelului si m-am trezit, singură, absolut singură. La Arad nu mă cunostea aproape nimeni. Ca să supravietuiesc, în asteptarea ta, nu puteam să rămîn eu, cea pe care o vezi tu, acum. Abia împlinisem treisprezece ani, cînd un don Juan din societatea mamei, inventînd un malentendu pentru a mă găsi singură acasă, a încercat să mă seducă, întîi cu vorbe, apoi violent : a tăbărît asupra mea, l-am muscat obrazul pînă la os... Nu puteam să mă apăr altfel decît urîndu-mă. Fără nici-o operatie, doar cu cîteva ustensile. Asa s-a născut **tovarăşul Demetra.** Si în acesti aproape cinci ani, un singur om n-a tinut seama de deghizament. Au mai încercat si altii, dar pur si simplu din milă... Acum întelegi că am anumite obligatii fată de acest om ? Măcar cele strict conventionale...

Dacă as fi fost asa cum credea Demetra, si cum credeau prietenii mei, ar fi trebuit să-mi recunosc imediat cretinismul si superficialitatea, să-mi cer scuze, apoi să plec si să mă ascund undeva, într-o cavernă, pentru a mă autoflagela.

Demetra mi-a ghicit gîndurile :

— Cît de simplu e totul cu tine ! Întotdeauna voi sti în ce stare te afli. Orice ti s-ar întîmpla, reactia ta nu poate fi decît cea a ta... Nu te autoflagela, dragul meu. Tu nu mă puteai lua, în rolul pe care-l interpretez, decît din milă, sau descoperindu-mi-te într-o anumită intimitate, adică dintr-un simt al onoarei... Dar nici n-as vrea să-l supraestimezi pe Motas. Dintre toti oamenii care lucrează în redactie, cred că numai pe mine mă cunosti, si asta pentru că am vrut eu... Stiu la cine te gîndesti : la prietenii tăi. Nu vreau să te influentez, încă nu vreau. Dar dacă va fi nevoie, o voi face. Tu nu esti în stare, dar eu pot deveni un tiran.

— Chiar vrei să mă sperii ? am spus în glumă. Eu am un principiu, Demetra : pînă la proba contrarie, toti oamenii sînt buni. N-am dreptul să-i suspectez.

— Proba contrarie, proba contrarie... a repetat Demetra. Si dacă proba contrarie e invizibilă pentru tine, mai ales pentru tine ? Si dacă vei descoperi această probă contrarie mult prea tîrziu, cînd anumite situatii ar putea să devină ireversibile ?

— Oare chiar trebuie să ne gîndim la aceste lucruri ? Nu ne trezim prea tare ? Nu iefuim niste frumusetei ?

O doream, o doream iarăsi, dar nu numai pentru mine, mai ales pentru necunoscutele ei trăiri si convulsii.

M-a îndepărtat cu un gest lin. Parcă îmi mîngîia fata.

— Si pe mine mă sufocă dorinta, Anti. Dar mi-e teamă că voi rămîne foarte multă vreme fără gînduri. Si trebuie, totusi, să ne imaginăm niste întîmplări, să luăm, poate, niste hotăriri.

Era tocmai gîndul care mă chinuia si mă revolta. Nu puteam suferi serpentinele rationale, iubeam exclamatia, sinceritatea spontană, adevărul limpede, proclamatia necenzurată. De ce atîtea contorsiuni, de ce atîtea manevre cu vultur confuz, nesigur, trîmbitate ca adevăruri ? De ce să încarcerăm si viata de toate zilele, viata noastră personală, în aceste celule dialectice ? Oare cine si de ce ajunsese si altera si abătea pe tot felul de cărări necunoscute un drum care se voia si era limpede ca un vector ? De aceea căutam în oameni numai si numai noblete si de aceea o afirmam în toate articolele, pentru a-i aduce prin ea la noua si marea credintă. Comunismul fusese gîndit si mai ales visat ca suprema fericire a lumii. Nu puteam merge spre el si nu-l puteam lucra decît cu uneltele de aur ale adîncimilor noastre. Nu-l puteam înfăntui decît condamnîndu-ne la frumusete.

I-am spus toate aceste gînduri de credintă si revoltă Demetrei. Ea mi-a răspuns altceva :

— În sfîrsit, îmi explic de ce ai putut **atunci** să ajungi înaintea liftului la etajul sase... Mi s-a părut incredibil...

— Eu nu-mi pot explica însă asociatia pe care o faci...

— Ai uitat că tu ai proclamat Republica pe coridoarele redactiei ?

Îmi aminteam scena : eram undeva peste drum de redactie, cînd am văzut patru oameni coborînd dintr-o masină si intrînd grăbiti pe usa clădirii noastre. Cunosteam masina si-i cunosteam pe cei patru : erau de la Comitetul Central. Mi-am închipuit că s-a întîmplat ceva cu totul deosebit. Am ezitat doar o clipă, apoi am traversat în goană strada. Trei dintre oaspeti erau deja în lift. Al patrulea nu încăpuse. El m-a anuntat :

„Vidrule ! S-a proclamat Republica !"

Nu stiu ce foc s-a aprins în mine. Liftul era pe la etajul trei si era cel mai rapid lift din Bucuresti, pe vremea aceea. Dar am ajuns înaintea lui la etajul sase si am fost primul care s-a lăudat :

„Băieti ! Ura ! S-a proclamat Republica !"

Apoi m-am azvîrlit pe scări, în jos, l-am luat de la garaj pe Gociu, cu masina, si am pornit direct spre Piata Grivitei Rosii. Am ajuns în piată la cîteva minute după ce s-a anuntat vestea. Am cîntat, ne-am îmbrătisat, am dansat, m-am urcat pe acoperisul unui chiosc si am spus cîteva cuvinte, s-au urcat apoi si altii, iar după un ceas dictam la masina de scris reportajul : „Trăiască Republica Populară Română !" Ceilalti colegi abia plecau pe teren. Terminaseră o sedintă fulger în care-si repartizaseră sarcinile...

Amintirea întîmplării mă emotionase :

— N-au trecut nici sase luni de atunci si pare atît de fîresc totul... Si atît de îndepărtat...

— Stii de ce am făcut această asociatie ? m-a întrebat Demetra. Ca să concretizez teoria ta despre exclamatie si serpentine rationale. Recordul si bucuria ta au dus la o reactie foarte rea. Se hotărîse chiar transferul tău la un ziar de provincie. Pentru o seamă de motive : de protocol, de disciplină, de anarhie, de fapt pentru că nu ai lăsat pe altii să ne ofere acel sentiment al bucuriei cu care ne-ai molipsit tu.

Eram de-a dreptul uimit :

— Dar nu mi s-a făcut nici cea mai mică aluzie.

— Din cauza celuilalt record, dragul meu. Au fost cerute sus, stii tu unde, toate materialele închinate evenimentului si a fost acceptat numai reportajul tău. Scrisese si Rubicon, si Cărbunis altii... Apoi te-au sculat cu noaptea în cap si te-au trimis la Sirvisin, ca să scrii alt reportaj despre castelul regal. Stii de ce ? Ca să uite între timp să-ti transmită felicitările de sus.

— Eu am scris ceea ce am simtit, Demetra.

— As vrea să te aduc cu picioarele pe pămînt. Si tot ceea ce iti spun, iti spun cu sentimentul că mi-as scrie memoriile. Parcă n-as spune nimic, parcă mi-aș aminti în tăcere, si tu fiind al meu si în mine retrăiesti niste amintiri uitate.

Iar mi se aprindeau vîlvătăi în piept :

— Tu esti frumoasă, Demetra, dar ceea ce îmi spui, lumea aceasta duplicitară pe care mi-o arăti, mă înspăimîntă.

— Dacă ar fi numai atît !... Dacă ai sti că aproape fiecare articol de fond pe care-l scrii tu, e urmat de telefoane, la numerele mici. Anti, asa cum se întîmplă si cu multe reportaje, si totusi nimeni nu ti-a retransmis elogii si felicitări.

— Dă-le încolo ! Ti-am spus că-mi place enorm să văd si să scriu. Nu mă chinuiesc nici o clipă. Atunci de ce să caut aplauze ? Bucuria e în primul rînd a mea si pe urmă, probabil, a celor despre care scriu, si, cine stie ?, poate si a altora din preajma lor, sau asemănători cu ei... Sînt fericit, Demetra, că mi-ai identificat si alti oameni care se bucură. De ce să se facă tărăboi pentru asta ?

— Stii ce-am descoperit abia acum ? Doamne ! ce toantă pot să fiu ! Oare ceilalti isi dau seama ? Stii că de cînd stau eu în redactie, si sînt de aproape doi ani, nu ti-am citit nici un material critic ? Chiar esti incapabil să lovesti ?

— Nu stiu... Probabil că sînt. Dar treaba asta se face atît de usor, si sînt atîti amatori pentru ea, încît... nu-s obligat să caut scuze pentru că n-o fac si eu. Ti-am spus ce caut eu în om. De fapt, ca să-ti mărturisesc totul, am impresia că nu fac altceva, umblînd si scriind, decît să caut argumente si certitudini pentru credintele mele...

— Si tu esti frumos, omul meu drag. Foarte frumos. Dar nu te-ai gîndit niciodată că dorinta ta de a găsi e atît de mare, încît mai degrabă alegi decît găsesti ?

— S-ar putea, dar asta nu mă schimbă si nu schimbă nimic. Cred că-ti dai singură seama. Nu stiu cine spunea : mai dati-mi un om si cuceresc universul. Eu am găsit multi, foarte multi oameni care ar putea deveni cuceritori, ba la urma urmei, chiar cuceresc. Cînd ai constiinta idealului, orice pas e o cucerire, si nu va fi niciodată un pas mic.

Se lipise cu spatele de pieptul meu. Îsi întinsese bratele. Parcă voia să se răstignească pe mine.

— Acum stiu cine esti, Anti, si trebuie neapărat să-ti schimb numele. Tu nu esti nici gazetar, nici scriitor, nici... nimic. Tu esti un mare îndrăgostit. Poate si de mine. Mai ales că mîine îi voi spune lui Motas că te-am ales de multă vreme pe tine. Tu vei iubi mai departe, pentru că asta e profesiunea ta. Eu va trebui să si apăr.

Nu mai eram în stare să aud, nu mai eram în stare s-o aud. Am mîngîiat-o mult, mult, am uitat lumea si timpul. Ore, ore întregi... dar nu erau ore, nu era timp, erau zboruri, fulgere si suroări.

(fragmente de roman)

---

radio

r

Consemnări

Spuneam în ultima mea interventie că o viziune radiofonică a reportajului o constituie „consemnările" (găsibile adeseori sub titulatura „blocnotesului"). Generozitatea unui asemenea titlu este un motiv în plus de a se acorda o atentie sporită calităti pentru a nu cădea în eclectism. „Consemnările" zilnice de pe programul I si-au cîstigat un statut foarte sigur (bucurîndu-se de multă atentie) prin regularitate, prin mobilitatea tematică, prin diversitatea colaboratorilor (cu activităti socio-profesionale foarte diverse). Scriitori, istorici, muncitori, maistrii, eroi ai muncii socialiste, oameni de artă vorbesc despre munca lor, despre împlinirile si realizările lor sau ale celor din jur, despre ceea ce este în comparatie cu ceea ce a fost sau ceea ce va fi în diferite puncte ale tării. Emisiunea reuseste să înscrie sărbătorile tării în limbajul si viziunea celor care sînt făuritori ai sărbătorilor în tară. Ascultate, seară de seară, ele creează un excelent ghid al României noi, socialiste : ghid istoric si artistic, ghid economic si turistic.

Iată, mărturisesc că n-am fost niciodată la Rîmnicu-Sărat, n-am cunoscut orașul si nici nu-l cunosc. Dar punînd în paralel date despre trecutul si prezentul orașului Lazăr Băciucu a reusit să-mi contureze imaginea unui oraș trezit la viată dintr-o lungă somnolentă economică. Un oraș (dacă oraș se putea numi un tîrg ce ducea dorul apei potabile, un tîrg cu străzi ce erau rude bune cu ulitele satului, un tîrg ale cărui ateliere, mici si mărisoare, abia adunau o mie de locuri de muncă) isi uită cu superbă aroganță si demnitate trecutul său de quasi-asezare urbană pășind ferm spre industrializare, modernizare, dezvoltînd puls nou de existentă pentru el si pentru locuitorii lui.

Toate datele se converteau în imagini ale unei altfel de vieti. Numai în cincinalul ce-a trecut s-au creat patru mii de noi locuri de muncă, datorită ritmului mediu anual industrial de 24 la sută. „Realităti, ce se văd cu ochii", si care exprimă conditii mai bune de viată si de muncă : reteaua de apă potabilă s-a triplat, s-a dublat reteaua transportului în comun, a crescut de patru ori capacitatea telefonică a orașului. Potentele, resursele umane si materiale vor fi în continuare valorificate la un nivel superior pentru că volumul investitiilor în actualul cincinal va fi de 2 miliarde lei ceea ce înseamnă alte 2 500 de apartamente, alte două cinematografe, alt spital.

Lazăr Băciucu chiar dacă n-a căutat fraza sfetuită, rostirea muzicală, metaforică, a reusit să sugereze din plin metafora înfloririi unui oraș „din coloane de fier si beton". El mi-a făcut din Rîmnicu-Sărat, pînă mai ieri mie necunoscut, o cunostintă plăcută, el a reusit să transfere din simpatia cu care vorbea despre fruntasii orașului o parte importantă. E ca si cum ai sti că, mergînd într-un oraș oarecare, vei găsi acolo prieteni vechi, oameni sinceri si primitori, harnici si cinstiti pentru că altfel cum pot arăta oamenii unui oraș ce-si uită cu demnitate trecutul ?

Constantin Stan

---

plastică

p

Două expoziţii

O expozitie remarcabilă prin multitudinea si în fond varia ei tematică este cea a Galeriilor de Artă ale Uniunii artistilor plastici, deschisă pentru fostii elevi ai profesorilor **Ilie Zamfir Dumitrescu, Ştefan Călţia, Mihai Cizmaru, Sorin Ilioveanu.** Ei persevereză în ideea de a-si confrunta periodic, timp parcă si subliniază faptul că, în ciuda apartenenței la aceeași „scoală", fiecare urmează un drum propriu.

Fată de expozitia din 1973 de la Ateneul Român sînt de înregistrat unele noutăti în modul fiecăruia de abordare a problematicii picturale. **Zamfir Dumitrescu** — despre care am mai scris în aceste coloane — se relevă acelasi artist inteligent, preocupat de găsirea acelor artificii care să înlăture doza de conventionalism si de obisnuintă înrădăcinată de o lungă practică artistică în tehnica „punerii în pagină" a imaginii. Modernitatea pînzelor sale este lipsită de ostentatie, fapt datorat, se pare, si capacității de decantare a unor sugestii culturale manevrate cu destulă lipsă de abilitate de către destui confrati.

La **Sorin Ilioveanu** regăsim un interes mai marcat decît altădată pentru masele de culoare si aerarea compozitiei. Aceasta a cîstigat de altfel în pregnanță si soliditate.

La **Mihai Cizmaru** este mai vizibilă acum tentatia de a construi compozitii organice pe principiul binecunoscut al raportării părtilor la ansamblu si al puterii în evidență a detaliului relevant.

În fine, **Ştefan Călţia** continuă seria de tablouri în care încearcă să sugereze un spatiu al transmutabilității proprietătilor fiintelor si lucrurilor, al relatiilor arhetipale între organic si anorganic. Tematic, fată de alte aparitii, nu ne propune nici o noutate. E generatar de spus dacă perseverarea în speculareа valentelor simbolice ale unei game de imagini cu o forță de soc vizuală prezumbilă poate risca să devină pură retorică. Pictorul joacă efectele pe muchie de cutit si probabil conștiința acestui fapt l-a obligat la o deosare a lor mai atentă ca si la o filtrare conservată a culorii.

Cum vor evolua „cei patru" vom vedea procesul din nou peste doi ani. Pînă atunci să constatăm că individualitatea lor artistică este pe deplin conturată si că lectia maestrului comun este doar o amintire întrucît ea a devenit ceea ce trebuia să devină : factorul stimulator împlinit.

*

Faptul că **Ion Truică** are o mare experientă în domeniul animatiei nu a alterat ci, dimpotrivă, a îmbogătit imaginatia graficianului. Aparent „grafiile" prezentate de Truică la Căminul Artei nu au legătură una cu alta decît printr-o tematică generală care ar fi aceea a dialogului între fiinte si obiecte, a puterii lucrurilor de a avea viata lor, de a gîndi si a se reproduce, de a avea percepții si fireste, sentimente. Dar tema se confundă la Truică, aici, cu obsesia si nu este de mirare că în fata fiecărei „grafii" ne gîndim la ciudatele sale întruchipări ca la niste fiinte cărora am dori să le cunoastem biografia.

În structurile primare, în formele initiale, Truică nu vede doar esente ci însăsi viata fiintelor evoluate prezentă în nuce. Este o idee artistică a cărei frumusete este de prisos să o mai subliniez.

Grigore Arbore

---

muzică

m

Retrospective

S-a întîmplat că două concerte, ale săptămînilor din urmă ne-au propus sinteze ale creatiei camerale ale compozitorilor nostri reprezentativi : concertul orchestrei „Camerata" a Conservatorului, dirijat de Paul Staicu, si concertul retrospectiv organizat de Filarmonică si Uniunea Compozitorilor, revelatorii ambele pentru calitatea sectorului în muzica noastră, sector pe care, de altfel, îl considerăm a fi domeniul prospectiilor celor mai avantajoase si în muzica universală. Mai putin legată de solutii prestabilite, muzica de cameră pare a fi astăzi în toată lumea sediul inovatiilor si al marilor întrebări revelatoare despre fundamentele ideatice ale artei sonore.

Un opus nodal — „Preludiul la unison" de George Enescu — si altul de importantă specială — „Trei piese pentru orchestră de coarde" de Constantin Silvestri — si-au asumat în concertul „Cameratei" rolul de far pentru ceea ce avea să urmeze. Programul era în mod evident alcătuit astfel încît cele două prime lucrări să pară căile, imposibil de ocolit, pentru a ajunge la piesele contemporane. Interpretarea primelor a avut poate un caracter prea demonstrativ — intervenții dirijorale prea acuzate, rubato-uri, contraste dinamice spectaculoase — ceea ce de altfel este scuzabil cînd are ca scop etalarea calităților unui asemenea ansamblu.

În lucrările de actualitate, interpretarea a fost însă cu adevărat irepros abilă, dirijorul Paul Staicu reusind să restituie texte cunoscute de asa manieră încît să putem spune că acum a fost adevărata lor primă audiție. Asa s-a întîmplat cu „Antifonia" de Nicolae Brînduș. Limpezimea atacului, savoarea armonică si timbrală complete imaginea vie a piesei lui Nicolae Brînduș.

Gestualitatea, măsurată, a animat meditatia despre muzică, si, prin muzică, despre timp, limită, transformare, din „Muzeul muzical" de Anatol Vieru.

În „Translatii" de Tiberiu Olah ceea ce se observă mai întîi este convergența, stringența gestului, structura paradigmatică de atîta forță si coerență încît permite variante ale dispozitiilor sintagmatice fără a-si pierde prîza. Demonstratia este cu asemenea virtuozitate făcută încît riscă să rămînă oarecum abstractă dacă nu-si găsește interpretul pe măsură. Ori la Paul Staicu ipotezele au cîstigat un caracter adevărat si apropiat, convingător prin perspectiva lăsată în decupaj.

Tehnica permutatională a rămas de domeniul secretelor componistice în „Formanti" de Ştefan Niculescu. Forța impactului, stiința transformărilor impresionante ale situatiilor muzicale, constient privite din mai multe unghiuri, au colorat interpretarea unei muzici de forță unică. Surpriza capătă în acest context gravitate, pasta sonoră este modelată de mîinile unui desăvîrsit sculptor al sonorităților. Întreg concertul a fost, si datorită interpretării rare si datorită selectiei judicioase, un argument pentru modul în care timpul lucrează asupra partiturilor de elită îndepărtînd efemerul polemicilor si retin

colocviile «luceafărului»

ROMANUL

ROMAN AL COMPLEXITĂŢII UMANE ŞI AL

M. UNGHEANU : Momentul literar asupra căruia îl rog pe invitaţii de astăzi ai revistei **Luceafărul** să se oprească, este cel care urmează Congresului al XI-lea al P.C.R. Tema noastră va fi romanul inspirat de realităţile postbelice. Cu alte cuvinte, ne interesează romanul pe o durată limitată, din 1944 pînă astăzi, şi numai romanele hrănite de seva realităţilor româneşti de după război. Răspunde romanul românesc de după 1974 înaltelor deziderate exprimate de la tribuna Congresului al XI-lea?

„Operele de literatură şi artă au menirea de a înfăţişa cît mai fidel, în limbajul lor propriu, realizările, preocupările, aspiraţiile gîndirea şi simţirea maselor largi populare; ele trebuie să se inspire permanent din izvorul viu al realităţilor sociale şi naţionale ale ţării noastre", spune Programul Partidului Comunist Român, apărut în urma Congresului al XI-lea. Noi credem că, în mare măsură, da. Se poate vorbi, cu alte cuvinte, despre o afluenţă către roman a prozatorilor, despre o problematică majoră şi profundă a romanului actual, ne datorînd de a capta pe cititor printr-o tematică apropiată lui. Simpla enumerare de titluri şi autori după 1974, spune ceva cunoscătorului de literatură, cărţi cum sînt romanele inspirate de actualitatea ale lui D. R. Popescu, Constantin Ţoiu, Al. Simion, Teodor Mazilu, Augustin Buzura, N. Ţic, Gh. Lăncrănjan, Platon Pardău, Ion Brad, Aurel Dragoş Munteanu, Virgil Duda, Dinu Săraru, George Bălăiţă, Dragomir Horomnea, oferă cititorului posibilitatea opţiunii şi criticii dreptul la o exigenţă mărită. Cred că primele întrebări pe care trebuie să ni le punem sînt: prin ce se caracterizează această scurtă perioadă al cărei început l-am fixat în 1974 şi, doi, care ar fi cîştigurile de substanţă, de problematică, de formulă pe care le aduce noua serie de romane pe care o avem în vedere. Este important, desigur, să discutăm şi reacţia critică faţă de ea.

EUGEN SIMION : Reiau aici o discuţie începută în altă parte privitoare la nașterea romanului politic. Este, după mine, fenomenul cel mai nou în proza românească (în afară de romanul-frescă (romanul de tip monografic, romanul unei epoci sau a unui mare eveniment), unde nu individul, ci categoria socială din care face parte stă în centrul atenţiei, asistăm la o deplasare spre un roman al individului (sînt nevoit să mă repet la acest punct), unde, de la clasă, epocă etc. se ajunge la individ, la psihologie individuală, se fac afară noţiunilor de istorie, spaţiu social, dar cu atît mai mare interes, din partea romancierului, pentru condiţia omului în confruntare cu necesităţile istoriei. În primul caz, manihеismul şi sociologismul constituie maladiile cele mai răspîndite ale unei literaturi care a dat, astfel, o serie de primă mărime în deceniul al VI-lea. Chiar şi scriitori importanţi ca G. Călinescu, tind să reconstituie nu atît psihologia unui individ, cît psihologia unei clase, cea dictă finală în viziunea lor, o ilustraţie a celeia din urmă. Rezultatele epice sînt de mai multe feluri, simţul creaţiei învinge cu o dată metoda şi înlătură prejudecata sociologică, şi atunci ieşi la iveală acele cărţi esenţiale ce se cheamă **Desculţ, Moromeţii, Bietul Ioanide, Groapa** etc.

V. F. MIHĂESCU : O privire asupra realizărilor mai importante apărute din 1974 încoace, permite detaşarea unor trăsături distinctive, delimitînd aria tematică şi problematica spre care s-a îndreptat atenţia scriitorilor noştri contemporani. Pentru mulţi dintre aceştia (Augustin Buzura cu **Feţele tăcerii** şi **Orgolii**, Dinu Săraru cu **Nişte ţărani şi Chipa**, ciclul lui D. R. Popescu început cu **F** şi ajuns la **Împăratul norilor**) materia epică se ordonează în jurul unor conflicte puternice, proprii perioadei anilor '50. **Romanele care-şi situează acţiunea în această epocă dramatică polemizează în spirit critic cu o mai veche literatură a idilismului, dominată de clişee simplificatoare, care eludează adevărul şi-l înlocuieşte cu schema pre-fabricată.**

Intenţia de a surprinde adevărul unei epoci complexe atrage după sine, în plan literar, înmulţirea „probelor", a „martorilor" a zonelor investigate, a punctelor de vedere. Un exemplu semnificativ pentru deschiderea romanului către multitudinea de aspecte ale realului este **Caloianul** de Ion Lăncrănjan. Personajul principal de aici, scriitorul Alexandru Gheţea, îşi analizează cu luciditate trecutul, şir lung de compromisuri şi josnicii. Memoria derulează filmul evenimentelor şi existenţelor cu care destinul „eroului" s-a intersectat. Folosindu-se de acest pretext epic, care-i oferă o deosebită libertate de mişcare, autorul aglomerează episoade şi personaje, transcrie documente şi introduce persoane reale în lumea ficţiunii, în încercarea de a oferi o imagine panoramică a vieţii sociale şi politice româneşti, pe o perioadă de mai multe decenii.

Surprinderea realităţii interioare în simultaneitatea manifestărilor ei, modelată ca urmare a impactului sensibilităţii individuale cu circumstanţa istorică, reprezintă unul dintre dezideratele comune ale literaturii inspirate de evenimentele deceniului şase. Din suprapunerea sau interferenţa istoriilor individuale se constituie imaginea nuanţată a Istoriei.

În ciclul de romane al lui D. R. Popescu, întreaga mişcare epică este declanşată de ancheta deschisă de procurorul Tică Dunărinţu pentru a afla pe asasinul tatălui său, activistul de partid, mort în condiţii misterioase, în anii colectivizării. Dar, pe măsură ce anchetatorul adună probe, audiază martori, analizează versiuni contradictorii ale aceloraşi fapte, deschide piste de cercetare pe care apoi le părăseşte, se dezvăluie şi tema profundă a romanelor. Ancheta nu va conduce la un verdict pentru că procurorul nu este interesat de atribuirea vinovăţiei unei persoane anume. Moise sau Gălăţioan (presupuşii asasini) reprezintă un anume mod de înţelegere şi exercitare a puterii, care a generat în epocă abuzul şi nedreptatea. **Tema puterii, frecvent abordată de scriitorii contemporani, acordă romanelor o pregnantă dimensiune politică.** Exercitarea puterii în virtutea unei ideologii constituie esenţa actului politic. Mărirea distanţei între ideologie şi acţiune, în epoci de tranziţie, favorizează apariţia dramei inadaptabilităţii. Într-o astfel de epocă trăieşte Chiril Merişor, eroul din **Galeria cu viţă sălbatică**, — romanul lui Constantin Ţoiu. Drama lui Chiril are o dublă condiţionare şi, prin aceasta, personajul dobîndeşte o remarcabilă complexitate. Pe de o parte, acţionează asupra lui determinările exterioare, specifice deceniilor imediat după război. Este exclus din partid şi, mai tîrziu, este acuzat pentru reflecţiile notate într-un jurnal personal. Chiril nu este însă doar victima împrejurărilor ci şi a propriei structuri psihice. Înclinaţia excesivă către reflecţie, apatia chiar, temperamentul ezitant îl fac incapabil să reziste contactului cu realitatea obiectivă. Scriitorul are meritul de a fi privit cu detaşare destinul personajului şi epoca evocată, ferind astfel romanul de sentimentalism şi tezism. **Este, deci, o calitate generală a romanelor apărute la noi în ultimii ani, aceea de a prezenta luminile şi umbrele realităţii, pătrunzînd astfel semnificaţiile adînci ale evenimentelor sociale evocate.**

Ochiul critic al scriitorului descoperă excesul şi eroarea, demască imoralitatea şi mistificaţia, acolo unde au existat sau mai există, din perspectiva umanismului generos al prezentului socialist.

Din acest punct de vedere, unul dintre cele mai reuşite personaje, din romanele care pornesc de la realităţile româneşti ale deceniului trecut, este fostul activist Radu Gheorghe, din **Feţele tăcerii** de Augustin Buzura. Personajul are puterea de decizie în satul aflat în timpul procesului de colectivizare. El se dovedeşte agresiv, brutal, suspicios, lipsit de tact, raţionează în relaţiile cu oamenii şi în special cu familia Măgurenilor. În timpul luptei pentru lan, în care personajul se confruntă, întreg comportamentul său va dispărea, dacă nu, justificarea, măcar, drept motivaţie psihologică. La sfîrşitul cărţii viitorului personajului nu se vorbeşte, dar autorul a reuşit să-i dezvăluie dimensiunea umană pe care omul o ascunde în faptele, ligaturile de efectul intelectual, ne îi expediază în spectrul contrastelor, dacă nu contradicţiilor, dincre chipul şi mărtirul.

NICOLAE CIOBANU : Aş observa mai întîi că direcţia dezvoltării a romanului nostru este tocmai actualitatea, atît de actualităţi şi în anii din urmă, este o expresie pregnantă unei dimensiuni interioare de primă importanţă. Aceasta, am în vedere spiritul critic, în toate manifestările, dacă vreţi, aşa cum îl defineşte şi Tudor Vianu în cunoscuta sa lucrare **Problemele** aferent în prim plan romanului actual a lui Marin Preda visînd „propriul pentru viitor". O altă trăsătură, pregnantă, pentru realitatea romanului din totdeauna, rămîne în chip previzibil spiritul său pregnant, chiar cînd este vorba de realităţile vieţii noastre de azi. Identificînd în acestea un adînc impact dintre o dimensiune existenţială reală şi nevoia pentru realităţi proiectate „pentru" şi „către" spiritul direcţiei noastre, dimensiune critică şi de gîndire filozofică şi social-politică a societăţii contemporane de mai diferenţiată spiritului critic de autenticitate, profunzimi ce atestau, cu atîta mai mult, la rădăcini tentaţia lor reală, actualizată cu efervescenţa celor mai proprii forme de manifestare a imaginii creatoare autentice. Dincolo astfel, faţă de obstacole reale în faţa cooperării socialiste şi se dă cale liberă de sine a marilor teme şi problematic a fenomenelor de viaţă. Dezvoltarea practicului simplificator, schematic, cu conducea uneori la deficienţa literară a epicului de observaţie, din romanul anilor '50, se constituie un proces unitar. O anumită paralelă critică între romanele scrise în deceniul '50—'60 care au în atenţie chiar istoria acelor ani, şi romanele fixate în aceeaşi arie tematică scrise după 1960, în acest sens, poate spune tot ce e de spus. Pe scurt, pasul făcut reprezintă trecerea de la ilustrarea prefabricată, schematică de o acţiune convenţională şi contestabilă, avînd drept protagonişti „eroi" dacă nu exclusiv „pozitivi" sau „negativi", în cel mai bun caz „fără pete sau fără pete". Cît despre „vocea" autorului — sursă intimă a amănuntului spirit critic — ce să mai vorbim... Orînd ar părea de nefiresc, romanul actualităţii socialiste scris în ultimii 10—15 ani, spre a-şi demonstra calitatea de „oglindă" fidelă a acestei actualităţi a trebuit să se angajeze în polemică vie, uneori de cea ce s-a dovedit a fi falsa lor unitate mediată. Pionieratul acestei polemici subînţelese aparţine lui G. Călinescu (**Scrinul negru**), Marin Preda (**Risipitorii, Intrusul, Moromeţii, II**), Eugen Barbu (**Facerea lumii**), Ion Lăncrănjan (**Cordovanii**), D. R. Popescu (**F.**), scriitori care deschid calea excepţionalului număr de romane memorabile apărute în perioada ce a urmat. Revenind la problema „aportului critic", şi raportîndu-ne la dinamica romanului din cea mai recentă perioadă, să reţinem că scrieri cum sînt acelea semnate de mai tînăr autori mai înainte amintiţi, împreună cu acelea ale lui Bălăiţă, Buzura,

EUGEN SIMION :

„Urmele temei politicului le întîlnim şi în romanul istoric"

Mazilu, Sorin Titel, Breitan, A. D. Munteanu, Platon Pardău, Tutu, Nedelcovici, Duda, Horomnea ş.a. evidenţiază o marcată reconsiderare a problematicii actualităţii prevalîndu-se cu maximum de gravitate tocmai de acest criteriu. Ceea ce, pe de altă parte, nu înseamnă că au dispărut cu totul cele puţine neidentităţi practicilor de mult dăunătoare în înfăptuirea lor apa-dătînd originală...

EUGEN SIMION : Individul trăieşte astăzi în mai toate societăţile politiceşti, într-o permanentă stare de... individ, de opţiune. Primul nu se mai confundă cu politicianul de guvernare, politicul intră în sfera intimă a omului şi-i influenţează toate actele sale. Dintr-un factor complex de reglementare a vieţii sociale, politicul devine în roman un comportament şi o temă de meditaţie. El este nu numai un instrument al puterii, dar şi un factor intim de opţiune. Omul modern este o conştiinţă politică. Pentru el puterea nu mai este întruchipată de un Principe luminat, ci de un sistem de relaţii în care el, omul, îşi găseşte un loc şi îşi ia o zi-i păsărească. Beletriştii cu talentul nu sînt totdeauna lideri, şi este de observat că cea mai actualizată în viziunea prozatorului contemporan privitor la justiţia istoriei: istoria nu are totdeauna dreptate, în conflictul ce poate opune omul faţă de istorie, scriitorul trebuie să-şi asume umanul, victimă, uneori, a mecanismelor implacabile. Astfel de relaţii din sfera umanului pot pătrunde pretenţia epicului faţă în roman odinioară din secolul al XIX-lea a fiinţat adesea studiu social, iar romancierul nu exista să se numească decît în măsura în care, ele deţine toate proporţiile de analiză epică. Gîndirea politică a individului intră, ca ingredient, textura de existenţă etc. în definiţia morală a omului şi, deci, în sfera de interes a epicului. Romanul românesc n-a rămas străin de această orientare. Întîlnim-o şi în literatura de proximităţi, numărul cărţilor care analizează actul de factori mai abstracţi ai existenţei este impresionant. Al. Ivasiuc, care a fost unul dintre promotorii romanului politic la noi, a scris o carte programatică pe tema puterii (**Racul**), ingeniul, între alţii, mecanismele adînc şi dramatice umane ale opţiunii (sau ale imposibilităţii de opţiune).

OV. S. CROHMĂLNICEANU : Apariţia unui roman politic, semn acest fenomen, arată o maturizare a conştiinţei politice scriitoriceşti. Oricînd ar putea scrie un roman politic citit vreme în literatura o constituţie politică ridicată. Faptul, de care vorbeam, reflectă o realitate obiectivă, în primul rînd. Partidul desfăşoară o activitate fără răgaz spre a face cît mai conştientă opera de construire multilaterală a socialismului. Nu se pot realiza obiectivele planurilor noastre cincinale îndrăzneţe, fără oameni pătrunşi de rosturile eforturilor lor. În etapa actuală, desăvîrşirea construcţiei socialiste reclamă imperios iniţiativa, gîndire personală, simţ acut al răspunderii, participare la luarea hotărîrilor decisive şi la controlul aplicării lor.

Romanul politic este tocmai romanul care-şi ia ca obiect principal activitatea politică a oamenilor, strădania lor conştientă de a preface viaţa obştească într-un sens dorit, dar şi posibil. Eroii romanului politic sînt prinşi puternic de activitatea politică, aceasta ocupă la ei principalul plan al existenţei. Politică fără oricine, vrînd-nevrînd. Dar este o diferenţă între a fi implicat de mersul istoriei şi a interveni cu bună ştiinţă spre a-i imprima un anume curs. Aici se distinge, cred eu, romanul politic de romanul social pur şi simplu. **Condiţia umană** aparţine primei categorii, pe cînd **Răscoala** celei de a doua. Romanul politic presupune, ca urmare, şi o meditaţie asupra activităţii politice, pură, fatal în discuţie, din punct de vedere moral, filosofic, istoric, practic, ştiinţific, metafizic etc. Există o dezbatere a legitimităţii actelor politice în astfel de romane şi fără ea toată sarea lor dispare. După opinia mea, **Demonii** lui Dostoievski este şi un extraordinar roman politic.

V. F. MIHĂESCU : Realizările din romanul românesc actual nu sînt circumscrise însă doar de spaţiul „obsedantului deceniu". Chiar atunci cînd scriitorul evocă această epocă revoltă din viaţa personajelor şi a societăţii, planul retrospecţiei este dublat de planul prezentului. Aşa se întîmplă în **Orgolii**, ultimul roman al lui Buzura. Rememorările doctorului Cristian (personajul principal) alternează cu secvenţe „la zi", din viaţa agitată a instituţiului în care lucrează. În aceste episoade, petrecute în culisele mediului universitar, acuitatea observaţiei caracterologice, permite autorului decuparea unei serii de portrete ale impostorii, meschinăriei, lăşităţii, oportunismului, manifestări cărora li se opun probitatea, generozitatea, curajul şi demnitatea profesorului Cristian, personaj uşor idealizat, fără să forţeze marginile verosimilităţii artistice. Remarcabile, prin adecvarea limbajului la condiţia personajului (fapt rar în proza lui Augustin Buzura) sînt însemnările din jurnalul delatorului anonim. Senzaţia autenticităţii este deosebit de puternică iar tratarea în registru comic abia atenuează ameninţarea la adresa integrităţii morale, pe care simpla existenţă a jurnalului o conţine.

Alături de literatura — bine reprezentată — a trecutului apropiat, se configurează imaginea literaturii inspirate din actualitatea imediată. Abordarea aspectelor practice ale actualităţii imediate, sondarea prezentului, adică surprinderea din unghiuri variate a problemelor cu care se confruntă oamenii acestui timp şi loc, constructorii socialismului, reprezintă exigenţe proprii unei literaturi active, modelatoare de constiinţe. Marile teme ale literaturii sînt mereu aceleaşi dar contextul social-istoric diferit, le potenţează, le redimensionează, le conferă caracter specific. Aşadar, romanul de actualitate se impune cu necesitate, şi numai pentru simplul dar adevăratul motiv că cititorul recunoaşte imediat evenimentele cu care el însuşi s-a confruntat, descoperă cu uşurinţă în trăsăturile morale ale unui personaj propria înfăţişare, se autodefineşte prin identificare sau opoziţie.

M. UNGHEANU : Părerea mea este că nu putem vorbi numai de roman politic vorbind despre cărţile pe care le aminteşte aici Valentin Mihăescu. Nu toate se înscriu în tiparul romanului politic înţeles aşa cum este înţeles uneori astăzi, şi este această primă o frînă să ne întoarcem odată la materia pe care o avem în vedere pentru a-i observa varietatea. În perioada despre care vorbim s-a cristalizat într-adevăr un tip de roman căruia îi putem zice politic. Un roman al marilor evenimente sociale şi politice din România postbelică, roman al marilor mecanisme sociale, al traumelor provocate de funcţionarea implacabilă a acestui mecanism, în sfîrşit, un roman al condiţiei individului în faţa angrenajului social-politic. Îndeobşte acest tip de roman care şi-a găsit un model în **Moromeţii** vol. II sau în **Risipitorii** a proliferat în ultimul timp avînd ca scenă de desfăşurare mai ales perioada anilor '50. **Feţele tăcerii** şi **Caloianul** sînt poate reprezentantele cele mai tipice ale seriei. Tot ca un astfel de roman a fost citită şi cartea lui Constantin Ţoiu, deşi ea diferă ca viziune scriitoricească şi realizare. Personajul pe care-l promovează ele într-o lumină nouă este artivistul, un topos care revine la majoritatea prozatorilor de astăzi fiind sediul politică cu atmosfera şi multiplele ei consecinţe de care revista **Luceafărul** s-a ocupat nu de mult într-un grupaj compact de articole. Alt personaj este victima, în înţeles larg, individul care trăieşte un impact de natură să-l strivească. Adesea în naraţiunile pe care le reconstituim din cărţile amintite se configurează figura unor personaje malefice în ordinea personajelor negative de basm. Este cazul romanelor lui D.R. Popescu, în care **F** şi **Vînătoare regală** sînt neegalate de celelalte.

Dar mai există şi un alt tip de roman politic decît cel inspirat de anii '50. Valentin Mihăescu desprinde din **Orgolii** o secţiune interesantă. Autorul ne aduce sub ochi o cabală profesională, care se desfăşoară sub egida unei organizaţii politice. Cu ce este mai puţin politic un astfel de roman? Aributul de politic nu se cade, credem, anexat numai de romanele inspirate de întîmplările dramatice ale anilor '50. Dialectica vieţii e aspră şi conflictele spontane sau deliberate îmbracă forme noi, nu lipsite de coloratură politică. Diversificarea nu aparţine însă numai romanului pe care-l numim politic ci are o rază mai lungă.

În seria romanelor inspirate de anii '50 intră şi binecunoscutul roman al lui Aurel Dragoş Munteanu, **Marile iubiri**, care, fără a exiba la tot pasul situaţii de un dramatism extrem, realizează una din cele mai sugestive imagini ale epocii. El poate fi pus fără reţinerî alături de **Galeria cu viţă sălbatică.**

OV. S. CROHMĂLNICEANU : Ne-am oprit asupra romanului politic, fiindcă apariţia lui caracterizează în chipul cel mai izbitor, cum spuneam, orientarea romanului nostru către realităţile contemporane. Dar această preocupare se manifestă, cred, şi sub alte forme, de o mult mai mare varietate. Există o categorie întinsă de romane care nu pot fi numite politice, în chip riguros, dar aduc o mărturie preţioasă asupra mutaţiilor adînci din societatea noastră contemporană.

De la Congresul al XI-lea încoace, insistăm într-o măsură considerabil mai mare ca oricînd asupra laturii morale a vieţii. Altfel zis, nu vrem să construim doar combinate şi electrocentrale ci o existenţă în care oamenii să aibă relaţii între ei, bazate efectiv pe principiile eticii socialiste. Acordăm un deosebit interes realizării echităţii, ţinem să asigurăm omului întreaga sa demnitate, să înlăturăm şi să stîrpim fenomenele de dominaţie asupra celorlalţi.

Tocmai o asemenea societate înaintată sub raport atît material cît şi spiritual poate fi numită pe drept „multilateral dezvoltată". Există, prin urmare, o sumedenie de probleme morale, relaţiile între copii şi părinţi, bărbaţi şi femei, membri ai unui colectiv de muncă, vecini, consăteni etc, care dobîndesc azi o importanţă deosebită pentru societatea întreagă. Romane cu atari preocupări în centrul lor, ca **Iluminări** de regretatul Al. Ivasiuc, **Ultimul drum** de Ion Brad sau **Grăuntele de grîu cînd cade pe pămînt** de Al. Simion sînt numai cîteva exemple dintr-o serie mult mai mare.

Putem oare socoti atitudinea tinerilor faţă de dragoste o problemă strict personală? Nu vine ea să implice întreaga concepţie despre lume a individului, ba chiar comportamentele sale sociale definitorii. Iată, prin urmare, pentru ce, după mine, **O singură noapte eternă** de Th. Mazilu este un roman cu o problematică acut contemporană. De altfel el caracterizează admirabil şi polemic o anume înţelegere superficială şi, în ultimă instanţă, foarte nocivă a iubirii. Actualitatea dezbaterii provine din regăsirea acestei concepţii, sub o formă sau alta, în numeroase medii. Nu în zadar am adus în prim plan noţiunea de omenie. Ea leagă o atitudine fundamentală faţă de viaţă a poporului nostru, o moştenire morală străveche, cu experienţa edificării noilor relaţii umane. **Pasărea şi umbra,**

OV. S. CROHMĂLNICEANU :

„De la Congresul XI încoace insistăm într-o măsură considerabil mai mare ca oricînd asupra laturii morale a vieţii"

romanul lui Sorin Titel, poate fi privit ca o carte închinată „omenieî". În situaţii diferite, întîlnim aici, expuse fără nici o emfază, cu mare putere grăitoare, atitudini care concretizează un asemenea concept de importanţă capitală pentru instaurarea climatului adevărat al întrajutorării şi comprehensiunii reciproce.

Avem, aşadar, pe lîngă romanul politic, alte indicii semnificative ale pătrunderii prozatorilor noştri în miezul realităţilor contemporane. Planul literar, de referinţă e, socotesc, mai larg şi cuprinde un număr mult mai mare de cărţi.

EUGEN SIMION : Întoarcerea la destinul individual în roman corespunde unei alte idei despre om şi despre relaţiile lui cu viaţa socială. În interiorul marelui mecanism al istoriei, individul continuă să existe, în armonie sau în contradicţie cu un grup socio-cultural. Omul — spune un scriitor de azi — este o divinitate înlănţuită de circumstanţe. Studiul acestor circumstanţe nu trebuie să împiedice pe romancier să vadă destinul şi natura interioară a acestui prizonier de preţ. O ramură a romanului a mers în direcţia prozei existenţialiste, urmărind mai ales cazul şi punînd un semn de egalitate între atitudinea individului faţă de mecanismul social şi valoarea sa morală, altă ramură continuă să studieze istoria odată cu psihologia individuală, într-o proporţie favorabilă, acum, personalităţii ireductibile a individului. Asta dacă limităm problema romanului la relaţia cu obiectul său şi facem abstracţie de celelalte raporturi strict estetice. Romanul politic (să-l numim astfel) continuă această linie dezvoltînd o temă existentă de mult în proza secolului al XX-lea. Tema „condiţiei umane" întîlnită la toţi prozatorii mari, de la Musil (omul ca fiinţă incompletă) la Malraux (omul care transformă experienţa într-o conştiinţă) este privită acum din alt unghi şi introduşă într-o sferă mai largă de relaţii. În proză pătrund, adesea în forme voit abstracte, o serie de motive şi cauzalităţi de care prozatorul mai vechi vorbea în felul în care domnul Jourdain făcea proză: fără să ştie. Prozatorul modern gîndeşte şi analizează pe faţă relaţia dintre necesitate şi libertate, mecanism social şi individ, personalitate şi rigoare a istoriei, „eroare" umană şi justiţie socială, valoare individuală şi luciditate a revoluţiei etc. Putem trage, de aici, o primă concluzie: romanul politic este romanul în care omul apare nu numai în cadrul relaţiilor lui tradiţionale, arhetipale, este, în primul rînd, romanul în care omul se revelează ca fiinţă ideologizată.

NICOLAE CIOBANU : Cred că veţi fi de acord cu mine spunînd că indiscutabilul succes de public al romanului bun şi foarte bun ce se scrie în anii din urmă la noi îşi are explicaţia mai ales în faptul că acest roman este din ce în ce mai mult romanul actualităţii, în sensul complet al noţiunii, adică esteticeşte înţeleasă. Acest roman, în manifestările lui cele mai semnificative, tinde să fie, într-o unitate de viziune şi cuprindere inextricabilă, **un document de viaţă şi o formă de meditaţie sui-generis asupra acestela.** De aceea, el întruneşte din ce în ce mai mult sufragiile cititorilor, care se regăsesc în paginile lui, vorbind în termeni aristotelici, nu neapărat aşa cum sînt ei aşa cum ar trebui ori ar putea să fie, sau neanunţînd, după caz, aşa cum ar trebui să fie...

Duiliu Zamfirescu

Urmare din pag. 1

gera titlurile de nobleţă ale ascendenţilor, cocoţaţi de imaginaţia sa pe tronul imperiului roman de răsărit şi poleindu-l cu Calomfir Goga, l-a luat de foarte sus, pretinzînd că înaintaşii acestuia abia coborîseră din capac cînd ai lui purtau hlamidă şi coroană.

În intimitate şi mai ales în junete, era însă un alt om, plin de umor şi de nesupravegheare în alegerea cuvintelor. Dovadă, scrisorile lui, nu către Titu Maiorescu, desigur, o astfel de adresate criticului şi diplomatului, mai tîrziu memorialistul N. Petraşcu, fratele mai mare al pictorului. Sînt acolo izbucniri băieteşti la o vîrstă trecută de prima tinereţe, care au l-au făcut extrem de simpatic, deşi alte referinţe mi-l prezentau ca pe un personaj distant, cu „staif".

Altă dovadă? Versurile umoristice, pe care le transcriu fidel:

„Hôtel Royal"
Danieli
Venise
tenu par
Genovesi & Campi

Trei drimbe şi-un scalpel

„Cu frică îmi mai peana în gîtul călămării / Şi chem de pe lagună lumina inspirării, / Căci astăzi Dumneavoastră sunteţi Domnul Ministru, // Iar eu, rătăcitorul, cu Pegasu-n buestru. / Alerg prin consulate s-adun bani de timestru. // Dar poate, Excelenţă, ai bea, ai mai tuşi, / M-ai desbumba la haină, ori poate şi mai şi, / Mi-ai trage-n sus musteaţa, m-ai tăvăli pe scînduri / Şi-ai izbuti, în fine, să-ndrug vreo patru rînduri, // Căci cum stă treaba astăzi cu cerneala de mure, / Dai chix la poezie avînd stihuri pe bure. // La Minister, odată, iubite Tafirel, / Erau strînşi cărturerii de inimă albastră / Trei trubaduri şi-un critic, trei drimbe şi-un scalpel. // Effendi, eu, Petraşcu şi Excelenţa Voastră. // Effendi, eu, cu ofădată curcanul din Vaslui, / Remos-ai singur, singur, şi-ţi doarme drimba-n cui. // Pe Vismarcos Effendi acum îl poartă steaua / Prin ţara Babolinei şi-a lui Karaiscaki. / Se luptă cu Tricupis şi mi ţi-l dă cîteaua. / „Desi nu e **de-ai noştri**" ar zice Papa Taki. // Iar dulcele Oraţiu, ascuns de pe perdea / Îşi rîde de Ascaniu, şi-l chiamă c-o bezea. // Cît despre mine unul, precum am spus mai sus, / Aştept cu-n compt în braţe dreptatea să-nvieze / De-atîta tristă pradă talentul mi-a apus, / Iar muza mi-am trimis-o la Mezker s-o maseze. / Şi n-am rămas din toate măcar „însărcinat" / Însărcinat de-afaceri, cum e Mavrocordat. // De vei vedea un june scăpărător ca norii, / Grozav în întreprinderi, dar în deprinderi turc. / Să ştii că e Petraşcu dînd piept cu autorii / Iar cu autochtonii dînd... nu ştiu, că mă-ncurc. // El biet tot mai lucrează, tot scrie, tot se mişcă, / Şi fără de nici un scrupul v-aţi datorá la dame: / Excelenţa Voastră v-aţi pus condeiu-n briie, / Si fără de nici un scrupul v-aţi datorá la drame; / Vă prinde Barbicanul lucrînd feţe prin griu. / Aprozii, prin birouri, făcînd lucruri infame. // O lebădă se-ncruntă la Bolintin în vale / Şi tot regretul sună de nota ei de jale.

Venezia, 12 august/31 iulie '91".

Nesemnate, dar autografe, versurile sînt într-adevăr de Duiliu Zamfirescu, frumos caligrafiate pe scrisoarea cu antetul hotelului din Veneţia, unde ca ataşat de legaţie, îşi făcea vilegiatura în vara anului 1891. În ţară, guverna cabinetul liberal-conservator al generalului Florescu, iar ministrul afacerilor străine era C. Esarcu, cităreul Ateneului Român. Versurile-au fost adresate lui Trandafir G. Djuvara (vezi **Mes missions diplomatiques**, Belgrade-Sofia-Constantinople, Galatz, Bruxelles, Le Havre, Luxemburg, Athenes, 1887-1925, de Trandafir G. Djuvara, ministre plénipotentaire de Roumanie, cu prefaţă de Victor Berard, strălucitul elenist, la Felix Alcan, Paris, 1930). În această carte, Duiliu Zamfirescu este trecut printre „diplomaţii români cei mai distinşi" şi ca ministru de externe, în 1920, precum şi „unul din cei mai buni prieteni ai mei, pe care l-am examinat la intrarea lui în cariera diplomatică" şi care, în calitatea de ministru, l-a numit la Madrid.

Ca între prieteni, Duiliu nu se sfieşte să lunece pe ici pe colo cam licenţios, dar fără trivialităţi de expresie. Sub ministeriatul lui Esarcu, care n-a durat decît vreo nouă luni, Trandafir G. Djuvara, rechemat de la Sofia, a împlinit serviciul de secretar-general. D. Ollănescu funcţiona ca diplomat în Grecia Babolinei (eroina naţională). Papa Tache era un vestit bătăuş bucureştean conservator. Trandafir G. Djuvara tachinase şi el muzele, stringîndu-şi poeziile în volumul **Coarde sparte** (versuri, Bucureşti, 1888). A lăsat însă eminente lucrări de diplomaţie, printre care o culegere a tuturor tratatelor române în vigoare, în 1888. Lui Trandafir, Duiliu îi spune amical, Tafirel. Ascaniu este poetul diplomat care semna ca scriitor sub pseudonimul Ascanio. Cele trei „drimbe", aşadar, erau: Trandafir G. Djuvara, D. Ollănescu-Ascadia şi Duiliu Zamfirescu, iar „scalpelul", criticul N. Petraşcu.

Duiliu avea desigur umor. Îmi place mai mult „desbumbat", decît cu „staif".

ACTUALITĂȚII CONȘTIINȚEI POLITICE

V. F. MIHĂESCU : Un bun roman al actualității este **O singură noapte eternă** de Teodor Mazilu. Autorul, într-o narațiune punctată de accentele ironice specifice scrisului său, face istoria regenerării morale a tînărului Ștefan, căruia iubirea adevărată îi oferă șansa unică a reconsiderării unei existențe, trăită pînă atunci sub semnul frivolității. Superficialului cuceritor i se relevă sensurile profunde ale vieții și renașterea sa prin iubire îl absolvă de „mînia" satirică a scriitorului. Moralizînd superior, fără didacticism, romanul reprezintă un elogiu adus forței recuperatoare a iubirii.

M. UNGHEANU : Îmi dezvolt punctul de vedere enunțat mai înainte: Romanul este, după 1974, mai variat și nu e vorba doar de o versiune nouă a romanului politic. Așa cum observa tovarășul Crohmălniceanu, apar teme noi, un mod nou de a pune problemele. Romanul politic, așa cum îl propune Eugen Simion, excesiv fixat de pretenția de a urmări mișcarea marilor mecanisme sociale poate scăpa uneori din vedere individul sub aspectul lui cel mai firesc, cel mai uman. Sorin Titel scrie o carte fără pretenția ineditului tematic ori a curajului abordării care a fost și rămîne o frumoasă marotă a prozei noastre. **Pasărea și umbra** e un roman despre oameni și despre sentimentele lor, despre rezervele de omenie ale individului. Tot aici se cade să introducem microromanul pe nedrept ignorat **Noembrie vitează**, de Tudor Octavian.

Preocuparea de echitate, de etică este un alt aspect care a început să intre din ce în ce mai mult în raza privirii scriitorului. Societatea impune prozatorului problemele ei. În **Navetiștii**, unde este studiată o mare categorie socială și profesională, țăranii-constructori-navetiști problemele de echitate și de etică dau sens întregii cărți. Ceea ce captivează în romanul lui George Bălăiță, **Lumea în două zile** este tocmai fluiditatea universului uman zilnic, văzut în cele mai mici amănunte.

În sfîrșit, altă categorie de proze este dedicată observării conștientizării politice a indivizilor. Ilustrativă pentru ce spunem e cartea lui Dragomir Horomnea, **Cer cuvîntul** unde ne este înfățișată metamorfoza de conștiință a unor personaje pînă atunci inerte, sau inactive într-o ședință de partid. Registrul tematic e evident mai larg. Ajuns aici aș vrea să observ că ceea ce ar explica succesul romanului lui Constantin Toiu, **Galeria cu viță sălbatică**, este îmbinarea tipului de roman politic cu această fină atenție pentru destinele individuale, pentru viața zilnică. E un roman de sinteză tematică și artistică.

EUGEN SIMION : Vorbind de romanul politic, noi am ales o direcție în romanul de azi. Spre binele lui, romanul românesc cunoaște și alte formule, de la, să zicem, romanul psihologic (nici acesta străin de problemele politicului), ilustrat de Marin Preda și alții, pînă la romanul arhetipal, simbolic, mitic (cum vrem să-i spunem), susținut de o serie întinsă de prozatori, începînd, să zicem, cu Fănuș Neagu și Ștefan Bănulescu și încheind cu Ioan Dan Nicolescu, autorul unui excelent roman **Rana statuilor**, apărut recent. Romanul existențialist s-a îmbogățit, în ultimii ani, cu o piesă substanțială : **Lumea în două zile** de George Bălăiță, iar romanul care se interesează de zonele purității eterne ale omenescului și de un anumit spirit de adolescență propriu naturii umane (o temă mare în literatura secolului XX : o întîlnim la mulți scriitori, de la Alain Fournier la Saint-Exupery), romanul acesta, zic, care bate adesea spre fantastic și spre o simbolistică profundă, este ilustrat și de Sorin Titel care a publicat în ultimii doi ani cărți excelente **Țara îndepărtată** și **Pasărea și umbra**. Sînt evident, și alte titluri și alte formule epice. Peisajul este bogat. Urmele temei politicului le întîlnim și în romanul istoric.

NICOLAE CIOBANU : Evident mi se pare faptul că viziunea critic-analitică, penetrant disociativă ce își afirmă primatul în romanul actualității mai mult sau mai puțin imediate, conferă autorului de talent dreptul de a tinde la abordarea unor formule epice cît mai îndrăznețe prin complexitatea și subtilitatea lor. N-aș vrea să repet cele spuse într-un recent articol publicat în „România literară", dar revenind la opiniile de acolo, țin să subliniez că o atare propensiune spre modernitatea expresiei este condiționată în primul rînd de acuitatea unghiului de percepție a realului. Aici se află, să zicem, originea complexei interferențe de planuri epice și de substraturi analitico-reflexive din **Lumea în două zile** a lui Bălăiță, din **Orgolii**, a lui Buzura, din **Pasărea și visul** a lui Sorin Titel sau din **Marile iubiri** a lui A. D. Munteanu, din **Vara** a lui Nicolae Damian. În romane de acest tip idealul satisfacerii „foamei de real" a cititorului merge mînă în mînă cu acela de a-l antrena pe acesta în dificila, dar nu mai puțin captivanta, aventură a unei lecturi participative, creatoare, capabilă a-i facilita descifrarea mecanismului compozițional și, totodată, substratul meditativ. Aceasta nu exclude, se înțelege, legitimitatea unui roman de tip „documentar", în care, în forme diferite, faptele nude își revendică locul de prim plan, acestea vorbind, cum se spune, de la sine. Este cazul **Caloianului** de Ion Lăncrănjan, al romanului **Ore de dimineață** a lui Platon Pardău sau al interesantei tentative marcată de **Cer cuvîntul** al lui Dragomir Horomnea. Sigur, nu se poate vorbi de o linie despărțitoare, tranșantă, căci alte romane, demne de atenție, fac „jocul" între cele două structuri. Autorii lor : Dinu Săraru, Al. Ivasiuc, Bujor Nedelcovici, Nicolae Țic, I. D. Teodorescu, Al. Ivan Ghilia și alții.

OV. S. CROHMĂLNICEANU : Sînt neîndoios de făcut multe constatări îmbucurătoare cu privire la evoluția romanului nostru inspirat din realitățile vieții contemporane. Dar n-am da noi criticii dovadă de spirit critic, dacă am omite să spunem și cîteva lucruri mai puțin agreabile.

Avem și nu puține romane care mizează în primul rînd pe impactul faptelor grave arătate. E un merit incontestabil și sînt primul să-l recunosc unor asemenea cărți. Dar ele au nu odată și destule stîngăcii. În **Fețele tăcerii** există abateri flagrante ale caracterelor de la logica lor internă nu fără consecințe asupra semnificațiilor cărții.

Ceea ce aș reproșa unor romane politice, inclusiv **Galeriei cu viță sălbatică**, este o anume formă mascată de idilism. Sigur că față de o literatură anterioară, convențională, fabricată, aceste cărți aduc o mărturie cinstită și infinit mai adevărată asupra epocii. Dar multe își situează acțiunea în perioada anilor '50. Fenomenele negative prezentate au fost realmente criticate aspru de partid și s-au luat măsuri ca ele să fie stîrpite. Construcția a nu puține romane e realizată astfel încît lasă a se înțelege că de la un moment dat încoace totul merge strună. Există, din păcate și azi încă destule lucruri criticabile în mecanismul vieții sociale și primul care le amintește mereu cu mult curaj e însuși secretarul general al partidului... Nu prea văd romanele preocupate să scoată la iveală îndrăzneț greutățile, inerțiile, practicile condamnabile, prezente și astăzi.

Iată de ce socotesc cantonarea exclusiv în momentul '50 o altfel de formă de idilism.

M. UNGHEANU : Localizarea excesivă a erorilor în anii '50 a devenit un loc comun. Viața e mai complexă decît ne-o sugerează cîteodată romancierii. Anii '950 n-au confiscat toate resursele de conflict ale vieții contemporane, după cum nu este drept ca aceeași ani să confiște tot interesul romancierilor. La acest punct romancierii rămîn debitori faptelor.

EUGEN SIMION : Epicizarea relațiilor din romanul politic reprezintă, cred, un semn al timpului. Este un merit al scriitorului român de azi de a le fi dat consistență și de a fi înnoit, pornind de aici, tipul de conflict în roman. Romanul politic (sau ceea ce numim noi astfel), interesat în cel mai înalt grad de concretul istoric, abordează în ultimii ani cu insistență ceea ce am putea numi tema recuperării umanului. De la D.R. Popescu la Constantin Țoiu,

M. UNGHEANU

„Marile iubiri **poate fi pus fără rețineri alături de** Galeria cu viță sălbatică"

și Paul Georgescu, o gamă întinsă de prozatori (și, fatal de formule epice) cercetează relația citată înainte (între mecanismul istoriei și individ, ca destin complex), într-o epocă istorică (deceniul al VI-lea) în care spiritele dogmatice considerau că de dragul unei norme poate fi sacrificat un om. **Fețele tăcerii** de Augustin Buzura poate fi considerată, la acest punct, o carte iarăși programatică. Ea pune într-un mod tranșant problema dialectică a adevărului uman în luptă cu adevărul istoriei, raport care, tradus pe plan epic, înseamnă confruntarea dintre cel ce exercită violența în istorie și cel ce suportă violența istoriei. Romanul politic cercetează, putem spune, nu numai rațiunea unei ideologii, dar și dedesubturile ideologiei, nu numai scena mare a istoriei, dar și culisele ei. O chestiune ce ar trebui discutată ar fi următoarea : ce factori au impins și împing romanul spre această sferă de probleme și care sînt implicațiile epice ale acestei opțiuni ?!

OV. S. CROHMĂLNICEANU : Vă cer voie să am în această chestiune o părere deosebită. Am trecut printr-o perioadă cînd abordarea realităților contemporane avea loc în romanul nostru mai ales pe o cale aluzivă. Era folosită parabola ca să fie spuse niște lucruri mai îndrăznețe. Momentul acesta mi se pare depășit. Nu fac nici o judecată de valoare și nici nu vreau să pledez exclusiv pentru o formulă epică. Sînt convins că se vor mai scrie romane-parabolă, cu implicații mitico-simbolice. Printre ele, pot să apară și unele admirabile, cum e recenta **Carte a milionarului** publicată de Bănulescu. Eu socotesc însă depășită o fază, cînd discutarea unor probleme acut contemporane nu se făcea direct, ci printr-un limbaj literar ocolit.

M. UNGHEANU : „Limbajul esopic !

OV. S. CROHMĂLNICEANU : Și fatal tocit în acuitatea critică, pentrucă-i lipsea adresa nemijlocită. Astăzi am sărit într-o etapă superioară, din punctul de vedere al abordării realității înconjurătoare și înfățișării ei adevărate. Au apărut, nu puține romane, care au curajul să discute fapte și comportări, trecute înainte în tăcere, sau pomenite — cum spuneam — doar abuziv.

Mă simt însă dator să aduc o precizare. Există două căi pe care romanul cîștigă implicații mitice și dimensiuni simbolice. Una e aceia dictată de limbajul esopic și duce la rarefierea realităților epocii. Alta presupune, dimpotrivă o adîncire a observației atente și minuțioase, îndreptate către lumea înconjurătoare. Cînd investigarea vieții capătă adîncime, sau cu alte cuvinte „stofa" romanului devine deasă și țesătura ei foarte solidă și bogată, aura mitică și dimensiunile simbolice răsar oarecum de la sine. Așa se întîmplă cu **Lumea în două zile** a lui Bălăiță. Aici asistăm la o creștere a simbolisticii „dinăuntru", după ce planul cunoașterii nemijlocite a realităților e saturat de senzorialitate.

În destule cazuri mai ținem la viziunea cam „reportericească". Întîmplările, evenimentele, reacțiile imediate ocupă primul plan. Chiar din multe romane interesante lipsesc personajele memorabile. Decupajul în realitate e subțire, nu are destulă stofă a vieții autentice, ca țesut de carne și sînge. Defectul nu e de „scriitură", ca să folosesc termenul acesta care zgîrie urechea. Cursul stă într-o motivare prea simplă a actelor omenești. Faptelor nu li se caută îndeajuns cauzalitatea mai îndepărtată și citeodată sinuoasă, surprinzătoare, actele rămîn neurmărite în repercusiunile lor tîrzii, imprevizibile.

M. UNGHEANU : În ceea ce privește formulele artistice ar fi multe lucruri de spus. Puține romane au rămas la aspectul tradițional. Dar multe din ele combină formule epice moderne cu rețete de succes ale romanului tradițional. Aș observa că multe din romanele inspirate de anii '50 au o notă polițistă, justițiară, sînt de fapt niște anchete. Schema în mare e aceea a romanului cu urmăritor și urmărit. Alte cărți, deși folosesc modalități compoziționale moderne, nu depășesc nivelul relatării reportericești. În genere, materia brută e de prea puține ori prelucrată artistic, înfrumusețată de actul creației. În literatură cine formulează mai bine are cîștig de cauză. Așa se explică parțial succesul lui Constantin Țoiu care a venit cu un roman bine scris deși pe cărări bătute. C. Țoiu nu e un pionier al temelor de care se ocupă, dar este unul din prozatorii care le-a dat demnitate artistică, altitudine intelectuală.

Multe din cărțile despre care vorbim fac dificultăți la lectură. Nu este cazul să trecem cu vederea acest lucru și discuția noastră nu le-a trecut chiar dacă nu toate observațiile noastre au rămas în pagină. Înaintarea lecturii e stînjenită de analize fastidioase, de introspecții inutile, de artificii care ne îndepărtează de la materia propriu-zisă. În fața acestei sofisticări, de care puține romane scapă, o atitudine de bun simț are automat cîștig de cauză. Ele provoacă nostalgia după cărți ceva mai puțin pretențioase, după cărți fără atîtea pretenții paralizare. Succesul celor cîteva cărți de pură narație a fost dictat în bună măsură de simplitatea lor firească, de verva autentică, de firul lor narativ mai simplu.

OV. S. CROHMĂLNICEANU : Nici romanele lui D. R. Popescu nu sînt egal de reușite. Excelente mi se par două **F și Vînătoarea regală**. Celelalte rămîn interesante și avînd episoade memorabile nu se ridică în ansamblu la

VALENTIN F. MIHĂESCU :

„Este, de altfel, o calitate generală a romanelor apărute la noi în ultimii ani, aceea de a prezenta luminile și umbrele realității".

morale, veniți dintr-un institut de reeducare și angajați ca muncitori la aceeași uzină. Problema ridicată de scriitor este cea a posibilității recuperării tinerilor pentru o viață normală, echilibrată. Analiza și concentrează asupra zbuciumului interior al fiecăruia dintre acești adolescenți aparent reci, suspicioși cu cei din jur și respingători de aceștia, pînă ce vor dobîndi echilibrul de viață pe care, refuzîndu-l, îl rîvnesc de fapt. Din păcate, din cauza sofisticării excesive a tehnicii de construcție și a procedeelor narațiunii, romanul își refuză o audiență mai largă.

NICOLAE CIOBANU : Nu cred că trebuie pierdut din atenție aspectul care, în chip axiomatic, conferă elaboratilor românești autentice șanse imediate lor pe traiectoria valorilor peren ale genului, adică, injectarea fondului epico-analitic de extracție acut actuală cu acel aport indefinibil „ser" al marilor teme și leit-motive etern-umane. Aici se află, neîndoios, ceva din aceea iradiație mitologică proprie marelui roman dinioidesuna. Or, mi se pare că și în anii din urmă s-au scris, la noi, cîteva excelente romane avînd o asemenea „bătaie lungă". De o mare densitate epică, provenită din investigarea lucidă și pasionantă a realului social-uman contemporan, aceste romane își circumscriu temele etic-filosofice, într-un cuvînt, substratul mitic, între parametri problematici de mai largă cuprindere, de circulație neîntreruptă în timp.

M. UNGHEANU : Cîteva concluzii, nu definitive pentru că o masă rotundă nu-și poate propune așa ceva, se impun. Ele reies din spusele colegilor care au vorbit pînă acum. Efortul scriitorilor de a răspunde marilor deziderate umaniste ale Congresului al XI-lea sînt evidente. Și au dus mai departe o formulă românească, aceea pe care Eugen Simion o numește a romanului politic, oferind în **Galeria cu viță sălbatică** și **Marile iubiri**, două produse de excepție ale seriei. Aria de cuprindere a vieții a sporit și ea. O literatură a „omeniei", cum o numește Ov. S. Crohmălniceanu, a echității, a justiției sociale începe să-și facă loc din ce în ce mai pronunțat. **Pasărea și umbra** e cartea poate cea mai sugestivă în acest sens, după cum și **Ultimul drum**. Omul e văzut în complexitatea relațiilor și determinărilor lui cotidiene ceea ce-i sporește umanitatea, firescul pe care romanele de producție formale nu reușesc să le atingă. Aici citățm în primul rînd **Navetiștii** care, dacă nu e o capodoperă, e o carte cu mult simț al autenticității și **Al patrulea pasaj**. În sfîrșit, ne oprim asupra romanului conștientizării politice a omului simplu care învinge inerții și prejudecăți pentru a intra în dispută politică. Mostra elocventă e **Cer cuvîntul**, romanul unui debutant. Urmează ca romanele să învingă și monotonia formelor amintite aici de care multe mai suferă. Satisfacția criticii literare este de a putea da într-un interval atît de scurt cîteva titluri de semnificație și chiar rezonanțe.

Premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1976

■ Miercuri, 30 noiembrie 1977, la sediul Uniunii Scriitorilor din Calea Victoriei nr. 115, în prezența a numeroși scriitori, a avut loc festivitatea decernării premiilor literare ale anului 1976.

Premiile au fost înmînate de **George Macovescu**, președintele Uniunii Scriitorilor, care, în cuvîntul său, felicitîndu-i pe laureați, a subliniat semnificațiile acestui act, onorînd deopotrivă contribuția literaturii noastre actuale la efortul general al edificării noii culturi socialiste. Au mai luat cuvîntul : **Laurențiu Fulga**, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, **Ștefan Augustin Doinaș**, președintele juriului, iar în numele premianților, **Constantin Țoiu, Rácz Gyözö** și **Gelu Ionescu**.

Precum se știe, juriul : **Ștefan Augustin Doinaș** (președinte), **Cezar Baltag, George Bălăiță, Mircea Ciobanu, Aurel Covaci, Gabriel Dimisianu, Geo Dumitrescu, Gálfalvy Zsolt, Ion Ianoși, Gheorghe Pituț, Radu Popescu, Radu Dumitru, Lucian Raicu, Catinca Ralea, Franz Storch, Mircea Tomuș, Darin Tudoran, Laurențiu Ulici, Romulus Vulpescu** — supunînd dezbaterii cele mai valoroase lucrări literare ale anului 1976, potrivit criteriilor regulamentului în vigoare, a hotărît prin vot secret acordarea următoarelor premii :

POEZIE

Mircea Dinescu — „Proprietarul de poduri" (Ed. Cartea Românească)
Ion Horea — „Măslinul lui Platon" (Ed. Dacia)
Petre Stoica — „Iepuri și anotimpuri" (Ed. Cartea Românească)

PROZĂ

Paul Georgescu — „Doctorul Poenaru" (Ed. Albatros)
Fănuș Neagu — „Frumoșii nebuni ai marilor orașe" (Ed. Eminescu).
Constantin Țoiu — „Galeria cu viță sălbatică" (Ed. Eminescu)

DRAMATURGIE

Alexandru Sever — „Comedia nebunilor" (Revista „Teatru")

PUBLICISTICĂ

Ștefan Bănulescu — „Scrisori provinciale" (Ed. Albatros)
Nicolae Prelipceanu — „Dialoguri fără Platon" (Ed. Dacia)

LITERATURĂ PENTRU COPII ȘI TINERET

Sonia Larian — „Biblioteca fantastică" (Ed. Cartea Românească)

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

Nicolae Manolescu — „Sadoveanu sau utopia cărții" (Ed. Eminescu) și „Al. Odobescu" (Ed. Minerva)
Cornel Regman — „Colocvial" (Ed. Eminescu)
Eugen Simion — „Scriitori români de azi", vol. II (Ed. Cartea Românească)

TRADUCERI DIN LITERATURA UNIVERSALĂ

Tașcu Gheorghiu — „Cinturile lui Malldoror" de Lautréamont (Ed. Univers)
Alexandru Miran — „Electra, Hecuba, Ifigenia în Taurida, Hippolyt" de Euripide (Ed. Minerva)

TRADUCERI DIN LITERATURA ROMÂNĂ

Dan Duțescu — „Meșterul Manole" (l. engleză, Ed. Albatros)
Reimar Alfred Ungar — „Cartea cu jucării" de Tudor Arghezi (l. germană, Ed. Facla)

LITERATURA NAȚIONALITĂȚILOR CONLOCUITOARE

Franz Hodjak — „Offene Briefe" („Scrisori deschise", Ed. Kriterion)
Mirko Jivcovici — „Svedocianstva" („Mărturii", Ed. Kriterion)
Király László — „Sétalovaglás" („Se plimbă de-a călare", Ed. Kriterion)
Rácz Győző — „A lirától a metafizikáig" („De la liră la metafizică", Ed. Kriterion)
Vári Attila — „Középkori villamosjegy" („Bilet de tramvai pentru Evul mediu", Ed. Dacia)

DEBUTURI

Gabriel Chifu — „Sălaș în inimă" (Ed. Eminescu)
Ivan Covaci — „Ciuha" (l. ucraineană, Ed. Kriterion)
Gelu Ionescu — „Romanul lecturii" (Ed. Cartea Românească)
Ion Iovan — „După amiaza unei clipe" (Ed. Cartea Românească)
Molnár Gusztáv — „Az elmélet küszöbén" („În pragul teoriei", Ed. Kriterion)
Marian Papahagi — „Exerciții de lectură" (Ed. Dacia)
Ioan Radin — „Aventurile tînărului Serafin" (Ed. Dacia)

Premiile Academiei Republicii Socialiste România pe anul 1975, pentru filologie, literatură și artă

Premiul „Timotei Cipariu" — a) „Compendiu de dialectologie română (nord și sud-dunăreană)". Autor : Matilda Caragiu-Marioțeanu ; — b) „Dicționarul istoric al lexicului maghiar din Transilvania", vol. I, Autor : Attila T. Szabo.

Premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu" — a) Proza fantastică românească". Autor: Sergiu Pavel Dan; — b) „Critica literară junimistă (1864—1885). Autor : Dan Mănucă.

Premiul „Mihai Eminescu" — a) „Descrierea turnului". Autor : Gellu Naum.

Premiul „Ion Creangă" — a) „Drumul egal al fiecărei zile". Autor : Gabriela Adameșteanu.

Premiul „Ion Luca Caragiale" — a) „Teatrul românesc contemporan (1944—1974)". Autor : Colectivul Institutului de istoria artei și alți colaboratori ; coordonator Simion Alterescu.

Premiul „Ciprian Porumbescu" — a) „Principii fundamentale în teoria muzicii". Autor : Victor Giuleanu ; — b) „Muzică și estetică". Autor : István Angi.

Premiul „George Enescu" — a) „Tristia". Autor : Theodor Grigoriu ; — b) „Logodna" și „Valuri". Autor : Nicolae Brînduș.

Premiul „Ion Andreescu" — a) „Monumentul lui Ștefan cel Mare (ridicat la Podul Înalt — Vaslui)". Autor : Mircea Ștefănescu.

Concurs de afișe

● Consiliul Culturii și Educației Socialiste organizează un concurs pentru realizarea afișului celei de-a doua ediții a Festivalului național „Cîntarea României".

Afișul va sugera prin mijloace specifice de expresie caracterul nou pe care-l are festivalul și anume acela de a fi o amplă manifestare a forței creatoare a poporului nostru, o cîntare închinată omului nou, bogăției și frumuseții sale morale, un festival al muncii libere, al creației materiale și spirituale puse în slujba înfloririi patriei noastre socialiste. La realizarea afișului se va ține seama de faptul că actuala ediție a Festivalului național „Cîntarea României" este dedicată celei de-a 35-a aniversări a eliberării patriei de sub dominația fascistă.

La concurs pot participa artiști plastici profesioniști sau amatori, indiferent dacă sînt sau nu membri ai Uniunii artiștilor plastici.

Proiectele de afișe pentru concurs se vor prezenta în formatul 70x100 cm numai cașerate. Fiecare autor poate prezenta un număr nelimitat de proiecte de afișe, cu condiția ca acestea să nu fi fost tipărite anterior. Machetele care nu vor îndeplini aceste condiții nu se iau în considerație și nu vor participa la concurs.

Selecționarea afișelor se va face de către o comisie alcătuită din reprezentanți ai Consiliului Culturii și Educației Socialiste, Uniunii artiștilor plastici, ai celorlalți organizatori ai Festivalului național „Cîntarea României".

Lucrările selecționate, în vederea tipăririi, vor fi remunerate conform tarifelor în vigoare. Cele mai bune afișe vor fi reunite într-o expoziție.

Proiectele de afișe pentru concurs se vor expedia pînă la data de 15 ianuarie 1978 pe adresa: Institutul de cercetări etnologice și dialectologice, str. Nikos Belcianis nr. 25, sector 1, București. Ele se vor preda împreună cu un plic în care se vor introduce: un motto, același de pe spatele afișului, numele, prenumele și adresa autorului. Pe plic se scrie numai motto-ul afișului.

Literatura tinerilor

MIRCEA IORGULESCU:

Participare și autenticitate

Întîmplător sau nu, mulți dintre prozatorii tineri afirmați în anii acestui deceniu se remarcă și printr-o vie activitate publicistică, foarte variată în același timp, ce merge de la reportajul jurnalistic pînă la o substanțială eseistică, de la precizarea unor atitudini și opinii de interes nu numai artistic și literar pînă la serioase preocupări de istorie, de sociologie, de filosofie.

Și dacă nu e fără interes a se urmări raporturile dintre calitatea lor de literați în aceste activități, deloc superficiale și facultative, ca e mai puțin important să se observe în ce măsură însăși literatura lor capătă un caracter inedit prin asimilarea unor experiențe intelectuale și de viață care ies mult din cadrul atît de limitat și totodată limitativ al „specificului" exclusiv literare.

De fapt, oricît ar fi de atrăgător, uneori, modul scriitorului „în exclusivitate" reprezintă, totuși, mai mult o excepție decît o regulă, mai ales la noi, unde încă de la începuturile epocii moderne creatorii de literatură s-au manifestat, cu strălucire adesea și angajîndu-și integral personalitatea, în aproape toate planurile vieții spirituale. Prejudecata „purității" literare a fost întreținută îndeosebi de spiritele mediocre, grăbite să se refugieze, spre a-și compensa deficitul de vitalitate creatoare, în autismul „artisticului", înțeles restrictiv și cît se poate de dogmatic. Ideea, spre exemplu, de a nu-i socoti pe Bălcescu scriitor, nu are altă rațiune și pentru a ne face o imagine mai exactă de comunicințele culturale dureroase ale unei anumite mentalități „puriste" trebuie să ne amintim că este încă mare numărul oamenilor de știință — istorici, filologi, filosofi, matematicieni, fizicieni, geografi ș.a.m.d. — a căror contribuție literară prin opere care nu au neapărat caracter artistic este și azi aproape necunoscută tău pentru că circumspecție.

În orientarea, ce nu e accidentală, a scriitorilor tineri către extinderea preocupărilor dincolo de hotarele literaturii intră de acum să vină în primul rînd o expresie a maturității lor intelectuale și literare. Epoca în care trăim este, spiritual, una a interdisciplinarității: a face nete separații în raport de criterii rigide și care în fond și-au pierdut orice valoare operațională devine strident anacronic. Scrierile care năzuiesc să fie **numai artistice** se nasc moarte, produse artificiale și de serie, în cinstea unei abstracte voințe de originalitate, confecționate departe de orice implicație a existenței, cu un „bogat" onorabil, totuși meschin și întotdeauna minor. Există însă, în proza scriitorilor tineri, semnalele unei alte atitudini, de participare — formală, ci autentică și vie, la existența reală, de refuz al stereotipiilor și al convenționalismelor. Nu e o caracteristică de neconfundat: mai nu putea fi: e spiritual, mai comod să stai în umbra ocrotitoare a obișnuinței, a comunicării „acceptabilului": dar e poate cea mai vizibilă a celor mai înzestrați dintre prozatorii tineri. Romanul **Rug și flacără** de Eugen Uricaru, nuvelele lui Nicolae Mateescu din volumul **Stăna de salvare**, romanul **Viața la o margine de sat** de Mihai Sin, pseudo-reportajele lui Alexandru Monciu-Sudinschi, proza scurtă a lui Eugen Seceleanu și Ioan Radic, romanele semnate de Gabriela Adameșteanu și Marian Sorescu, epica atît de dinamică a scriitorului și tînărului Ioan Octavian, povestirile publicate pînă acum recent de foarte tînăra Alexandra Vlad, proza dezinvoltă a lui Dan Dumitrescu, pentru a cita foarte puțin din multul posibil, reprezintă cu toate, uneori mările diferențe care le despart și le individualizează, un fenomen literar complex, omogen prin vîrstă și prin structură. Sînt creații care impresionează prin autenticitate și prin deschiderea spre o problematică reală, nu circumstanțială adoptată, ci determinată de natura personalității fiecărui autor. Fără a fi o carte tezistă sau o reconstituire documentară, romanul lui Eugen Uricaru, de pildă, se poate fi totuși deplin înțeles dacă nu stăm cunoscute eseurile despre realism ale scriitorului și în absența unei minime documentații istorice privitoare la epoca atît de bogată a Unirii și a cîștigării Independenței naționale: după cum, tot în **Rug și flacără**, familiarei accepțiuni a „balcanismului" i se opune, fără ostentație dar nu mai puțin viguros, o imagine nouă, mai aprofundată și, poate, mai adevărată decît cele tradiționale. Austeritatea prozei lui Nicolae Mateescu și Mihai Sin, discreția rece, lucidă și programatică deținută principiu creator în **Drumul egal al fiecărei zile** de Gabriela Adameșteanu, patetismul vizibil din romanele lui Alexandru Deal, dramatismul confesiv din povestirile lui Dan Culcer merg în aceeași direcție: a autenticității faptului literar ca expresie a participării. Această tendință spre de-convenționalizarea prozei, cu presimțirea marilor posibilități ale unei epici degajate de prejudecata literaturizării, este cîștigul cel mai prețios al anilor din urmă.

DOINA URICARIU:

„Pădurile critice"

Cine sînt protagoniștii ultimului val, al criticii, intrat în complexitatea literaturii române? Cu ce nume sau ne idei ne relevă înțelesul și mutațiile literaturii dintr-un anumit timp istoric și modificările diverse ale sensibilității? Și cum pot fi puși alături Mircea Iorgulescu, Laurențiu Ulici, Dan Grădina, Dan Culcer și fiul Prop cu Magdalena Popescu, Gelu Ionescu sau Andrei Bodiștean, paradoxalii și atît de puțin gratioșii debutanți ai ultimilor doi ani, intrați de un deceniu în respectabila cetățuie. Și dacă vorbim de Dan Culcer nu să facem cu cititorii noștri, care în **Familia** anului 1971 răspundeau alături de el la ancheta despre scriitorul tînăr la o vîrstă, Cu Nicolae Oprea, M. Ungheanu, Gheorghe Grigurcu, Marian Popa, Zaharia Sîngeorzan... Și totuși vom dezvăga, dînd scriitor o nouă prezentare a criticului, reproducînd aspecte ultimului deceniu. Avem în față nuvela un fel de plimbări ai Bădăranilor, Vom evidenția „Existența Widder" — „Pădurile critice"?, numindu-o realitate de dimensiuni vrînd-nevrînd cu un titlu vechi, dar de literatură unii vechiul ab ovo din 1788. Pădurile critice crescute în ultimii ani cu aspect de mereu diferite și totuși veșnic înrudite, mai dinsei și mai bătrîne, deși neștiți dinte prin vîrstă, numiți noi — cu rezistențe semnate bun set cu ambivalența trecutului, ambivalență-ul mai pe scurt și impropriu bunăoară-ul. Va trebui să vorbim de Cornel Ungureanu, despre de cronicile sale literare dar și de valoroasele subcapitole. **La umbra cîtilor în floare, Prosă și reflexivitate** și de Eugen Dorcescu intrat în aceste critici cu o carte despre **Metafora poetică**. Cititorul afle mai lipsa de orînduire relativă în tot genul menționaților. Reținem trăsăturile criticilor încă vulnere de la **Cercetări literare**: Daniel Dimitriu, Al. Dobrescu, Val Condurache, Constantin Prisnel și Mihai Drog Gheorghiu, mai recenzenții de cărți ai revistelor literare dacă Livius Ciocîrlie. Studiem pentru mai familiarizați cu numele criticilor studenți, afirmați cu generozitate în paginile **Echinoxului** și ale revistei noastre mediane de Al. Cistelecan și evaluați în ansamblul timp școala de profesori de la Timișoara nu era de neocolit de la București.

În cîmpul eforturi unii dintre ei au început, după terminarea facultății, frecvența publicării de cronici și cărți, cu o anumită regularitate în periodice ca **Luceafărul**, **Arta**, **Viața românească**, **Steaua**, **Tribuna**, **Cronica**, **Ateneu**, **Contemporanul**, **Vatra**, **Familia**, **Tomis**, **Orizont**, **Convorbiri literare**, **Transilvania**, **Cronica**, **Ateneu**, **Contemporanul**, **Vatra**, **Familia**, **Tomis**, **Orizont**, **Convorbiri literare**, **Transilvania**, Artur Silvestri, Mihai Cimpoi și pe cei mai tineri Sultana Craia și Dan C. Mihăilescu, Ioana Em. Petrescu, care semnează în revistele **Echinoxul**, Ioana Manuela Pîrv-Cîrnaș, Lucian Alexiu și Silvia Dărăș de la **Orizont**, Dumitru Micu și Dorina Grăsoiu și Serafim Duicu de la **Vatra**. Și în periodicele centrale cronicile pădurii ale scriitorii și vorbi numai pe Tudor Olteanu și Cornel Mihai Ionescu, pe Dan Horia Mazilu și Eugen Negrici, pe Al. Cistelecan și Marin Papahagi, pe Valeriu Turea și Aurel Sasu, pe Manuela Tănăsescu și Ioana Cristofescu, pe Marian Iancu și Olimpia Berca, pe Alex. Ștefănescu și pe Petru Mihai Gorcea.

De ce nu l-am aștepta pe futurologii de mîine, pe istoricii de sociologii, pe teoreticienii de

Lucian Cocîrba: „Sărbătoare"

mîine? Pentru că nu mai poate privi nimeni critica literară pe fruntea mea, rezistă contactul, pentru că am citit o **Querelle des Anciens et des modernes** sau la fiecare o strategie a alianțelor necesare. Vom vorbi deci de Mircea Muthu și Ion Mureșan, de Constantin Hîriav și Al. Cistelecan, de Mihai Zamfir și Florin Manolescu, de Livius Petrescu și Ioan Adam, de I. Constantinescu și Gabriel Dimisianu. Desigur toate aceste alăturări de nume fac din orientarea noastră mai mult o îndreptățire a cronicilor (și o omisiune a unei direcții critice. Nici urmă de pesimism în acest interior al generației biologice, ci o dispersie adică a modelului în care ne raportăm la lectură, fără o interpretare și validare a datelor literare. Cei mai o metodă procedurală, ce dintre numerele fenomenele printr-o lectură fără frîne a datelor. Vorbind astfel despre unul din criticii sub patruzeci de ani nu au interesul ori curajul să le formuleze asumîndu-și încă modalitățile curente, paradigmele prevalente ale gîndirii și simțirii. Căci prevalențe și curente sînt azi și semiotica și impresionismul și poetica și psihocritica. Unde este falia epistemologică în critică, breșa curajoasă, vocea utopică, ironizată de o actualitate previzibilă, vocea nouă, stridentă poate, dar profund actuală, adică vizionară, viitoare? Pădurile critice! De fapt, copacul acela de o specie rară, de o nouă esență care se vede deja, care crește altfel în inima cresterii. Singurul obiectiv adevărat al unei noi generații.

ARTUR SILVESTRI:

Spiritul liric complex

fără a se naște spontan, ca Minerva din capul lui Jupiter, poezia ultimelor promoții e neîndoios expresia momentului contemporan. Toate etapele de mai înainte au fost absorbite și înțelese: contradicțiile, cîte erau, s-au netezit, tot ce era exagerație extremistă s-a stins. A refuza șablonul, a experimenta poetic fără duhnitație, a supune înrîurirea unui regim personal — de la Petru Poantă între tensiunile lirice contemporane și clasicul în sensul de „clasatul" George Coșbuc, readus în „actualitatea eternă" prin apelul la tipologiile stilistice (rococo-ul și barocul). La Dan Culcer conținutul actualității **ideogeneticul** — e condiționat moral, istoric, social, filosofic de dimensiunea **alogenetică**. Eugen Negrici scrie despre Antim, Grigore Ureche, Miron Costin și Dosoftei, dinspre psihanaliză. Urmuz și Adrian Păunescu. Slavistul Dan Horia Mazilu e un spirit european, ce delimitează barocul românesc și în spațiul occidental.

Aurel Sasu e interesat de istoria literară pentru a circumscrie valențele retoricii românești. Am pus alături istoria literară și foiletonistica, eseul și monografia, panorama și disecția textului, stilistica și poetica, sociologia și psihanaliza, impresionismul și scientismul auster, metafora și conceptul, afirmațiile predicative, bine fundamentate și aspectele vizionare, utopice care țin de „eschatologia estetică" în sensul pe care îl atribuie acesteia marxistul Ștefan Morawski, de circumscriere a destinului artei. Pentru că în noul val, V. E. Mașek face, dintr-o autentică perspectivă marxistă, estetică matematică și scrie neinhibat despre artă și libertate. Pentru că I. Constantinescu nu e deloc singur și totuși se angajează într-o accepție a actualității văzută altfel, ce-l detașează de colegii lui de generație. Va trebui să judecăm aceste schițe ori programe de operă critică atenți și la acele omisiuni simptomatice și antinomii ireductibile ce definesc în egală măsură pe noii critici, istorici literari, teoreticieni. Ele nu țin neapărat de slăbiciune și imperfecțiune, ci de selecție și ierarhizare, de contradicțiile ce marchează fenomenul literar între spontaneitate și programare. Există firesc tendințe de reducționism (critici ai poeziei, ai prozei...) pe care le impun și revistele. Există o falsă polivalență ce ține de jocul planurilor editoriale cu salturi nefirești de la o sferă de interes la alta. Există o atenuare a conștiinței potențiale a **noului val**, pe care acesta o acceptă sau nu, pe altarul unei actualități înțeleasă doar cronologic, ori geografic. Există un steeple chase în care volumele (obstacolele) apărute sînt de sărit cu cea mai mare viteză și precauție posibilă. Critica își are ca toate genurile literare o mitologie a ei și o eliberare de mitologie. Dintre toate — mitul presei, mitul volumului, al metodelor și modelelor etc. — cel mai puțin substanțial e cel al generației biologice ori tipografice. El e mai mult un provizorat decît geneza unei identități. Ce înseamnă care fapt că Traian Herseni e promotorul **antropologiei literare**, al unei reale și diferențiate actualități în sînul actualității eterne? Că el este adică purtătorul acelor Träume nach Vorwärts (visuri înainte) pe care nici unul din criticii sub patruzeci de ani nu au interesul ori curajul să le formuleze asumîndu-și încă modalitățile curente, paradigmele prevalente ale gîndirii și simțirii. Căci prevalențe și curente sînt azi și semiotica și impresionismul și poetica și psihocritica. Unde este falia epistemologică în critică, breșa curajoasă, vocea utopică, ironizată de o actualitate previzibilă, vocea nouă, stridentă poate, dar profund actuală, adică vizionară, viitoare? Pădurile critice! De fapt, copacul acela de o specie rară, de o nouă esență care se vede deja, care crește altfel în inima cresterii. Singurul obiectiv adevărat al unei noi generații.

aceștia sînt termenii liricii noilor poeți. Pretutindeni își găsește poetul tînăr obiectul literar: universul liric s-a lărgit, a sărit peste limitele vetuste de limbaj în clișeu și peste viziunile multiplicate, cu un singur izvor. Întîia notă a poeziei tinere e **complexitatea** și, prin urmare, ar fi cu neputință să clasificăm producțiile ultimilor 7—8 ani în măsurile vremii anterioare. Asemeni vreunui Columb aventuros, criticul descoperă pe acest nou continent liric o populație literară pe care n-o mai întîlnise pînă atunci. Totuși e cu neputință a inventa total: termenii literaturii mai vechi s-au topit în flacăra sentimentelor contemporane și pe această bază își edifică poetul tînăr opera nouă. E aici un proces și nu o explozie. Un fenomen dialectic de sporire mijlociu calitativă.

Sub raport estetic, poetul tînăr **preferă documentului — viziunea**. Arareori poezia e o expresie hibrid reportericească ori pur rațională și numai atunci cînd viața, în directețea ei, pătrunde în lirică sub o formă furtunoasă.

Cel mai adesea, baza e contemplația de sus, geografică sau istorică, îmbrățișînd întinse regiuni și limite mari de timp. Și ca o consecință, pe liricul tînăr nu-l atrage conjuncturalul ci permanentul, nu accidentul ci destinul. De aceea, nu elogiul unui om singur e țelul ci al speței mai întîi, cel mult al individului în care se oglindește speța. El dorește a fi „anonim", cu Horia Bădescu, se arată inițiat în mișcările vast dialectice ale vremii, nu fără o grimasă melancolică (Mircea Dinescu), e, în fine, un ochi fără vîrstă înaintea căruia se desfășoară întreaga istorie a țării (Dan Verona).

Sub raport geografic, poetul tînăr cîntă **patria în toate înfățișările ei**, mereu cu o amploare intimă, care preface geografia obiectivă în hiperbolă și în simbol. Poetul tînăr are o cuprindere caleidoscopică, înfrățind cîmpia și munții, cu o perspectivă regresivă către „nume" (Vasile Poenaru), se întoarce la tărîmurile arhaice și la originalul dacic (Dan Mutașcu). Pretutindeni, el modifică perceptibilul și îi dă o amplitudine cosmică, uneori discursivă, dar mereu sinceră. Cosmicitatea e nota „geografismului" liricii tinere.

În fine, orașul, cu lumea lui nou-geometrică și cu luminile civilizatoare, pătrunse în literatura noastră printr-o serie de poeți tineri, a cărui perspectivă lirică e citadină și mișcată, cinematografică fără a se opri pe detalii (Mircea Florin Șandru, Liliana Ursu). Poetul tînăr cîntă „pămîntul" ca principiu germinativ și e un spirit rural (George Tărnea), repetă originarul în linia multiplicării istorice și întocmește o „hartă" a simțirii contemporane (Paul Tutungiu).

Istoricește, poezia tînără se bizuie pe **intuiția fenomenelor morale necaduce**, are sensibilitatea permanenței eroice și, regresiv fenomenologic, privește vremea ca o repetiție progresivă a unui cu antropologic originar. „Dacismul" liricii juvenile e, de aceea, un semn al cosmicității ei, o expresie veche românească a cumpenei lumilor de sus și de jos. Aceasta în primul rînd. În al doilea rînd, vine **intuiția moralerenică** și exemplaritatea unei umanități al cărei letopiseț e întocmit din efigii. Poetul tînăr invie propriu-zisă istoria și o evocă reportericește, sub înfățișarea nemijlocită a evenimentului „viu". Dar atunci, nu fără sens, căci ideea este de a surprinde un proces moral pe cale de a deveni legendă.

În fine, psihologia e la fel, complexă și a crede că lirica tînără e pe deplin supusă obiectului exterior e cu desăvîrșire neadevărat. Ce detectăm? Mai întîi, acea lirică a virstei unde, fiziologic, exaltare și fabulație se combină în proporții adevărate (Mara Nicoară). Apoi, acea inclinație către meditația ușor melancolică și elegiacă (Mircea Florin Șandru, Grete Tartler, Dorin Tudoran), cu mari viziuni alegorice, expuse „muzical" (Marius Robescu, Dinu Flămînd) ca și acea tușă, livrească (Paul Emanuel), de codice vechi (Adrian Popescu). Ca o idee a epocii, apare acea **modificare subiectivă a temelor sempiterne** (istorie, țară, moralitate, eroism), care părăsesc însușirea lor obiectivă și extranee, așezîndu-se în însăși esența eului liric cugetător. Această psihologie complexă e nota liricii tinere de azi și în absorbția subiectivă a tematologiei stă și componenta așa-zis unificatoare a poeziei românești din ultimii ani.

Alte epoci au retoricele lor unilaterale, efuziunile stereotipe, investigațiile pe o singură cale, sunetul monocord. Noi avem complexitatea, îmbrățișarea domeniilor felurite ale gîndirii omenești, inteligibilitatea lirică față de univers. Și, prin aceasta, poezia românească tînără poate fi cu dreptate socotită expresia cea mai fidelă a spiritului nostru complex, contemporan...

Între metaforă și concept

profil

Fizionomia artistică a lui George Alboiu și-a afirmat identitatea încă cu volumul său de debut **(Cîmpia eternă**, 1969), iar evoluția ulterioară a poetului nu a făcut decît să confirme imaginea sa inițială, cu nuanțări ale motivelor și ale viziunii. El și-a creat un univers poetic simbolic, cu o configurație simbolică pe fundalul unui decor oniric, univers amplificat de la un volum la altul prin preluarea și dezvoltarea unor teme și metafore. Toate volumele sale de poezie converg în tendința de a constitui acest univers menit a servi desfășurării spectacolului angoaselor poetului. Structura „fizică" și „metafizică" a lumii poeziei lui George Alboiu este, în esență, cu numeroase reluări, aceasta: „În stînga Cîmpie Eternă în dreapta Cîmpie Eternă spre creștetul capului Muntele Singur iar la atingerea lor / o inimă disperată ca un zero enorm trîntit în osia haosului" **(Cel pierdut)**.

Pe această cîmpie eternă rătăcește poetul de-a lungul cîtorva volume, neliniștit de ostilitatea propriului său univers, aflat sub semnul unei veștice „tînguiri". Universul lui George Alboiu este tutelat de o jale perpetuă care dă majorității poemelor sale caracterul elegiac. Lacrima, ca simbol tutelar în cîteva volume (desigur, mai ales în **Gloria lacrimei**), țipătul în pustie, tînguirea se asociază rătăcirii pe cîmpia nesfîrșită, rătăcire ce se transformă cel mai adesea într-o **trudnică**, neostenită căutare de sine.

Itinerant în această lume ostilă, însoțit de ecoul unui nedespărțit lamento, poetul este obsedat de obscure metafore tutelare, ca aceea a „drumului sufletelor" și a „drumului robilor", ce revin insistent în mai multe volume, dintre care unul poartă chiar titlul **Drumul sufletelor** (1970). Pămîntul, norocul și ierburile acoperă această eternă cîmpie a tuturor rătăcirilor, din care poetul pare că nu vrea sau nu poate să se smulgă: „Ei vin murdari de gloduri de pe întreg pămîntul / cu trupul prins în cercul gropilor săpate ca-ntr-un tunel spoit în negru / cu buzele zbicite, lipite de pămînt". Sau „Eu pierdut / în cîmpul mut / cu picioare în nămol / îi dau umbrei rotocol"; „Cînd umblă cineva pe-afară / cu greu își smulge tălpile din pofta pămîntului". Elementul telluric, cu echivalențe feminine tenebroase, este, la George Alboiu, o prezență pregnantă, tradusă în imagini voit obscure, tulburătoare și senzuale. Există, la el, o ambiguă senzualitate a teluricului, după cum se manifestă frecvent și senzualitatea paroxistică a cărnii înnebunite: „se tăvălea prin iarba încinsă de dogoare / și pielea năucită crăpa în șolduri tari / mușcîndu-se-n hirjoană se sărutau haotic / și trăse printre ierburi de tineri amărîți".

Pe această cîmpie nebună, în zarea căreia tronează Muntele Singur învăluit în norii unui cer tulbure, filtrînd o lumină moartă, se presimt amenințări și capcane. Trec, neliniștitoare, umbra tatălui și, mai rar, umbra mamei. Atmosfera sugerează peisajul inform al unor noi Cîmpii Elizee fără speranță. „Poate cu pe Cîmpia Eternă tîrîndu-mă / înfometat spre Moarte-Răsare"; „pe movilele de ceață / cade moarte, cade greață". Generatoare de anxietate, se dezvoltă extrem-pat cei doisprezece pari cerînd capete în fluviu necunoscut, a cărui prezență este resimțită ca o amenințare, cere victime, se auzi tînguirea sferelor în univers", totul obscur ca într-un coșmar.

Sentimentul evoluează într-un registru dezolant, uneori cu ecouri ale tristeților trakliene: „Fumul prin crengi îl prăbușește / Boturile imbiesite de ger / mișună urmele osîndiților (...) Doar sufletul prin crengile pustii / ale rugătoarei cîmpii se risipește sau Semnul celui de sus nu / se arată. Prin morți bîntuie vîntul și lacrimi / de teroare se aud în cerul îndrăgostitului". Este trăirea predominantă mai ales în volumul **Cei pierdut**, în care stăruie izolat și rezonanțe barbiene: „Bîng, bîng, bang, / urcare, rang / la ruina / lui Gherlang (...) Împietrite / ceruri, rit / prin pustie / rătăcit / Împietrite / oase reci / străinate / pentru veci".

Tristețea din poezia lui George Alboiu pare că exprimă o stare de spirit absolută: „Astfel nimic din ce se întîmplă în univers / nu este spre împuținarea tristeții mele". Poetul își construiește însă spațiul interior cu luciditate. Spectacolul dezolant, oniric, în care poetul este propriul său personaj, presupune atitudinea. Iar atitudinea personajului ține, în bună parte, de poză. Această automistificare implică o voluptate a suferinței existențiale, savurată narcisist: „Dar am început să mă bucur, netrebnicul / «cît de frumoasă este durerea mea»".

Sînt poeți a căror ființă intimă este profund patetică și care își disimulează sensibilitatea sub masca ironiei și a cinismului. Sînt, dimpotrivă, poeți ca George Alboiu, structuri în fond senine și echilibrate, care își precizează o altă personalitate, încercînd-o de curată ființă. Astfel, poetul își rostește lucid și cu „luciferă" disperarea: „Dar niciunul nu a îngenunchiat / mai frumos ca mine și nu s-a iubit / atît de mult geamănul diabolic — acela ce îl dăruiește în primul rînd".

Ceea ce s-a format în consens cu o tendință literară a devenit treptat o dominantă a unei personalități. Evoluția lui George Alboiu rădează, paradoxal, o structură poetică contemporană, atașată de propriile sale forme inițiale. Este ceea ce determină unitatea operei sale, consecventa cu ea însăși și imposibilitatea schimbării structurale. Cu conștiința că un regăsi, poetul stăruie în ceea ce a consacrat și nu riscă abandona. Dacă în volumul **Edenul de piatră** (1970), având aceleași coordonate tematice și imagistice ca și volumele precedente, apare ceaiea, nostalgia Cîmpiei Eterne revine mereu, așa cum revine de altfel și în alte volume mai recente: „Ce mult tînjesc / după golul pur al unei visate / cîmpii veșnice (...) / Dar într-un Eden de piatră / e locuința mea. / pe străzile lui umblu / fără răgaz". Revenirea la propriile motive este o tendință irezistibilă chiar în volumul **Poeme** (1975), care părea să anunțe o schimbare de registru, o iluminare, unde se deschideau zări mai senine făcîndu-se simțit sentimentul optimist al rodului, deși cu o anumită discursivitate. Volumul cuprinde însă reminiscențe ale vechilor simboluri și obsesii. Revenirea la aceleași teme este ilustrată și de ultima carte a poetului **Cîntarea Românie** (1977) care conține, în ciclurile **De mii de ani. Oamenii pămîntului** și **Lacrima și gloria** poeme din volumele anterioare, ce ocupă mai mult de jumătate din acest volum, transformat prin aceasta într-o antologie de autor, sui-generis.

George Alboiu își construiește universul poetic pe cîteva „concepte" pe care le explicitează aforistic — formulă prezentă și în **Cîntarea Românie** și în **Poeme**. Cîmpia Eternă este definită ca „semn al ideii de Cîmpie", ca „ideea actualității infinite", este definită din punct de vedere moral și poetic. Textele cuprinse în capitolul **Între metaforă și concept** încearcă o precizare a creației poetice ca sistem unitar, avînd ca model probabil cugetările lui Lucian Blaga din **Pietre pentru templul meu**. Poet de certă valoare, George Alboiu pledează în poezia sa, ca și în „cugetări", pentru universul construit cu o luciditate, care însă nu îndepărtează, ci dimpotrivă solicită viziunea. Între metaforă și concept se constituie astfel imagini de reală frumusețe: „Departe roua de pe genele morților / să curgă în lacul pe care alunecă / lebăda în ruga de seară". Sau „Și cînd soarele trupul meu alb / crescînd ca o biserică pustie înăuntrul ei / sufletul meu strigînd: Anatema".

Personalitate distinctă, prin structura sa și prin proprie voință, George Alboiu se definește pe sine cu orgoliu, plasîndu-se în mijlocul simbolurilor alese pentru a-i reprezenta sistemul poetic.

Sultana Craia

Laurențiu Fulga

Urmare din pag. I

insumi, cu toate că am urmat liceul militar, n-am înaintat în grad mai sus de genunchiul broaștei. Unchiul meu Che Andrei (cel din **Ingerul a strigat**), care și-a spurcat sufletul în trei războaie, îmi spunea: mă, într-un război, noi ăștia din comuna Grădiștea, județul Brăila, nu sîntem buni decît de împușcat sau de ordonanțe. Luat prizonier de către nemți, la Mărășești, se lăuda c-a fost pus să spele odaia generalului Mackensen și că a evadat, încălțat cu cizmele generalului înamic. Îl știam mincinos, dar povestea asta, habar n-am prin ce minune, ne pătrunsese tuturor în singe, o credeam adevărată, dovadă că am umplut aceste cisme cu pitulici și cu vrăbii în nenumărate rînduri, iar atunci cînd au fost vîndute pe o găleată de vin, am plîns ca un prost și i-am furat prizonierului de la Mărășești două piei de iepure, pe care le promisese unei țigănci și le-am dat la ciini.

Peste timp, ca o mică răzbunare a neamului meu de soldați, am ajuns prieten la cataramă cu generalul Laurențiu Fulga (observați, n-am spus: prieten la toartă, fiindcă generalii nu beau cu oala și de obicei sînt împotriva capsamanilor de soldați care dau cep butaiului cu gloanțe dum-dum). Oricît de prieteni, în lumea gîndului meu cel mai curat eu stau oricînd drepți în fața generalului Fulga, fiindcă el e scriitorul român torturat pînă la arderea izvoarelor de cașmarul războiului. Știind că există pentru fiecare om de pe fața pămîntului, învingător sau învins, o piine și un strugure, Fulga e un luptător pentru speranță, litera lui trăiește convulsii și înălțimi însingerate, respingînd absurditatea nesfîrșitelor convoaie de morți, alienarea și întunericul. Putem avea fiecare o fereastră și un cintec, dar am avut fiecare, în acest secol cîte un păianjen... „Soldații mei se uitau la păianjeni ca fascinați, hipnotizați și nu mi-a fost greu să-mi dau seama că la mijloc e un fel de magie și un fel de blestem, i-am strigat, pe fiecare, cu numele lor, sperînd să-i trezesc și să-i trag înapoi, Petre, Gheorghe, Dumitre, Mihai (...) păianjenii au pornit-o la drum, pe deasupra zăpezii înalte cît omul (...) spre poziția inamică sau spre raiul lui Dumnezeu (...) și zadarnic le țipam: Petre, Gheorghe, Dumitre, Mihai, ce-i cu voi oameni buni, unde vă duceți? (...) mergeau mai departe, pe urma păianjenilor, ca pe urma unei fatalități (...) și ciudat este, damnule, că nu înaintau la suprafața pămîntului, ci coborau în pămînt, și să nu vă închipuiți că nu se zbăteau și ei să scape de alunecarea aceea lentă sub pămînt, se zbăteau, și pe unul l-am auzit chiar oftind, și pe altul chiar strigînd ca într-o agonie: Mamă, nu mă lăsa, mamă!" **(Fascinația)**.

Pe front, unde moartea joacă zaruri cu banii puși pachet sub tigaie, femeia iubită la numele Vieții, al Tinereții, al Fîntînii din țară. Fulga e un realist magic, urcă neîncetat ulița alchimiștilor și nu-i pasă că pe-acolo nu se mai află măcar niște pirostrii sub care să aprinzi focul, el se apucă să schimbe plumbul în aur, fierbîndu-l în pumn, cu prețul cărnii și oaselor sale. El iubește visul nu pentru că e mai presus de realitate, iubește visul ca pe lucrul care ar fi meritat să fie realitate.

Alexandra din **Alexandra și Internul** e femeia din crezul și indoielile fiecăruia dintre noi, dar e totdeauna mai mult decît atît, e numele verde al mării, a dungă de soare luminînd cu flori nisipul de pe plajă, e plînsul sau chemarea stranie a unei viori dintr-un orășel cînd fastul sublocatenent Fulga se dădea jos într-o gară luminată de un singur felinar și pierdea trenul, cu bună știință (între noi fie spus, aș îndrăzni să-mi închipui că fiecare general ar vrea să mai fie, o dată, doar un simplu comandat de pluton).

Generalul Laurențiu Fulga, fiindu-mi bun prieten, sau tocmai de aceea, mi-a făcut și multe clipe **cazone**. În diminețile de august, la Casa Scriitorilor de la Neptun (și pindește exact diminețile în care m-am culcat la sfîrșitul nopții), numai ce-l auzi strigînd: prozatorii Mircea Sînt imbreanu, Fănuș Neagu și dramaturgul Ion Băieșu! Mergeți și capturați niște pește de apă dulce. Executarea! Băieșu e ales, fiindcă știe să arunce cu lanseta și are noroc la șalău, eu fiindcă măsor 1,80, cîntăresc peste 100 kg și mă pricep să descapăr un chibiț al Rapidului în fiecare responsabil de lac sau cherhana, iar Mircea Sînt imbreanu, fiindcă măsoară 2,01 m și încă nu s-a născut paznicul ăla care să îndrăznească să-i zică de la obraz: mă, bracinerule!

Ajuns aici, strig: companie, drepți! pentru onor prezentați arm'!

atelier literar

posta redacției

M. ANGHEL-ZINCA : Sînt unele premise favorabile, într-un lirism confesiv, simplu, deocamdată încă șovăitor în expresie. Mai interesante ni s-au părut : „Port în trupul meu tînăr", „E noapte !" „Aș vrea ceva sublim" (mai mult prin tendințele tematice, decît prin realizare, încă nesigură, deficitară), „Modelează-mă" Sînt destule motive să continuați cu și mai multă rîvnă și speranță.

MUNTEANU SILVIA : Nu se văd lucruri noi, progrese ; paginile rămîn neinsuflețite, uscate, confuze, colecție de vorbe seci, sudate „fără flacără", de o perfectă opacitate (ex. „Să mă salvez de cuiul ruginit / dacă-mi atîrnă din umăr ciocanul de oase"... (!?).

M. TÂRZIU : Recoltă mai consistentă, de data asta, cu multe pagini demne de interes : „Emoția visului", „Piață", „Rugă", „Pictură naivă", „Bunica", „Convietuire" etc.

I. DRAGOȘ : Cîteva lucruri reușite, cu un spor de substanță, parcă : „Precum un crin", „Așa cum vorbim", „Ca orice iarbă", „Ars poetica", „Ipoteză". (Pe viitor, fiecare text pe o filă).

D. BORCEA : Lucrurile devin mai tulburi, confuze, pierzînd consistența, sensul unui mesaj, puterea de sugestie, de convingere. Pare să fie vorba de o anumită grabă, neglijență, superficialitate. Ceva mai aproape de nivelul cu care ne-ați obișnuit : „În imperiul gîndirii", „Imn necunoașterii".

AL. HORIA : Multe pagini frumoase, în vădit progres : „Patria", „Poetica", „VizIune", „Lapte crud", „Sfaturi", „Adolescență", „Manifest", „Cuiul" etc.

G. M. BUCOVICIOR : Ați trecut din nou la „banda rulantă", cu inevitabilele consecințe : texte dezlînate, în doi peri, care agită vorbele îndelung, mimînd poezia, fără a degaja o idee, un gînd, o sugestie, un mesaj. Un fel de a scrie, de multă vreme și cu o strălucită competență denunțat de celebra formulă „cînd nimic nu ai a spune". Ați mai trecut printr-o asemenea fază, de gravă criză a substanței : e cazul să puneți capăt recidivelor, înainte ca fenomenul să devină un năravi incurabil. Dezvoltarea și consolidarea gustului artistic și a exigenței de sine se obțin, după cum știți, prin lectură (intensă și studioasă !). Ceva mai bine (dar departe de nivelul pe care l-ați atins anterior) : „Amintirea", „Izvorul".

Anton Ciobanu : „Un sistem planetar"

A. BODNAR-ENE : Felicitări pentru laborioasa activitate. „Cugetările", însă, nu ni s-au părut grozav de interesante.

A. VOISINE : Trebuie să aveți răbdare și încredere ; „tăcerile prelungite" (întîrzierea răspunsului) au întotdeauna o cauză obiectivă, întemeiată. Dintre proze, ne-a plăcut mai mult „Te iubesc" (frumoasă, convingătoare, avînd însă un moment neclar, îndoielnic, în nehotărîrea capricioasă, frivolă, de cochetărie răutăcioasă, egoistă etc. a eroinei, de a deveni sau a nu deveni „Miss D." ceea ce jignește în mod nepreväzut și nemeritat sentimentele, sensibilitatea, complexele partenerului — lucru care nu concordă cu propriile ei sentimente, declarate, și cu atitudinile ei anterioare). Ne-au mai plăcut, de asemeni, „Capturabilul" și mai ales „Diff" (care, însă, suferă de un anumit vag, de un soi de ambiguitate supărătoare). În versuri, schimbări în bine, un plus de limpezime (nu în toate!) de densitate și echilibru : „Ruga", „Întemeiere", „Atmosferă", „Cîntec", „Trecătoarea" (există, oare ?). E de adăugat, însă, că zestrea stilistică e încă restrînsă (atenție la cuvintele care se repetă aproape în fiecare pagină ! — ex. „timplă"). E de prisos să ne cereți mereu, „dreptul" de a ne scrie — îl aveți, nestingherit, din capul locului !

VIOREL THEODORESCU : Nu ne este posibil, din motive întemeiate, să vă facem serviciul solicitat. Trebuie să vă adresați personal celui în cauză.

Mitrea Constantin, Mărgineanu Ioan, Boeru Gabriela : Sînt unele semne bune ; merită să insistați.

Ella Nemeș, M. I. Gabriel, Saru M. I. (ceva, în „Îndepărtează-mă", „Caută un loc"), **Ion Tălmaciu, Lăcătuș Iolanda, Șica Vasile Pălășeanu, Ștefan Lucian, Mariana Luican, Vera Zois, Vâtcă Ana, Florin Sântăndrăseanu, Ovidiu Toma, Brînaș Cristian, N. Roșioru, Andreea Soran, Sergiu Butnaru, Ioan Moldovan, Florin Tomescu, Siflo Despina, Adriana Gherman, Neagoe Vasile, Cojocaru Mihai, G. Popa (T. Severin), Petrețiu Chiș, V. Simionescu, Bogdan Virginia, Petrache Adrian, Victor Popescu, Ionel Leonte, Cezar Amara, Ion Conța, Cristina Serbănescu, I. U. M., Enache Sorin, Hociung Nelu Ioan, I. Ceaureanu, Eugen Constantinescu, Tudose Const., Zaharluc Paul, La Blas, Mircea Z. Alex. Arad :** Texte de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N. R. Manuscrisele nu se restituie.

Acasă

Cum tălmăcești cuvîntul
Patrie
Cînd inima nu ți-e arsă de dor ?

Ce-nseamnă dar cînd n-ai o
Mamă
lîngă tine ?

Cum poți să știi ce-nseamnă
Patrie, Dor, Mamă
cînd
Oltul și Mureșul și Dunărea
nu-ți curg prin inimă ?

Cînd inima nu ți-e mîngîiată
de sîngele
moștenit de la Carpați ?

CONSTANTIN SĂMBĂTEANU

Îl puteți vedea

Îl puteți vedea în fiecare zi mergînd cu
ziua ținînd în mînă o geantă o mapă
sau o plasă din material plastic obiecte
geometrice
planșe proiecte diferite alte lucruri printre
care și un mic calculator pentru evidența
bunei desfășurări a memoriei de asemenea
îl puteți vedea cu micul dejun sub braț
grăbindu-se să ajungă tramvaiul sau
așteptînd
la un chioșc de ziare
ultimul buletin de știri îl puteți vedea
în poemele mele cu același sentiment
de luciditate al omului contemporan ținînd
în mînă o mapă o plasă o pline.

IONA DOBOCAN

Aceasta poate fi

O sută cincizeci de bătăi pe minut
și vîslele sîngelui spulberă
țărîna blîndă a unui minuscul cuvînt
aceasta poate fi sau orașul
tremurînd din nervii întinși ai străzilor
sau după-amiaza dealului sub care
m-am născut
dezvăluirea caisului cînd începe să fiabră
în fructe
o privire înțelept-jucăușă de copil
sau tu venind spre mine
cînd se grăbesc zăpezile să cadă
cînd degetele sufletului se întind
ca razele de lună pe întunericul mării

GHEORGHE IOSIF

Teodor Paltineanu „Întoarcerea de la cîmp"

Patria

Unde ai răsărit
pe pămînt
și ai străpuns tăcerea
cu primul țipăt
unde ți-ai scos
dinții de lapte cu ața
și ai învățat
alfabetul curajului
unde ai simțit
prima iubire
ca o sabie de zăpadă
în inimă
unde amintirile au făcut aerul
amețitor
ca parfumul teilor
acolo este patria ta
irepetabilă
în univers

ALEXANDRU HORIA

Punțile lumii

Efervescente drumuri
Generații
În pîrguite brațe
Calde punți
Sămînța-n pîntec
Și sămînța-n brazdă
Hrănind fiorul
Aburitei frunți
Din susul lumii
Respirînd vlăstare
Se-apropie același
Început
Cum timpla lumii
Lunecînd apoasă
Balanța unui veac
Necunoscut...

ANGELA NACHE

Respirație

Combat frigul din mine,
topesc ghețarii ce-mi împînzesc inima,
ochii femeii strălucesc în întuneric
și mîinile ei îmi luminează creierul,
s-au mișcat orașele în cinstea
primăverii,
crengile de măr s-au scuturat de mult,
mîine voi hotărî pe care drum
voi căuta roadele de aur, pînă atunci
glasul și acești pereți subțiri
mă vor păstra.
Nenumărate au fost clipele
în care m-am născut,
înconjoară lumea uimiți ochii mei,
trupul meu tînăr respiră
prin gurile altora.

BORIS MARIAN

Bunica

în după-amiaza asta
palma mea
e ca și un cîmp arat în zori
și undeva
la un capăt de-arătură
femeia aceea care-și dă năframa jos
și cu dosul palmei își șterge
nădușeala de pe frunte
mă privește atentă
ca și bunica
după ce ducea
un sac de grîu în pod
sau
un braț de fîn la cai

MARIUS TÂRZIU

Prestigiul și actualitatea culturii românești

Urmare din pag. a 10-a

ce e Rusia lui Pușkin, Gogol, Turghenîev, Dostoievski, Tolstoi pentru vicontele Melchior de Vogüe : o mare realitate spirituală, a cărei necunoaștere înseamnă pentru Franța nu numai un certificat de ignoranță, dar și pierderea unei șanse de a deschide ferestre spre „lume". Or, forța culturii franceze, ca și a celei engleze de altfel, a constat în capacitatea aproape miraculoasă de a se înnoi, fără a se trăda niciodată pe sine, prin astfel de deschideri de ferestre către culturile altor popoare.

Dar din paginile acestor cărți mai răzbate un adevăr : nu numai interesul autorilor a fost determinant, ci și conștiința de sine a culturii germane, simbolizată de Goethe, conștiința de sine a culturii rusești, simbolizată de Pușkin, Bielinski, Tolstoi, Dostoievski. Marile culturi nu-și cersesc nimănui recunoașterea și nici n-au nevoie de ea. Le vine pe deasupra, atunci cînd se dovedesc a fi cu adevărat demne de ea.

O situație asemănătoare începe să se contureze, de la o vreme, pentru cultura română. Desigur, fenomenul n-a luat încă aspectul spectaculos al pătrunderii literaturii germane, scandinave, ruse în „Europa" veacului al XIX-lea. N-a apărut încă, pentru literatura română, o Doamnă de Stael sau un Melchior de Vogüe. Cu excepția învechitei (1937 !), dar nedepășitei **Panorame a literaturii române** tipărite la Paris de Bazil Munteanu, nu există vreo altă sinteză consacrată literaturii române care să depășească limitele sub-mediocrității și să aibă o umbră de idee despre ceea ce ar putea reprezenta ea pentru lumea de azi. Și cu toate acestea, în ciuda traducerilor neconcludente sau industrioase, interesul pentru literatura română, pentru cultura română în genere, face pași repezi. Un distins poet și strălucit intelectual, întors zilele acestea dintr-o călătorie în Occident, mărturisea un sentiment nou de ceea ce înseamnă „prezența literară românească". El nu a stat de vorbă, firește, cu „celebrități", prea ocupate ca să mai învețe limba română, ci cu cîțiva dintre sutele de studenți care, în zecile de lectorate de limbă română existente acum peste hotare, au învățat să vorbească românește ca noi și au făcut adevărate pasiuni pentru literatura noastră. **Tineretul** lumii, cu care cultura română comunică în cadrul acestor lectorate, descoperă România veacului XX — țară de unde se ridică azi, pentru destinele omenirii, o voce a umanității, popor care s-a angajat cu toată ființa sa în cea mai dificilă și cea mai necesară aventură a speciei noastre : așezarea lumii pe alte șine decît cele terminate în stația **neant**.

Tinerii de peste hotare se dumiresc de un fapt : literatura română este înfuzată în idealurile universal-umane propuse de România. Căci literatura română este depozitară, este „matricea generatoare" a sufletului din care pornesc aceste idei, este zidul de cetate, patinat de vreme, la adăpostul căruia sufletul nostru milenar s-a apărat de risipire, de urîțire, de veștejire. Ea este, pentru acest popor, rădăcina mereu tînără care odrăslește cu fiecare nouă generație ce învață limba română și citește literatura română, devenind **români**, și nu o specie incoloră, extraterestră.

Acestei literaturi române, acestei culturi române, prezentul și viitorul îi rezervă o sarcină uriașă : împăcarea omului cu lumea în care trăiește (cu „firea" cum se zice pe românește), cu sine însuși și cu omul din fiecare reprezentant al speciei, de orice culoare, de orice credință, de orice națiie fi-va el.

Ca să înțelegem mesajul major al literaturii române, al muzicii românești, al artelor plastice românești, trebuie să pornim de la constatarea a ceea ce a fost, aproape o jumătate de mileniu, cultura dominantă a Europei moderne : „Arta și înțelepciunea continentului european — scria Ernst Robert Curtius în eseul despre Emerson — în era burgheziei moderne au fost concepute de către un tip uman care a pierdut orice comunicare cu natura. Înfățișările **acestui** tip uman sînt cele care determină fizionomia culturii noastre. Ele determină, în mare măsură, și sentimentul cîtorva uriași care au știut să păstreze, în cea mai profundă parte a individualității lor, un contact cu natura. Este una din cauzele caracterului moborît și fără bucurie al epocii care se încheie, al acestei epoci fără credințe, fără speranțe, cu febrele și cu sfîrșirea ei cinică sau tragică. Un Rousseau nu putea decît să eșueze în tentativa lui de a regăsi calea spre natură, deoarece el punea în natură principiile secolului luminilor, în loc să se deschidă vocilor universului"

Înversați această caracterizare și veți avea cea mai cuprinzătoare definiție a spiritului și mesajului literaturii române. Literatura română este refuzul de a opera clivajul dintre ființa umană și mediul înconjurător, pe care poporul nostru l-a înțeles într-o intimă **frățietate** dintre om și „firea" în cuprinsul căreia el există, care îl hrănește și **care-i păstrează în aceleași**

rea lui de ființă superioară, rațională și năzuind spre fericire prin comuniunea cu semenii săi.

Literatura română este o construcție ridicată pe aceeași temelie de-a lungul a sute de ani, de către zeci de generații, dar după același unic plan : al păstrării, al înălțării (al „elevării" cum zicem noi, azi, regăsind marele spirit al strămoșilor) al apărării omului de tot ce poate bastardiza și desgărdina minunata și suprema înfăptuire a naturii. Aceeași „obsesie" a **omului — Om**, de la Neagoe Basarab și pînă la idealul **umanismului revoluționar**. Aceeași respingere instinctivă a tot ceea ce poate pune un semn de întrebare asupra destinului superior al ființei umane ; aceleași refuz de a popula cărțile cu monștri sau cu sfinți falși, gata să se transforme în demoni ; aceeași sete de unitate a naturii umane în comuniunea sa vivificatoare cu forțele cosmice. Și asta, de la **Toma Alimoș** și **Miorița** la Creangă, Eminescu, Sadoveanu, Blaga. O singură ființă colectivă se rostește parcă prin zeci de ipostaze semănate de-a lungul veacurilor.

Nu există nici o literatură europeană, azi, care să ducă atît de drept și de convingător în esența eternă a ființei umane, înțeleasă ca echilibru, armonie, bucurie a vieții fără ignorarea nici uneia din încercările și tragediile ei. Nu există nici o literatură unde **copilăria**, ca ipostază „cosmică" a ființei umane să fi dat o operă literară comparabilă cu „Amintirile" lui Creangă. Nu există nici o literatura în care **natura** să se fi **tămăduit** pe sine omului printr-un om, ca în opera lui Sadoveanu, iar „vocile universului" să fie mai atent ascultate și înțelese ca în lirica lui Blaga. Nu există literatură unde **eroul** să se fi înălțat pînă la a „urca luna și celelalte stele", dar în același timp să fi rămas mai adînc înrădăcinat în sevele vieții rodnice de viață, cum s-a petrecut în creația lui Eminescu sau Arghezi. Poate că nu există, de la vechii greci încoace, nici o literatură de care omul să aibă mai multă nevoie azi, spre a-și regăsi chipul, ogîndit în echilibrul unui izvor curat dintr-un luminiș de pădure.

Cu fiecare zi se naște în spațiul nou-est european o perspectivă **planetară**, nu numai **europeană**, asupra tuturor problemelor politice, economice, sociale și spirituale ce țin de specia noastră. Și în această perspectivă planetară, proprie omenirii de azi, noi ne regăsim, la noi acasă, ca și cum ar fi o perspectivă **românească**.

Dan Bâncilă : „Dialog"

REVISTA STRĂINĂ

● **CEL DE-AL XV-LEA „COLOCVIU EUROPEAN"** care s-a desfășurat de curînd la Viena a fost pus sub semnul unei tematici sugestive : „Viena și Continentul european în perioada dintre revoluțiile de la 1789 și 1848". Această va constitui de altfel și baza științifică a Festivalului de la Viena din 1978. Au participat conferențiari din : Australia, Belgia, R.F. Germania, Anglia, R.D. Germană, Franța, Iugoslavia, Statele Unite și din alte țări. Simpozionul a fost [illegible] ale vieții universitare și culturale din Austria.

● **ANUL VIITOR VA FI SERBATĂ CRA DE-A 150-A ANIVERSARE A LUI SCHUBERT.** [illegible] de amploare. Cu acest prilej va fi reeditată [illegible] a operei sale. Este vorba de o ediție a [illegible] publicată pentru prima oară în englezește [illegible] de către muzicologul Otto Erich Deutsch. Această nouă nomenclatură a fost realizată de către o echipă [illegible] sub îndrumarea lui Werner Aderhold. Specialiștii afirmă că avem de-a face cu o contribuție esențială [illegible] a operei lui Schubert.

● **EXPOZITIILE OMAGIALE** reprezintă o formă extrem de atractivă pentru celebrarea marilor scriitori dispăruți. De curînd, în Franța au fost organizate două asemenea expoziții consacrate lui André Maurois și André Malraux. Expunînd documente originale și fotografii, organizatorii au avut în vedere configurarea unor destine excepționale. În rare vitrine ale creației s-au concentrat exemplare. Fie că este vorba de autorul **Comediei umane**, care ne-a unit ideile sub forma acțiunii directe și ne-a contemplat apoi lupi-n operă cum este **Le Miroir des Limbes**, fie că avem de-a face cu rectitudinea contemplativă a lui André Maurois, care a vibrat prin pana lui în marile biografii ale oamenilor de scrisuri și artelor, expozițiile documentare ilustrează ideea marii identități a vieții și creației.

● **PATRU MII DE ANI DE ARTĂ EXTREM ORIENTALĂ** se intitulează manifestația artistică deschisă în orașul Krems. Pornind de la colecția Exner, una dintre cele mai prețioase din Europa occidentală în ceea ce privește vechimea lucrărilor de artă extrem orientală, această expoziție sugerează puternica fascinație și influență pe care le-a exercitat arta asiatică asupra culturii și civilizației occidentale. Tot la Krems s-a desfășurat, la începutul lunii noiembrie, un seminar consacrat operei de păstrare intactă a monumentelor vechi de arhitectură.

● **LA ÎNCEPUTUL ANULUI 1978, LA BRUXELLES** se va deschide o expoziție intitulată **Omul și peisajul în pictura olandeză a secolului al XVII-lea**. Problematica figurii umane și a umanizării peisajului constituie, de altfel, o temă centrală a picturii flamande, o preocupare a cercetătorilor din istoria artei europene. Expoziția de la Bruxelles vine să ilustreze încă o dată adîncul umanism al artei vizibile, al marilor tradiții din pictura lumii.

● **UN COLECTIV DE SPECIALIȘTI** al Muzeului mișcării revoluționare din Sofia a inițiat editarea „Enciclopediei partizanilor". Va fi de fapt un studiu științific consacrat vieții și activității partizanilor cunoscuți istoriei bulgare, care au participat activ în mișcarea de partizani (1941—1944).

● **AU FOST TERMINATE** ultimele cadre ale serialului TV „Duhul necuratului", consacrat comemorării a 100 de ani de la nașterea scriitorului clasic bulgar Elin Pelin. Scenariul semnat de Gheorghe Stoicev și Pavel Pavlov este realizat după povestirea cu același nume al marelui prozator, apărută pentru prima dată la începutul secolului. Regia filmului o semnează Pavel Pavlov.

● **PAȘII MU DE ANI DE ARTĂ EXTREM ORIENTALĂ** decît ale renumiților editori germani de enciclopedii „Meyer" și „Brockhaus", deci bizuindu-se pe o echipă restrînsă de temerari, Helmut Kindler (cunoscut ca editor al „Vieții animalelor" de prof. Bernard Grzimek și al „Enciclopediei picturii universale") a întreprins un nou proiect de anvergură : „Psihologia secolului XX". Un colectiv de 13 redactori și 600 de cercetători se va strădui să reunească în uriașul volum toate cunoștințele acumulate în această disciplină, care au început să se cristalizeze abia la începutul secolului nostru. Această uriașă operă va apare în 15 volume de 1 000 pagini fiecare tratînd : tradiția europeană (vol. 1), Freud și influența sa (vol. 2—3), Pavlov, Binet, Lorenz, Piaget, Lewin (vol. 4—8), aplicațiile psihologiei în medicină (vol. 9—10), pedagogie (vol. 11 și 12), viața profesională (vol. 13) și criminologie (vol. 14) pînă la „Imaginație, creativitate și transcendență" (vol. 15).

Omenește

Urmare din pag. 1

totul profane. Trecînd de la o secție la alta, le-am spus bună ziua cîtorva muncitori și am fost curios să știu dacă ei îl cunosc pe directorul lor, avînd în vedere că în întreprindere sînt peste 7 000 de lucrători. Bineînțeles, nu există om la **Semănătoarea** care să nu-l cunoască pe director. Eu nu sînt reporter de meserie și nu i-am luat un interviu directorului uzinei. Și nu faptul că se află în fruntea întreprinderii mă face să-i dedic aceste rînduri, ci cuvintele pe care le-am aflat din mărturisirea unui muncitor : „Cu ocazia ultimului revelion tovarășul director a întîrziat, fără voia sa desigur, dar nimeni dintre noi nu s-a atins de paharul tradițional pînă cînd dînsul nu a sosit în mijlocul nostru". Altcineva îmi spunea : „de cînd e director, modul de a se comporta al oamenilor, s-a schimbat mult în bine ; fiindcă știe să conducă omenește". Cred că astfel de recomandări sînt cu mult mai adevărate decît orice constatare așa-zis reportericească. Neștiindu-l decît din această scurtă vizită las ca sumarul portret al directorului general să reiasă numai din referirile celor doi muncitori cărora m-am adresat la întîmplare. Mie mi-au plăcut modestia, calmul, profunda știință neostentativă a directorului față de tot ce ține de întreprindere și, de ce n-aș mărturisi că mi-a făcut plăcere să văd în persoana directorului Virgil Actarian, un om de acțiune, o ființă adînc gînditoare.

La despărțire m-a interesat să știu care e procentul muncitorilor proveniți din mediul rural. Peste șaptezeci la sută dintre oamenii de la **Semănătoarea** au venit de la țară. Și m-am bucurat că țăranii — care de milenii duc grija pentru ființa, civilizația și cultura patriei noastre pe umerii și pe frunțile lor — își fac astăzi combine pentru lanurile ce se vor coace mereu, mereu pe ogoarele noastre.

La Plevna, despre eroism

Urmare din pag. 1

boiului : „Ziua de astăzi, domnilor, ne amintește nouă cît și țării întregi că România, în momentele grele, nu uită a-și da fructele sale necesare, că românii au fii demni de ei, că numele generațiunii prezente și viitoare va filfîi etern scris cu litere aurite pe drapelul patriotismului, progresului și civilizațiunii... D-voastră, fiecare trebuie a da voios obolul său mai cu seamă cînd scopul principal este a aduna sume care să ne serve a ajuta pe frații noștri săgetați de glonțe (...) și fiindcă acest scop trebuie a fi realizat cît mai curînd, trebuie ca societatea să-și dea fructele sale, care să poată aduce și efectele dorite, de aceea să nu ne sacrificăm nici unul din scumpele ore fără a produce ceva... Să lucrăm, să luptăm, să devenim demni de a fi lăudați și reușita imaginată va fi a noastră !"

Reușita imaginată se plătea scump, costa infinit mai mult decît se încumetau oratorii — altfel bine intenționați — să estimeze... Căci amurgul unui imperiu se picta pe fresca Europei în culorile cele mai sumbre. Căci „s-au văzut sate și orașe întregi date flăcării, averile prădate... la Kazanlîk, la Eskisagra, la Lovcea, la Kavarna" (REFORMA).

Antidotul din urmă, Osman pașa, reputat și drept general, nu mai putea să execute grefe, trupul colosului turcesc era pecetluit pleiriii... Deoarece nu anumite neînțelegeri tactice și strategice dintre Osman și generalii lui au dus la căderea Plevnei, cît voința unită și justă a forțelor națiunilor oprimate. Și în primul rînd voința și eroismul ostașilor români. Așa cum nu trădarea nu știu cărui bizantin, care ar fi deschis una din porțile Constantinopolelui, la 1453, ar fi fost cauza prăbușirii Bizanțului.

Încît, în ultimele ore ale unui noiembrie viscolind geruri, ploi, cețuri și noroaie, iscusitul Osman a cedat, istoria neclintită a emancipării popoarelor înfrîngîndu-i semeția. Și-a predat soldații și temuta lui sabie bătută în nestemate într-a căror strălucire răzbăteau reflexele palide ale unei lumi decăzute, invalidate de mersul înainte al istoriei, a înminat-o generalului român Cerchez. Înaintarea oștilor rusești spre Adrianopol și a celor române spre Vidin a desăvîrșit înfrîngerea Semilunei.

Cu respirația tăiată, Europa, lumea întreagă au aflat ceea ce sperau să afle : despre amurgul inevitabil al unui imperiu. Despre destinul firesc al oricărui imperiu.

O tactică lipsită de orizont angrenează un arbitraj insidios

● Mărturisesc, nu fără o amărăciune învinețită pe la colțuri, faptul că ultimul joc al nostru de rugby în compania națională a Italiei (10—10 !) se integra unor neplăcute previziuni. Este, de asemenea, limpede pentru toți telespectatorii jocului cu Italia, obstrucționarea vădită a cursivității jocului de către arbitrul irlandez David Burnett, care, prin numeroasele decizii eronate, s-a străduit să dea o mînă de ajutor galezului Evans Gwyn, antrenorul azzurrilor. Faptul ca atare a fost subliniat de însuși Dumitru Tănăsescu, transmițătorul televiziunii noastre, precum și de către gazetari.

Ceea ce, însă aș vrea eu să marchez aici, nu este problema atît de controversată a arbitrajului cu scăpările și calamitățile lui inevitabile, ci o cu totul mai suavă implicație în luciditatea și munca de creație a antrenorilor de orice fel. Căci, dacă eroarea este firească omului, deci arbitrului, antrenorul trebuie să prevadă și acest lucru și să caute a o atenua, dacă nu chiar să o angreneze în folosul concepției sale ! Pentru că, desigur, un arbitraj poate fi ajutat să devină bun sau execrabil, de către o echipă sau alta, chiar în cazul dirijării de rea credință, dacă acesta s-ar putea să existe. Veți întreba : cum ? Ei, bine, mă voi referi în mod special la jocul național nostre de rugby la Reggio Calabria. (În paranteză fie spus și să-mi fie iertată cronica hoală metaforitică, acest Reggio Calabria este situat în bombeul cizmei italice, care pare să încerce o transformare cu balonul rugbyst al Siciliei !).

Pe un teren greu și desfundat, cum am văzut, se impune, din capul locului, o tehnică individuală deosebită, cu atenționare asupra prinderii învăluite a balonului, transmiterii pasei în apropierea corpului, nu elansat, culcării balonului pe driblingul advers, inițierii driblingului chiar de către linia treisferturilor, executării loviturilor de picior pe jos, cu urmărire promptă sau în clopot, dar cu impact obligatoriu în locul de căderе al balonului, executării precise a loviturilor de picior în tușe etc.

Sub aspectul tactic, greul partidei cade în mod deosebit asupra grămezii, prin organizarea unui joc susținut la margine, prin întoarcerea grămezi și pornire în dribling, prin inițierea unor moluri cu alunecări penetrante în spațiul advers și cîștigarea de teren atentă, pas cu pas. Asemenea procedee imperioase n-au fost văzute în meciul citat !

Fiecare echipă a marcat cîte un eseu și a transformat cîte două lovituri de picior, deși Italiei i s-au oferit mult mai multe ocazii, dar ambele formații au jucat contraindicat, cu greșeli majore. Echipa Italiei, din dorința de a se apăra mai bine, a fixat doi fundași, pe ambele laturi ale terenului. Echipa noastră a greșit de două ori, față de această situație tactică. În primul rînd prin execuția dificultuoasă a unor lungi lovituri de picior prinse în mod fatal de către cei doi fundași, care, cu regularitate, au întors configurația jocului în spațiul nostru, de unde arbitrul a putut să acorde numeroase lovituri de pedeapsă imaginare, periculoase pentru noi și tendențioase pentru evoluția scorului. În al doilea rînd, deși grămada noastră a acționat bine la grămezile ordonate și în jocul de la margine, s-a aplicat un joc stereotip, cu deschideri clasice pe treisferturi, cînd, de fapt, adversarul ne aceptase de la început supranumericul grămezii, prin descompletarea octetului său cu fundașul al doilea.

Adăugînd la aceasta faptul că arbitrul a permis mai întotdeauna jocul obstrucționist și în ofsaid al adversarului, jocul nostru deschis s-a întors mai întotdeauna împotriva noastră.

Firește că jocul cel mai indicat pentru noi era acela de a păstra balonul în cadrul grămezii, făcînd catastrofal jocul ofsaidiștilor adversari, cu impulsuri și penetrații persuasive printr-o grămadă adversă descompletată și devenită victimă voluntară a propriei tactici, de care, deci, n-ar mai fi salvat-o nici un arbitru.

Dacă totuși formația antrenorului Ioniței s-a încăpățînat să joace deschis, se impunea să scoată și el un jucător din linia a treia, dublînd și intercalînd treisferturile, pentru realizarea unui atac supranumeric.

El n-a făcut, însă, nici una, nici alta !

Într-altă ordine de idei, ne exprimam nedumerirea față de biroul federal al Federației Române de rugby întrucît chiar și alte discipline sportive cu formații de jucători în număr mult mai restrîns decît rugbyul, ca handbalul, voleibalul sau fotbalul, sînt însoțite de către cel puțin doi antrenori, care se pot consulta și lua hotăriri mai eficiente. La victoria răsunătoare de anul trecut asupra Franței, au participat nu numai unii jucători a căror absență din actuala formație e regretabilă, dar și cei doi antrenori ai ei, Valeriu Irimescu și Petre Cosmănescu. Credem că acum, într-al nouălea ceas, în apropierea jocului hotărîtor din Franța, trebuiesc păstrate datele problemei și condițiile victoriei nu de mult repurtate și oricum un joc sportiv cum e rugbyul în care titularii și rezervele sînt enumerați la douăzeci și unu de jucători, iar diferențierea dintre compartimente este categorică, are nevoie absolută de cel puțin doi antrenori.

În privința formației, unde grămada se resimte de absența unui factor coordonator și ginditor al efortului colectiv, îmi permit să dau o sugestie. În jocul cu Franța, considerînd și faptul că e foarte posibil să ne întîlnim iar cu un teren desfundat, propun un mijlocaș la grămadă ca un al nouălea om combatant, bun coordonator și penetrant din partea închisă a grămezii, în persoana jucătorului Bărgăunaș de la **Grivița Roșie**, care s-a impus în ultima vreme.

Cu speranța că unele sesizări din prezentul articol vor avea ecoul cuvenit, mi-aș mai permite să sugerez biroului federal și antrenorului echipei naționale de rugby convocarea urgentă a unei conferințe de presă, în care să fie discutate, analizate și rezolvate problemele arzînde ale sportului nostru drag.

Tudor George

sport

Admirație și respect

Puternicul ecou internațional al activității și operelor tovarășului Nicolae Ceaușescu, al politicii externe a României socialiste

Pe frontispiciul activității desfășurate de partidul nostru între și peste hotarele țării strălucește solar un nume : NICOLAE CEAUȘESCU. Un inepuizabil izvor de energie și elanuri... Măreției și dăruirii inegalabile ale celui mai adevărat „suflet în sufletul neamului său", cum spune poetul, le-a fost adus de curînd un nou și splendid omagiu prin conferirea tovarășului Nicolae Ceaușescu a distincției supreme a Consiliului Mondial al Păcii — „Medalia de aur a păcii". Este o expresie elocventă a înaltului prestigiu de care se bucură în lume proeminenta personalitate a secretarului general al partidului, președintele republicii, o recunoaștere firească a meritelor sale excepționale, a contribuției remarcabile, de importanță istorică pe care o aduce, în fruntea partidului și statului, atît în marea noastră operă de construcție socialistă, cît și în sprijinirea luptei popoarelor de a-și făuri o viață liberă și prosperă, în libertate și demnitate, în afirmarea unor noi relații interstatale, de egalitate și respect reciproc între națiuni, în promovarea neabătută a cauzei păcii și înțelegerii internaționale. „Medalia de aur a păcii" pe pieptul președintelui României înseamnă încă o dovadă a justeței orientărilor fundamentale ale politicii externe a țării noastre, a considerației de care se bucură pe plan mondial aportul ei constructiv la edificarea unei lumi mai bune și mai drepte.

Solemnitatea decorării președintelui României ne-a readus în memorie nesfîrșitul șir de eroi ai istoriei noastre glorioase, pe pieptu-rile cărora s-au aprins stelele vitejiei și bărbăției, în lupta pentru **apărarea țării, pentru libertate și independență, pentru bună vecinătate și conlucrare pașnică.** Căci în gîndirea și în acțiunile cîrmaciului României contemporane se concentrează în mod exemplar geniul politic românesc, virtuțiile românilor de a trăi în armonie cu toate popoarele lumii, virtuți sădite de pe vremea unor voievozi ca Mircea, Ștefan, Mihai sau Cuza și cultivate de diplomați de vocație — de la Milescu la Titulescu. După cum în celebrul vers al lui Eminescu „Ce vreți voi ?" „Noi ? Bună pace !" se concentrează însăși aspirația vitală a poporului nostru, ce străbate ca un fir roșu istoria românească de ieri, de azi și de mîine.

Prin activitatea sa neobosită, tovarășul Nicolae Ceaușescu a dăruit acestei politici a demnității, umanismului, înțelegerii și păcii între popoare o forță și o anvergură fără precedent. De cîte ori, în ultimii ani, nu am trăit vibrantul sentiment de mîndrie patriotică, urmărind vizitele întreprinse de înaltul sol al poporului român peste hotare, ca purtător al unor calde mesaje de prietenie, colaborare și pace ! De cîte ori nu am auzit glasul său pronunțîndu-se cu fermitate pentru rezolvarea tuturor problemelor de care depind soarta păcii, dreptatea și progresul social !

Activitatea bogată pe plan teoretic și ideologic a secretarului general al partidului, cutezanța gîndirii sale creatoare, capacitatea profundă de analiză și sinteză a fenomenelor esențiale contemporane, precum și soluțiile practice de acțiune preconizate, configurînd aportul original al P.C.R. la dezvoltarea și îmbogățirea tezaurului de idei ale marxism-leninismului, își

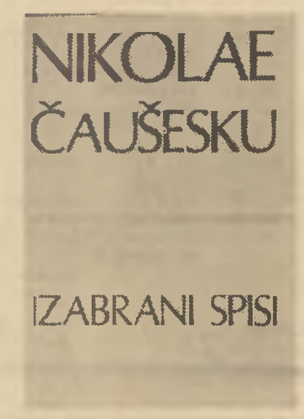

Statistici ale dinamismului politicii noastre externe

● Din anul 1965 și pînă în prezent, secretarul general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a efectuat 133 de vizite peste hotare, purtînd convorbiri cu șefi de stat din 65 de țări ale lumii ; în aceeași perioadă, șeful statului român a avut întîlniri și contacte directe în țară sau în străinătate cu peste 3 000 de conducători, delegați sau reprezentanți ai diferitelor partide și organizații, personalități ale vieții politice, economice, științifice și culturale.

● România socialistă întreține în prezent relații diplomatice și consulare cu 129 de state și relații economice cu peste 140 de țări, în timp ce cu 30 de ani în urmă cifrele corespunzătoare erau 25 și, respectiv, 29 de țări.

● În anii de după eliberare, România și-a pus semnătura pe un număr de peste 5 000 de tratate, acorduri, convenții și alte înțelegeri cu caracter bi sau multilateral.

vasta producție editorială pe plan internațional. **Numai în cursul anilor '70 au văzut lumina tiparului în editori de prestigiu din 30 de țări de pe toate continentele aproximativ 55 de volume cuprinzînd lucrări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu**, traduse în toate limbile de circulație internațională și în numeroase alte limbi. De fapt, dovada cea mai elocventă a universalității vieții, puternic manifestat de opinia publică internațională față de gîndirea și activitatea revoluționarului și omului de stat Nicolae Ceaușescu, o constituie interesul deosebit, determinat în esență de substanța politică internă și externă, principială, constructivă a partidului și statului nostru.

Audiența tot mai largă de care se bucură cuvîntările, articolele, lucrările sale, atît în volumele în care sînt adunate, cît și în publicațiile românești și străine, numeroasele ediții în limba română și în alte limbi, precum și în limbile naționalităților conlocuitoare din România, cît și ediții care explorează partidului și statului nostru în cele mai variate probleme ale actualității este evidențiată de numeroși oameni de știință, de public și cititori apărute în editurile „Kommunist" din Iugoslavia, „Dietz" din R.D. Germană, „Ksiazka i Wiedza" din R.P. Polonă, „Il Calendario del Popolo", „Sugar" și „Rusconi" din Italia, „Zindermans" din Suedia, „Dorikos" din Grecia, „Rose El Youssef" din Egipt, „Paralelo" din Brazilia, „Kobunsha" din Japonia, „National Publishing House" din Pakistan ș.a.m.d. — pentru a nu cita decît numele cîtorva edituri care au publicat, în ultimii trei ani, opere ale președintelui Nicolae Ceaușescu.

Aceste lucrări teoretice, ca și însăși activitatea practică, pun în lumină consecvența și fidelitatea cu care partidul nostru așează la baza întregii sale politici externe principiile cardinale de relații între state, adevărată cheie de boltă a încrederii și cooperării între națiuni, a destinderii și păcii. De asemenea, sînt evidențiate preocupările și acțiunile neobosite ale României pentru unitatea tuturor forțelor mondiale progresiste, antiimperialiste, pentru întărirea solidarității țărilor socialiste, a țărilor în curs de dezvoltare, a statelor nealiniate, a tuturor popoarelor lumii, care, toate, laolaltă, reprezintă o uriașă forță capabilă să determine mersul evenimentelor istorice.

Este subliniată importanța deosebită pe care România, ca țară europeană, o acordă, în mod firesc, edificării securității pe continent, țara noastră numărîndu-se printre partizanii cei mai activi ai acesteia manifestînd întotdeauna inițiativă și receptivitate, avansînd propuneri concrete în vederea aplicării în viață a Actului final de la Helsinki al Conferinței general-europene.

Operele publicate și activitatea în domeniul politicii externe a secretarului general al partidului se bucură de un ecou larg, pozitiv în rîndul opiniei publice internaționale, datorită spiritului constructiv și realismului cu care România acționează pentru rezolvarea problemelor de mare actualitate ale vieții internaționale, cum ar fi : curmarea cursei înarmărilor și înfăptuirea dezarmării generale, în primul rînd a celei nucleare ; necesitatea stingerii oricăror conflicte pe calea tratativelor, a negocierilor politice ; lichidarea subdezvoltării și decalajelor economice dintre state ; înlăturarea politicii colonialiste, neocolonialiste și imperialiste, a practicilor rasismului și apartheidului ; făurirea unei noi ordini economice și politice mondiale.

Iată numai cîteva izvoare cu limpezimi de cristal ale prestigiului ascendent al politicii externe elaborate cu înțelepciune și clarviziune de către secretarul general al partidului, președintele republicii. Deslușind astăzi în concertul națiunilor reverberațiile pline, tonifiante ale numelor patriei noastre și conducătorului ei, nu putem [illegible] decît : în iunie, [illegible] la Liga Națiunilor, aceasta exclama cu intristare : „Despre țara mea se știe prea puțin în lume, dușmanilor, și e păcat !"

Și cît de răscolitor și de mîndru răsună cuvintele rostite în zilele noastre de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu : **„Putem spune că niciodată în istoria sa, România nu a desfășurat o politică internațională atît de activă și nu a avut atît de mulți prieteni ca azi".**

Viorel Popescu

Prestigiul și actualitatea culturii românești

Cunosc un om, spirit sceptic, căruia — ca odinioară Pogor la **Junimea** — de plăcerea negației mefistofelice, dar în adîncul sufletului dormic să fie convins că greșește. În fiecare an, după decernarea premiilor Nobel pentru literatură, îmi telefonează și mă întreabă ironic ce nume românești sînt pe listă. Îi răspund și el, imbatabil : „Nici unul ! Cu atît mai rău pentru premiul Nobel !"

Nu intenționez să umbresc cu ceva prestigiul juriului suedez numai fiindcă n-a aflat încă de literatura română și n-a găsit cu cine să înscrie **un reprezentant al României** (Paladi este un **american** de origine română și nu cred că trebuie să ne amăgim cu privire la acest „amănunt") în palmaresul său. Știut este că un premiu nu numai onorează, ci și **se onorează** pe sine cu optiunile sale. M-aș fi bucurat desigur, ca român, dar și ca cetățean al **Culturii** — acest univers spiritual care ne cuprinde pe toți — să știu că Arghezi, Sadoveanu, Blaga strălucesc printre laureații distincției, și nu pe „cealaltă" listă — a omișilor — care, de la Tolstoi la Malraux, este din păcate cam tot atît de bogată în nume ilustre. Dar nu mă mîhnește nici situația dată.

Ceea ce mă mîhnește peste măsură e faptul că prea multă vreme conștiința de sine a culturii române — și nu înțeleg nici un moment prin asta **supralicitarea** valorilor proprii — s-a bazat pe astfel de criterii, care pot fi valabile, dar pot fi, în egală măsură, absolut nerevelante. Pot exista oameni cu superstiția „opiniei străinătății" despre literatura română. Ei contabilizează traducerile, numără edițiile, constată mîhniți că în cutare dicționar sau cutare sinteză lipsește Eminescu și fac din astea tot atîtea tragedii ale literaturii române. Pentru ei un turist cultural sau acultural n-a auzit de Arghezi, ei proclamă nulitatea literaturii noastre, fără să se întrebe dacă nu cumva există germani care n-au citit o pagină din Goethe sau francezi care nu știu despre Victor Hugo decît numele. (Nu pot să uit întîmplarea povestită de economistul Radu Paul care, ducîndu-se la Paris și întrebînd pe un om de pe strada respectivă unde este casa în care a locuit Balzac, acesta i-a răspuns că nu știe, căutînd să-i înțeleagă de ce e interesat de casa „acestui Balzac, pe care îl știe [illegible]".)

George Apostu : „Luptătorii pentru independența patriei"

Oricît de cîte ori mă voi întreba de ce „Să nu se știe cît [illegible] în străinătate, să fie traduse [illegible], filmele, pentru marele public, nu ne vine [illegible] ?" mă întreb, dar mare nu știm, într-adevăr, atît de bine noi înșine ? Cînd s-a pus problema ediției fotografice a celor 44 de caiete, pe care un simplu accident le poate transforma în scrum, s-au putut citi în **presa literară** rînduri ce lăsau să se înțeleagă nonoportunitatea și inutilitatea acestei întreprinderi (care propunea ca model ceea ce au făcut francezii cu caietele lui Paul Valery). Și nu de mult am asistat cum un tînăr doctor în filologie, care citește vreo patru limbi străine, răsfoind teancul de volume publicate la Iași în colecția „Eminesciana" a exclamat : „Cum, domnule, o colecție întreagă pentru Eminescu ? Dar și pentru Goethe ?".

Iată dar mentalitatea ce nu trebuie perpetuată, iată neo-prestigiul care trebuie să ne înspăimînte, să ne înghețe sîngele în vine de spaimă pentru destinul culturii românești. Căci s-ar putea ca [illegible] tînărul amintit, muncitor și valoros cum e, să capete **putere de decizie** și să oprească tipărirea **variantelor lui Eminescu pe motiv** că există ediția Maiorescu, cu texte finisate, ori să nu mai aprobe hîrtia pentru continuarea acelui „corpus" al criticii eminesciene inițiat de editura **Junimea** !

Prestigiul unei culturi nu vine niciodată din afară. El este **iradierea în afară a unui climat din lăuntru, al mîndriei, al demnității, al siguranței de sine pe care o degajă la un moment dat creatorii unui popor.** Creatori ce nu scriu nici pentru premii și nici pentru recunoașteri peste hotare, ci scriu exclusiv spre a servi națiа lor aflată într-un fericit moment de afirmare istorică. Prestigiul unei culturi nu derivă din traduceri, bune ori proaste, ci derivă **din nevoia ce o resimt, la un moment dat, alte culturi, de a se îmbogăți, de a se alimenta spiritual din tezaurul și experiența acelei culturi.**

Să deschidă oricine două cărți celebre care au marcat „intrarea în universalitate" a două culturi mari, germană și rusă : **De l'Allemagne**, scrisă în 1810 și **Le roman russe**, apărută în 1886. Amîndouă își propun o țintă foarte clară : să deschidă **culturii franceze** orizonturi noi, să contribuie la sconterea ei dintr-o anumită stagnare, să contribuie la îmbogățirea limbii franceze prin contactul cu freamătul inedit al unor literaturi proaspete, purtătoarele unui mesaj nou de sensibilitate și inteligență. Nici unul din cei doi autori nu face act de filantropie culturală, ci lucrează pentru cultura proprie și o spune foarte deschis. Germania lui Goethe, Kant, Schiller, Beethoven este, pentru Doamna de Staël ceea

Dan Zamfirescu

Continuare în pag. a 9-a

Patriei, Partidului

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

Poetul

Cine strigă „Pămînt !"
de cîte ori își vede patria
parcă uimit că se poate
să trăiești atîta pe mări
chiar dacă în vis
chiar dacă numai în vis
călătorește
Și simte la marginea visului
puternic, țărmul patriei lui
Acela este Poetul

Aripă deasupra lumii luminînd
Binecuvîntat pămînt de țară
Care-n ochiul tău se spală blînd
Ca-ntr-o ploaie de iubire lină
Ca un semn că ai mai existat
De la începuturile ființei
De copil, femeie ori bărbat
Cine strigă, simte și trăiește
Cine cîntă-n moarte lerecat
Doar acela-i parte din pămîntul
Care, părintește, ne-a fost dat.

Desen de
Aurel Ștefan Alexandrescu

ANA MUREȘANU

Te port în destin

Mi-aplec urechea la pămînt
bătaia inimii tale o recunosc
mai vie decît
toate
tobele veacului,
și mă cuprinde
patima de tine,
și mă mistuie,
și mă renaște
să nu mă sting
odată cu marile focuri
toamna cînd vine,

De tine mă leagă
nevăzutele semne-ale creșterii
de lumină
din pasărea piinii,
sarea cea fără de sațiu
a eternei lucrări a fiilor tăi,

Și te port în destin
ca pe un făt,
ca pe a piatră de noroc
tu ești bătaia inimii inimii mele
esti doar Patria.

GEORGE CHIRILĂ

Meditație în Decembrie

Ne știu aici și graiul și gestul neînvins
și mai ales tăria de a lăsa un semn
sculptînd cu mîini dibace, așa cum am
deprins,
al lumii noastre chip deschis frumos și demn
înmiresmat văzduhul, mirabil întelesul
zvicnind ca raza-n rouă, ca fagurul în soare,
cetatea în răsfrîngeri cheamă la sine șesul
pe-a zare cu miresme de grîne și de floare.

Tărîmul dintre gînduri și vulturii cei mari
poartă statornic trunchiul și drept și mărturie
din luptele trăite — să ne numim stejari,
arin veacurile multe — și patrie să fie.
Legatu-ne-am pe viața să nu cedăm nimic
din tot ce e al nostru și vis și plinătate,
știm prețul suferinței și-al jertfelor în spic,
de-aceea ni-e stindardul nimbat în libertate.

Cuvîntul tînăr suie și-adînc vizionar
impuls și conștiință care devine faptă,
pămîntul meu de arderi, grădina mea de har,
întemeiere vastă prin zodii te așteaptă !
Treci frunte luminată către al lumii larg
puternică și vie eu, fiul tău, exist,
numai al tău fiind ; — cutezător catarg
partidul nostru-ți este spre evul comunist !

VIRGIL CARIANOPOL

Partidului

Tînăr, aprig, nu mai sînt în viață.
Ori ce-aș face, — așa nu mai pot fi,
Dar cu gîndul de-ai striga la mine,
De la capul vieții aș veni.

Cere-mi să-nalț munți pentru vecie
Pe-ale căror vîrfuri să poți sta,
I-aș sui de aur pîn' la ceruri,
Doar cu vorba azi i-aș ridica.

Pune-mă de vrei să stau de pază,
Orice tremurare să-nsemnez,
Aș simți chiar visul dac-ar trece,
Aș putea cu gîndul să veghez.

Nu mai văd precum vedeam odată,
Dar oriunde pe pămînt ai fi,
M-ar aduce dragostea de mină,
Chiar fără lumină te-aș găsi !

MIRCEA FLORIN ȘANDRU

Pe acest scut

Patria e sudată cu singe
Pe acest scut de pămînt
Pînă în miezul vulcanilor
Rădăcinile-i sînt
Nimeni nu poate să-i clatine
Temelia din roci
Auziți-o cum cîntă
Cu milioane de voci
Fără de patrie toți
Am fi simpli pribegi
Patria-i dată prin naștere
Patria nu ți-o alegi
Patria-i scrisă în singe
Ascultați-o cum cîntă
În însăși inima noastră
Patria, dragoste sfîntă.

KIRÁLY LÁSZLÓ

Pămînt natal

Cum să spun
Eu într-o parte am mereu meleagul de pruncie
locul de unde vin și unde mă întorc
sau
copacul din care m-am rupt definitiv lăsîndu-l
sau
izvorul din care mă trag
și unde iar mă limpezesc
dacă prin fac și ghiață străbătînd
în straji mă spulber

De partea cealaltă
perindă-se temei și poezii și scripte
De partea cealaltă stau cu ochelarii
lor biruri
Trec păcănind pe lîngă mine pași nervoși
cuiva-i dau lacrimile că-s atît de bun
Alții mă bat pe umăr pentru că sînt dîrz
și tot aici sînt încalți de mușcătură
Dar de a parte-a mea stă neclintit
meleagul de pruncie
Mă însoțesc cu unda
Nîrajul și Tîrnavele
Țărani masivi
păduri cu izuri de istorie
și drumuri vechi romane
Cîrezi de vite-n trecere spre cer
iau Soarele în coarne
De-o parte-a mea, pe armăsari mărunți
puhoi vin copilandri mașnegiți
purtînd harapnic
Urlet de lupi
Leșuri de blînde oi spăimos batjocorite
în jurul casei mele
Pe zăpadă umbre de oameni cu furca de fier
Se-mbină undeva în mine
pocnet de harapnic
și ritm de țipătoare trîmbiți.
Un negru trompetist cu ochii mari
privește dus la fratii mei bătrîni păstori
De-o parte albă-var poteca
de cealaltă vag urma rachetei
Poate duc amîndouă pînă-n cer.

Mă-nalț în scări din șa
și cu sonorul pocnet de harapnic
trezesc pămîntul meu natal în zorii roșietici.

În românește de
Gelu Păteanu

MARIN LUPȘANU

Munca divină

Orice popor are o țară odată pentru
totdeauna
unde-și alege stema și armele de apărare,
brazda neagră pentru însămînțare,
turmele de muguri cu care iese la păscut.
– Eroii noștri s-au întors întotdeauna cu scut
Apoi, poporul își ridică pruncii,
stoarce mierea pămîntului însămînțat,
întemeiază legile patriei și ale muncii.
Legile patriei fiind scrise de popor
cer ca rădăcinile să muncească-n pămînt
iar piinea să zvicnească în cuptor.
La temelia patriei stă munca divină,
pirghiile răsăritului de soare
care propagă mireazma piinii între popoare
Zidită într-o iubire și sănătate
țara-i întotdeauna o cetate
care își alege bărbații de seamă,
femeile care să-i făurească piinea
și să-i întemeieze pruncii.
Din rădăcina patriei izvorăsc
rădăcinile muncii.

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei : 6 luni — 26 lei : 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Nicolae Ion